

Обединети нации

**Конвенција за елиминација на
сите форми на дискриминација
врз жените и нејзиниот
Факултативен протокол**

Прирачник за пратеници

Интерпарламентарна унија

2003

ЗАБЕЛЕШКА

Употребените ознаки и презентацијата на материјалот во оваа публикација не значат изразување на какво било мислење од страна на Секретаријатот на Обединетите нации во врска со правниот статус на која било земја, територија, град или област, или на нивните власти, ниту во врска со означувањето на нивните граници или меѓи. Терминот „земја“, како што се користи во текстот на оваа публикација, исто така, се однесува на територии или области, според потребите.

Симболите на документите на Обединетите нации се составени од големи букви во комбинација со бројки.

Авторски права © Обединети нации 2003

Сите права се резервирани

Произведено во Швајцарија

Барањата за правото да се репродуцира овој труд или делови од него се добредојдени и треба да се испраќаат до Секретарот на Одборот за публикации, седиште на Обединетите нации, Њујорк, САД (United Nations Headquarters, New York, NY 10017, USA). Земјите-членки и нивните владини институции може да го репродуцираат овој труд без дозвола, но треба да ги информираат Обединетите нации за таквата репродукција.

ISBN 978-608-4595-15-1

Корица: г. Жак Вандфлух (Jacques Wandfluh, Studio Infographie, Switzerland)

Македонскиот превод е неофицијален превод за кој издавачот зема целосна одговорност

Изданието е објавено за и во име на Обединетите нации

© 2003 United Nations for the English edition

© 2010 United Nations for the Macedonian edition

Предговор

Малку каузи за кои се застапуваат Обединетите нации предизвикале толку интензивна и распространета поддршка колку кампањата за промовирање и заштита на еднаквите права на жените. Повелбата на Обединетите нации истакнато ги пре-потврди еднаквите права на мажите и жените. Оттогаш, Обединетите нации помогнаа да се изгради структура на меѓународно договорени стратегии, стандарди, програми и цели за да се унапреди статусот на жените низ целиот свет.

Камен-темелникот на таа структура е Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените усвоена од Генералното собрание на Обединетите нации во 1979 година. Често опишувана како меѓународен закон за правата на жените, оваа Конвенција го дефинира значењето на дискриминацијата врз жените и утврдува правни обврски за земјите-членки да стават крај на таа дискриминација. На 6 март, 2003 година, 171 земја беше членка на Конвенцијата со тоа обврзувајќи се да ја оствари еднаквоста меѓу мажите и жените преку обезбедување еднакви можности на сите полиња, политичкото, граѓанското, економското, социјалното или културното, како и во семејниот живот. Тие земји, исто така се обврзаа да известуваат до Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените за преземените чекори за исполнување на своите обврски.

10 декември 1999 година, последниот Ден на човековите права од дваесеттиот век, исто така имаше особена важност за сите коишто работат на унапредување на уживањето на човековите права од страна на жените. На тој ден, Факултативниот протокол кон Конвенцијата беше отворен за потпишување, ратификација и пристапување од страна на земјите кои веќе беа членки на Конвенцијата. Во земјите кои се членки на Протоколот, жените чии права биле нарушени и коишто ги исцрпеле националните правни лекови, можат да бараат обесштетување од независно меѓународно тело – Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените. Со Протоколот, исто така, се овластува Комитетот по сопствено наоѓање да истражува тешки или систематски повреди на одредбите од Конвенцијата.

Парламентите и нивните членови имаат пресудна улога во обезбедувањето почитување на принципите на Конвенцијата. Тие имаат на располагање импресивна низа инструменти за да го сторат тоа. Тие може да ја поттикнат својата држава да стане потписничка на Конвенцијата и Протоколот. Може, исто така, да дебатираат и да усвојат национално законодавство што е во согласност со меѓународните стандарди утврдени со Конвенцијата и да го мониторираат нивното спроведување. При вршењето на својата традиционална должност за надзор врз работата на Владата, парламентите може да обезбедат земјите-членки целосно да ја почитуваат обврската

за известување по Конвенцијата. Парламентите се и клучни актери во подигање на свеста за Конвенцијата и нејзиниот Протокол. Конечно, ним им е доверен надзорот врз практичното спроведување на правата утврдени во Конвенцијата.

Врз таквата заднина, Одделот на Обединетите нации за унапредување на положбата на жените и Интерпарламентарната унија, светската организација на парламенти, ги здружија напорите за да изработат лесно употреблив Прирачник за пратеници околу Конвенцијата и нејзиниот Факултативен протокол. Публикацијата ја одразува решеноста на Генералното собрание изразена во Милениумската декларација во септември, 2000 година, за јакнење на соработката меѓу Обединетите нации и Интерпарламентарната унија (ИПУ). ИПУ се стреми да внесе парламентарна димензија во меѓународната соработка и во работата на Обединетите нации. Работејќи здружено со специјализираните агенции, фондови и програми на ОН, како и со други меѓународни организации, ИПУ произведе серија прирачници за пратеници околу крупни прашања од меѓународната агенда. Овие прирачници се направени со цел да им помогнат на парламентите и нивните членови да делуваат како мост помеѓу меѓународната соработка и спроведувањето на меѓународните инструменти во нивните земји.

Овој Прирачник, којшто е четврти во серијата прирачници за пратеници изготвени од ИПУ во соработка со различни субјекти, овој пат со Одделот на ОН за унапредување на положбата на жените, има цел да ги запознае мажите и жените пратеници со Конвенцијата и нејзиниот Протокол. Тој ги пренесува заднината и содржината на Конвенцијата и Факултативниот протокол. Ја опишува улогата на Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените, договорно тело воспоставено со Конвенцијата за да обезбеди имплементација на национално ниво. Прирачничков се фокусира и врз тоа што може да направат пратениците за да обезбедат ефективна имплементација на Конвенцијата и да поттикнат употреба на Протоколот. Тој сака да ги охрабри парламентарците да преземат мерки со кои ќе се осигура националните закони, политики, акции, програми и буџети да ги одразуваат принципите и обврските во Конвенцијата.

При подготовката на Прирачникот беа искористени упатствата од Координативниот комитет на жени-пратенички при ИПУ, група од 26 жени-парламентарки од целиот свет и сугестиите од г-ѓа Франсоаз Гаспар (Françoise Gaspard), членка на Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените со доделена улога на контакт лице за Интерпарламентарната унија. Прирачникот не ќе бешевозможен без финансиската поддршка од Владата на Канада обезбедена преку Канадската агенција за меѓународен развој (CIDA) и од Владата на Шведска, обезбедена преку Шведската агенција за меѓународен развој и соработка (Sida). Нашата благодарност е упатена до сите нив, како и до сите оние кои придонесоа за изработката на овој Прирачник, кој, се надеваме, ќе им биде корисен на оние што промовираат родова еднаквост и имаат за цел неа да ја направат жива реалност.

Анџела Е.В. Кинг (Angela E.V. King)
Помошник-Генерален секретар
Специјален советник за родови прашања
и унапредување на положбата на жените
Обединети нации

Андерс Б. Џонсон (Anders B. Johnson)
Генерален секретар
Интерпарламентарна унија

Содржина

Поглавје 1:	Запознавање со Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените	8
Поглавје 2:	Права и одредби утврдени во Конвенцијата	13
Поглавје 3:	Комитет за елиминација на дискриминацијата врз жените	23
Поглавје 4:	Како се станува членка на Конвенцијата	32
Поглавје 5:	Спроведување на Конвенцијата	41
Поглавје 6:	Постапка за поднесување извештаи	61
Поглавје 7:	Факултативниот протокол	74
Поглавје 8:	Пристапување кон Факултативниот протокол	82
Поглавје 9:	Користење на Факултативниот протокол	87
Анекс I:	Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените	94
Анекс II:	Факултативен протокол кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените	103
Анекс III:	Модел-инструменти на пристапување и ратификација	108
Анекс IV:	Други меѓународни инструменти од посебна важност за жените и девојките	109
Анекс V:	Упатства за известување	111
Анекс VI:	Поднесување претставка според Факултативниот протокол кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените	116
Анекс VII:	Дополнителна литература и ресурси	119

„Комбинацијата од напори од страна на сите општествени компоненти е незаменлива за решавање и разрешување на проблемите со кои се соочува општеството. Затоа, акцентот треба да се стави врз два комплементарни концепта: концептот на паритет кој го одразува фактот дека лицата од едниот или од другиот пол се разликуваат, но сепак се еднакви; и концептот на партнерство, којшто покажува дека може да се создаде креативна синергија меѓу мажите и жените за ефективно да се решаваат и да се разрешат проблемите во заедницата.“

План за акција на ИПУ за поправање на актуелните дисбаланси во учеството на мажите и жените во политичкиот живот, 1994

„Шефовите на држави и влади ги сметаат еднаквите права и можности на жените и мажите, и правото на жените и мажите да го живеат својот живот и да ги подигаат своите деца во достоинство, слободни од глад и од страв од насилство, угнетеност и неправда, за темелни вредности суштински за меѓународните односи во дваесетипрвиот век, и се решени да се борат против сите форми на дискриминација врз жените и да ја спроведуваат Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените.“

Милениумска декларација на Обединетите нации, 8 септември 2000 година

„...потполниот и целосен развој на земјата, благостостојбата на светот и каузата за мир бараат максимално учество на жените под еднакви услови со мажите на сите полиња“

Преамбула од Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените, 1979

Белешка за читателот:

Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените често се именува како „ЦЕДАВ“ (“CEDAW”). Истата кратенка се користи за Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените. Низ оваа публикација Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените ќе се именува како „Конвенција(та)“, додека Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените ќе се именува како „Комитет(от)“. Информациите содржани во публикацијата се точни заклучно со 6 март, 2003 година.

Запознавање со Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените

Зошто Конвенција за дискриминација врз жените?

Универзалната декларација за човекови права од 1948 година го претставува првиот меѓународен инструмент во кој се детализирани правата и слободите на поединците и содржи 30 члена во кои се опфатени интегритетот на поединецот, политичките и граѓанските права (како што се слободата на мислата, изразувањето, вероисповедта, здружувањето и пристапот до политичкиот процес) и економските права (како што се правото на работа, образование, социјално осигурување и полноправно учество во општеството). Одредувајќи ја Повелбата на Обединетите нации која поттикнува почит за човековите права и основни слободи за сите луѓе „без разлика на раса, пол, јазик или вера“, Декларацијата прогласува дека сите имаат право на правата и слободите што таа ги изнесува без каква било разлика, вклучувајќи ја и разликата во полот.

Од нејзиното усвојување, Обединетите нации работеа на преведување на принципите од Универзалната декларација во меѓународните договори коишто штитат конкретни права. Денес, над 60 договори третираат прашања како ропство, геноцид, хуманитарно право, спроведување на правдата, статусот на бегалци и малцинства, и човекови права. Секој од овие договори е втемелен врз концептите на еднаквост и недискриминација содржани во Универзалната декларација, а многу од нив изрично одредуваат дека правата што тие ги утврдуваат ќе им бидат достапни на мажите и жените врз основа на еднаквост. На пример, и Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права, и Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, усвоени во 1966 година, одредуваат дека државите-членки на секој инструмент се обврзуваат да обезбедат еднакво право за мажите и жените да ги уживаат сите права утврдени во тие договори. Во својот член 26, Меѓународниот пакт за граѓански и политички права предвидува и неусловено гарантирање на еднаквоста пред законот, при што државите-членки се обврзуваат да обезбедат нивното право да забранува секаква дискриминација и на сите лица да им гарантира еднаква и ефективна заштита од дискриминација по кој било основ, вклучувајќи и пол. Конвенцијата за правата на детето, усвоена во 1989 година, на сличен начин експлицитно образложува дека правата што таа ги содржи важат подеднакво за машките и женските деца.

Визијата на Повелбата за еднаквост и недискриминација и многуте меѓународни правни одредби коишто ги гарантираат овие вредности, се покажаа како недоволни за да обезбедат еднакво уживање на меѓународните човекови права од страна на жените.

Во 1967 година, меѓународната заедница ја усвои Декларацијата за елиминација на дискриминацијата врз жените, со што се изрази загриженост дека и покрај напредокот направен кај човековите права, продолжи да постои значителна дискриминација врз жените. Необврзувачката Декларација ја постави основата за разработка и усвојување во 1979 година

на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените. Конвенцијата ги спојува во единствен правно обврзувачки инструмент одредбите со кои се бара елиминација на дискриминацијата врз основа на пол при уживањето на граѓанските, политичките, економските, социјалните и културните права, и конкретни права од особено значење за жените и девојките.

„Човековите права на жените и девојчињата се неотуѓив, составен и неразделлив дел од универзалните човекови права. Еднаквото учество на жените во политичкиот, граѓанскиот, економскиот, социјалниот и културниот живот на национално, регионално и меѓународно ниво, и искоренувањето на сите форми на дискриминација врз основа на пол се приоритетни цели на меѓународната заедница.“
Виенска Декларација и Програма за акција, 1993 година, став 18

Историјат на Конвенцијата

Усвојувањето на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените од Генералното собрание на ОН на 18 декември 1979 година беше кулминација на децениите меѓународни напори да се заштитат и да се промовираат правата на жените во светот. Таа произлезе од иницијативи преземени во Комисијата на ОН за статусот на жените (КСЖ), тело основано во рамките на системот на Обединетите нации во 1946 година заради разгледување и давање препораки за политиките на подобрување на статусот на жените.

Надградувајќи се врз одредбите од Повелбата на Обединетите нации, којашто изречно ги афирмира еднаквите права на мажите и жените, и врз Универзалната декларација за човекови права којашто прогласува дека сите човекови права и слободи треба еднакво да се уживаат од мажите и жените без разлика од кој било вид, меѓу 1949 и 1962 година Комисијата подготви неколку договори вклучувајќи ги и Конвенцијата за политички права на жените (1952), Конвенцијата за државјанство на мажените жени (1957) и Конвенцијата за согласност на брак, минимална возраст за брак и регистрација на бракови (1962) коишто ги штитеа и промовираа правата на жените во области во кои Комисијата сметаше дека овие права се особено ранливи.

Во 1965 година, Комисијата се зафати со подготовка на она што во 1967 година требаше да стане Декларација за елиминација на дискриминацијата врз жените. Оваа Декларација ги собра во еден правен инструмент меѓународните стандарди кои ги артикулираа еднаквите права на мажите и жените. Сепак, Декларацијата не беше договор. Иако имаше морална и политичка сила, таа не утврдуваше обврзувачки обврски за државите.

Во 1972 година, Комисијата за статусот на жените ја разгледа можноста да подготви договор што ќе и даде обврзувачка сила на Декларацијата. Подготовката на таков договор беше поттикната со Светскиот план за акција усвоен од Светската конференција на Меѓународната година на жените на Обединетите нации во 1975 година која бараше „конвенција за елиминација на дискриминацијата врз жените, со ефективна постапка за нејзино спроведување“. Ваквата работа беше поддржана и од Генералното собрание, коешто периодот од 1976 до 1985 година го прогласи за Декада на Обединетите нации за жените.

Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените беше усвоена од Генералното собрание во 1979 година. Во резолуцијата за усвојување на Конвенцијата, Генералното собрание изрази надеж дека таа ќе влезе во сила по кус временски период.

64 држави ја потпишаа Конвенцијата, а две ги поднесоа своите инструменти за ратификација на специјална церемонија на средина од Декадата за жените, на Светската конференција на Обединетите нации во Копенхаген 1980 година. На 3 септември 1981 година, триесет дена откако дваесеттата земја-членка ја ратификува, Конвенцијата влезе во сила, на тој начин вродувајќи плод на напорите на Обединетите нации сеопфатно да ги кодифицираат меѓународните правни стандарди за жените.

На 6 март 2003 година, 171 земја беа потписнички на договорот. Две дополнителни држави ја потпишаа, но не ја ратификуваа Конвенцијата, на тој начин обврзувајќи се да не прават ништо што ќе ги повреди нејзините одредби. Потполниот статус на Конвенцијата заклучно со 6 март 2003 година е прикажан во рамката бр. 8.

Содржина на Конвенцијата

Конвенцијата оди над гаранциите за еднаквост и еднаква заштита пред законот во постојните правни инструменти и утврдува мерки за постигнување еднаквост меѓу мажите и жените, без оглед на нивната брачна состојба, во сите аспекти на политичкиот, економско-социјалниот и културниот живот.

Државите-членки имаат обврска да ја елиминираат дискриминацијата врз жените преку правни, политички и програмски мерки. Обврската важи за сите сфери од животот, како и за работи поврзани со брачните и семејните односи и вклучува обврски за преземање на сите соодветни мерки за елиминирање на дискриминацијата врз жените од страна на кое било лице, организација или претпријатие.

Правата и главните одредби од Конвенцијата се претставени во Поглавје 2.

Механизми за обезбедување имплементација на Конвенцијата

Постапки за имплементација на Конвенцијата

Конвенцијата предвидува две постапки:

▷ Постапка на известување

Членот 18 од Конвенцијата на државите-членки им наметнува обврска за известување. Државите се обврзани да поднесат извештај за спроведувањето на Конвенцијата во рок од една година од влегувањето во сила на Конвенцијата за засегнатата држава, а потоа на секои четири години или кога телото за следење утврдено со Конвенцијата, т.е. Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените, тоа ќе го побара. Во овие извештаи државите мора да ги наведат мерките што ги усвоиле за да ги стават во сила одредбите од Конвенцијата. Комитетот дискутира за овие извештаи со претставниците на државата-членка и со нив истражува области за понатамошна акција. Постапката на известување според Конвенцијата е опишана во Поглавје 6, додека функциите на Комитетот се опишани во Поглавје 3.

▷ Меѓудржавна постапка

Членот 29 од Конвенцијата предвидува дека две или повеќе држави-членки може да упатат спорови околу толкувањето и спроведувањето на Конвенцијата на арбитража, а ако спорот не се разреши, може да се упати до Меѓународниот суд на правдата. Конвенцијата експлицитно им дава право на државите-членки при потпишувањето, ратификацијата или пристапувањето да изјават дека не се обврзуваат со оваа одредба. Неколку држави поднесоа таква резерва а досега, меѓудржавната постапка никогаш не била употребена.

***„Овој „Закон за женските права“ стои како патоказ.
Тој го одразува принципот на универзалните и неделивите
права што ги делат сите нации, кои не и се туѓи на ниедна
култура и кои се заеднички за двата рода.“***

Г. Кофи Анан, Генерален секретар на Обединетите нации, 10 декември 1999 година

Други постапки на имплементација предвидени со Факултативниот протокол кон Конвенцијата

Факултативниот протокол кон Конвенцијата, исто така, предвидува две постапки на имплементација кои се достапни кога државата е потписничка и на Конвенцијата и на Протоколот: постапката за индивидуални претставки и истражната постапка.

Постапките утврдени со Факултативниот протокол се опишани во Поглавје 9.

Комитет за елиминација на дискриминацијата врз жените

Конвенцијата утврдува Комитет за елиминација на дискриминацијата врз жените, експертско тело за надзор на нејзиното спроведување. Комитетот, кој за првпат се состана во 1982 година, е составен од 23 члена од целиот свет коишто се одговорни за следење на напредокот што го постигнуваат државите при имплементирање на Конвенцијата.

Функциите на Комитетот се опишани во Поглавје 3. Тој го следи напредокот во статусот на жените направен во оние земји што се членки на Конвенцијата преку разгледување на извештаите. Од усвојувањето на Факултативниот протокол кон Конвенцијата, Комитетот, исто така, може да прима и да разгледува индивидуални претставки или претставки од групи поединечни жени од државите што го прифатиле Протоколот. Протоколот му овозможува на Комитетот да покренува истраги за ситуации на тешки или систематски повреди на Конвенцијата во државите што ја прифатиле ваквата постапка.

Поглавје 2

Права и одредби утврдени во Конвенцијата

Следново поглавје ги резимира главните одредби од Конвенцијата. Целосниот текст на Конвенцијата може да се најде во Анекс 1.

Преамбула

Преамбулата потсетува дека Повелбата на Обединетите нации и другите меѓународни договори прогласуваат дека елиминацијата на дискриминацијата врз жените и унапредувањето на нивната еднаквост со мажите се меѓу централните принципи на Обединетите нации.

Таа ја потсетува меѓународната заедница дека и покрај постоењето на овие инструменти, широката дискриминација врз жените продолжува да постои и дека ова ги нарушува принципите на еднаквоста на правата и почитувањето на човечкото достоинство.

Таа, исто така, подвлекува дека дискриминацијата врз жените е пречка за женското учество под еднакви услови со мажите во политичкиот, социјалниот, економскиот и културниот живот на нивните земји, го попречува растот на просперитетноста на општеството и семејството и се испречува на патот кон полн и целосен развој на земјата, благосостојбата на светот и каузата за мир.

Дел I

Во членовите од 1 до 6, државите-членки се согласуваат да ги преземат сите соодветни мерки за унапредување на положбата на жените. Тие земаат форма на уставни, законодавни, административни и други мерки, вклучувајќи и привремени и специјални мерки, како афирмативна акција, изменување на општествените и културните шаблони на однесување и сузбивање на трговијата со жени и експлоатацијата на жените преку проституција.

Дефиниција на дискриминацијата врз жените

Членот 1 ја дефинира дискриминацијата врз жените како „каква било разлика, исклучување или ограничување направени врз основа на пол, што има ефект или цел да го попречи или да го поништи признавањето, уживањето или практикувањето од страна на жените, без оглед на нивната брачна состојба, врз основа на еднаквост на мажите и жените, на човековите права и основни слободи на политичко, економско, социјално, културно, граѓанско или кое било друго поле.“

Обврски на државите-членки да ја елиминираат дискриминацијата

Членот 2 ги обврзува државите-членки:

- да ја осудат дискриминацијата врз жените;
- да го отелотворат принципот на еднаквост на мажите и жените во своите национални уставни, или друго законодавство;
- да усвојат законодавни мерки, вклучувајќи и санкции, за забранување на дискриминацијата врз жените;
- да воспостават правна заштита од дискриминацијата преку националните судови и други институции;
- да се воздржат од секаков акт што ги дискриминира жените и да обезбедат и јавните органи и институции да се однесуваат во согласност со тоа;
- да ги преземат сите соодветни мерки за елиминирање на дискриминацијата врз жените од страна на кое било лице, организација или претпријатие;
- да воведат законодавни или други соодветни мерки за изменување или укинување на законите, прописите, обичаите и практиките што претставуваат дискриминација врз жените и да ги укинат казнените одредби што доведуваат до дискриминација врз жените.

Членот 3 бара државите-членки да ги преземат сите соодветни мерки во сите области за да обезбедат целосен развој и напредување на жените.

Привремени специјални мерки

Членот 4 одредува привремените специјални мерки за забрзување на фактичката еднаквост меѓу мажите и жените, како мерките на афирмативна акција, да не се сметаат за дискриминаторски.

Таквите мерки може да траат се додека постои нееднаквоста, не смее да доведат до одржување на нееднакви или посебни стандарди и мора да прекинат кога ќе се постигне еднаквост во можностите и третманот. Специјалните мерки наменети за заштита на мајчинството не се дискриминаторски.

Предрасуди, обичајни и други практики засновани на идејата за стереотипни улоги на мажите и жените

Членот 5 бара државите-членки да ги изменат општествените и културни шаблони на мажите и жените заради елиминирање на практиките засновани на идејата за стереотипизација на половата улога или за инфериорноста или супериорноста на кој било од половите.

Државите-членки мора, исто така, да обезбедат образованието за семејството да вгради соодветно разбирање на мајчинството како општествена функција и на заедничката одговорност на мажите и жените околу нивните деца.

Трговија со жени и експлоатација преку проституција

Членот 6 бара од државите-членки да преземат соодветни мерки, вклучувајќи и законодавни, за сузбивање на трговијата со жени и експлоатацијата на жените преку проституција.

Дел II

Во членовите од 7 до 9, државите-членки се обврзуваат да ги штитат женските права во јавниот и политичкиот живот.

Женските права во јавниот и политичкиот живот

Членот 7 бара државите-членки да ја елиминираат дискриминацијата врз жените во јавниот и политичкиот живот. Жените мора да имаат право на глас и можност да бидат бирани под еднакви услови со мажите, да учествуваат во формулацијата на Владината политика и да бидат носители на јавни функции.

Тие мора и да можат да учествуваат, врз еднаква основа со мажите, во невладини организации и јавни и политички асоцијации, како синдикати и професионални здруженија.

Членот 8 наведува дека на жените, исто така, треба да им се даде еднаква можност да ги претставуваат своите влади и да учествуваат во работата на меѓународните организации, како што се Обединетите нации, и нивните поврзани организации, специјализирани агенции, фондови и програми.

Рамка бр. 1

Жените во власта и одлучувањето: колку напредок за жените?

- И покрај долготрајното признавање на основното право на жените и мажите да учествуваат во политичкиот живот, во пракса, јазот меѓу еднаквоста *де јуре* и *де факто* во областа на можта и одлучувањето останува длабок.
- Жените во голема мера остануваат исклучени од извршната власт во своите земји, иако овде имаше некаков напредок. Меѓу 1994 и 1998 година, бројот на земји каде жените држеа најмалку 15 проценти министерски места се зголеми од 16 на 28, а бројот на земји каде жените држеа најмалку 20 проценти министерски места се зголеми од 8 на 16.
- На жените отпаѓаат просечно 15 проценти од членовите на националните парламенти на светско ниво. Ова претставува извесен напредок. Тој сè уште е далеку од 30-те проценти кои се гледаат како критична маса потребна за целосно земање предвид и одразување на интересите на жените.
- Во март, 2003 година, нордиските земји имаат највисок просек на жени во Парламентот, додека земјите во арапскиот регион имаат најнизок. Сепак, неодамна, некои арапски земји воведоа конкретни мерки насочени кон премостување на јазот. (види Рамка бр. 10).

Извори:

- Жените во светот 2000, трендови и статистики, Обединети нации, 2000
- Интерпарламентарна унија, Статистика и соопштенја за печат, www.ipu.org

Државјанство

Членот 9 бара државите-членки да им дадат на жените еднакви права со мажите за стекнување, менување или задржување на државјанството. Државите мора да гарантираат дека државјанството на жената нема автоматски да биде засегнато од нејзиното мажење за странец, ниту од фактот дека нејзиниот сопруг го менува државјанството. Бракот не треба да повлекува задолжително усвојување на државјанството на сопругот, ниту да се смета дека жените се без државјанство. Од државите се бара и да гарантираат дека жените имаат еднакви права со мажите во однос на државјанството на нивните деца.

Дел III

Во членовите од 10 до 14, државите-членки се обврзуваат да ја елиминираат дискриминацијата во образованието, вработувањето, здравството, економскиот, социјалниот и културниот живот

Елиминација на дискриминацијата во образованието, здравството, економскиот, социјалниот и културниот живот

Образование

Членот 10 бара државите-членки да ја елиминираат дискриминацијата врз жените во образованието во однос на пристапот кон предучилишно, општо, стручно, професионално, високо, техничко и вокациско ниво на обука.

Жените и девојчињата, како во урбаните, така и во руралните области, треба да добијат пристап до истите наставни програми, испити и квалификуван наставен кадар, простории и опрема со ист квалитет како мажите и момчињата.

Стеротипизацијата мора да се елиминира од образованието вклучително и преку поттикнување коедукација и ревизија на учебниците и програмите.

Жените и девојчињата мора да добијат иста можност за стипендии и студиски грантови како мажите и момчињата, и ист пристап кон континуирана едукација, особено кон оние програми чија цел е да го намалат обрзаовниот јаз меѓу мажите и жените.

Треба да се направат напори за намалување на бројот на ученички кои го напуштат училиштето, и треба да се обезбедат програми за девојчињата и жените кои предвремено заминале од училиште.

На девојчињата и жените треба да им се дадат истите можности како на мажите и момчињата за активно учество во спортот и физичкото воспитание, како и ист пристап до конкретни образовни информации, за да се помогне во обезбедување здравје и благосостојба на семејствата, вклучувајќи и информации и совети за планирање на семејството.

Жените и образованието: колку напредок за жените?

Запишување во училиште

- Јазот меѓу родовите во основното и средното образование се затвора, но жените и девојчињата сè уште заостануваат зад мажите и момчињата во некои земји на Африка и Јужна Азија.

Неписменост

- И покрај значителниот напредок во запишувањето на училиште, речиси две третини од 876-те милиони неписмени во светот се жени.

Високо образование

- Жените остварија значителни придобивки при запишувањето во високо образование во повеќето региони на светот
- На Карибите и во Западна Азија, има повеќе жени од мажи запишани во високо образование

Обука за новите технологии

- Повеќе жени од мажи немаат основна писменост и компјутерски вештини потребни за влез во професиите на „новите медиуми“.
- Во многу земји, жените претставуваат сè побрзо растечки дел од корисниците на интернет.

Извори:

- Жените во светот 2000, трендови и статистики, Обединети нации, 2000
- Информатори со факти, УНДПИ, мај 2000
- www.un.org/womenwatch/daw/followup/session/presskit.htm

Вработување

Членот 11 ги обврзува државите-членки да ги преземат сите соодветни мерки за елиминирање на дискриминацијата врз жените при вработувањето.

На жените треба да им се обезбеди правото на работа врз основа на еднаквост со мажите; правото на исти можности за вработување; на слободен избор на професија и вработување; сигурност на работното место; бенефиции и стручна обука и преквалификација, како и стажирање.

Треба да се преземат чекори за да им се обезбеди правото на жените на еднаков надомест, вклучувајќи и бенефиции и еднаков третман на работата со еднаква вредност, како и еднаквост на третманот при оценување на еднаквоста на работата.

На жените треба да им се обезбеди правото на социјално осигурување врз иста основа како на мажите, и правото на заштита на здравјето и безбедноста на работа, вклучувајќи и во однос на репродукцијата.

Треба да се преземат конкретни мерки за спречување на дискриминацијата врз жените при вработувањето врз основа на брак или мајчинство. Отпуштањето врз основа на бременост, породилно отсуство или брачна состојба, треба да се забрани и да биде предмет на санкции.

Треба да се воведат платено породилно отсуство или споредливи социјални бенефиции без загуба на претходното вработување, стажот или социјалните бенефиции.

Државите, исто така, се повикуваат да поттикнат обезбедување поддршка која ќе им овозможи на родителите да ги комбинираат работните и семејните обврски, како и учеството во јавниот живот, преку воспоставување мрежа од установи за детска грижа. Посебна заштита мора да им се обезбеди на жените во текот на бременоста кај видовите работа кои се покажале како штетни за нив.

Членот 11.3 бара државите-членки да го ревидираат законодавството за заштита при вработување во светлото на научните и технолошките сознанија со цел тоа да се ревидира, да се укине или да се прошири.

Рамка бр. 3

Жените и економијата: колку напредок за жените?

- Во 2000 година, жените опфаќаа сè поголем дел од светската работна сила – најмалку една третина во сите региони, освен Северна Африка и Западна Азија.
- Од 1980 година, диференцијалот меѓу женските и машките стапки на активност – т.е. делот на работоспособно население во рамките на работната сила – се стеснуваше од регион во регион, како и во рамките на самите региони.
- Самовработувањето, хонорарната работа и работата од дома ги проширија можностите за женско учество во работната сила, но и понатаму се карактеризираат со несигурност, немање бенефиции и низок приход.
- Повеќе жени од претходно припаѓаат на работната сила и во текот на репродуктивните години, иако пречките за комбинирање на семејните обврски и вработувањето опстојуваат.
- Жените, особено помладите, минуваат низ период на невработеност повеќе и подолго од мажите.
- Жените остануваат на понискиот крај од поделениот пазар на трудот и продолжуваат да бидат концентрирани во неколку занимања, да држат позиции со мал или со никаков авторитет и да примаат помала плата од мажите.
- Руралните жени и миграторните работнички се особено тешко погодени во времиња на економско назаднување, кога се многу поранливи на невработеност и често се принудени да носат дури и поголем товар на неплатена работа.

Извори:

- *Жените во светот 2000, трендови и статистики*, Обединети нации, 2000
- *Информатори со факти*, УНДПИ, мај 2000
- www.un.org/womenwatch/daw/followup/session/presskit.htm

Здравство

Членот 12 бара државите-членки да преземат мерки за елиминација на дискриминацијата врз жените во здравствената заштита за да обезбедат жените да имаат пристап до здравствени услуги, врз истата основа како мажите, вклучувајќи ги и услугите во врска со планирање на семејството.

Од државите се бара и да обезбедат жените да имаат соодветни, а кога е потребно, и бесплатни услуги во однос на бременоста, породувањето и постнаталниот период. Ним треба да им се обезбеди и адекватна исхрана за време на бременоста и доењето.

Членот 13 бара државите-членки да ја елиминираат дискриминацијата врз жените во економскиот и социјалниот живот. Ним треба да им се дадат истите права како на мажите во однос на социјалното осигурување и заштита, банкарските кредити, хипотеките и другите форми на финансиско кредитирање. Тие треба да ги уживаат и истите права како мажите на учество во рекреативни активности, спорт и во сите аспекти на културниот живот.

Рамка бр. 4

Жените и здравството: колку напредок за жените?

- Според Светската здравствена организација (СЗО), годишната глобална проценета смртност поради причини поврзани со бременоста е близу до 600.000 смртни случаи, додека осум милиони случаи на инвалидност произлегуваат од таквите причини.
- Немањето пристап до здравствени услуги, а особено до акушерска грижа што го спасува животот, е една од главните причини за високата стапка на смртност меѓу жените со компликации за време на бременоста и породувањето.
- На жените отпаѓа речиси половина од сите случаи на ХИВ/СИДА, а во земјите со висока преваленца на ХИВ, младите жени се изложени на поголем ризик од заразување со ХИВ отколку младите мажи.
- Во некои африкански земји, и покрај законските мерки за отстранување на практиката, повеќе од половината од сите жени и девојчиња биле подложени на женско генитално осакатување.

Извори:

- *Жените во светот 2000, трендови и статистики*, Обединети нации, 2000
- *Информатори со факти*, УНДПИ, мај 2000
- www.un.org/womenwatch/daw/followup/session/presskit.htm

Дискриминација врз руралните жени

Членот 14, единствената меѓународна договорна обврска којашто се занимава со конкретните потреби на руралните жени, бара државите-членки да поведат сметка за нивните конкретни проблеми и значајната улога што тие ја играат во економскиот опстанок на своите семејства, вклучувајќи ја и нивната работа во немонетаризираните сектори на стопанството.

Државите-членки се повикуваат да обезбедат Конвенцијата во целост да се применува за руралните жени и тие да учествуваат и да имаат корист од руралниот развој врз иста основа како мажите.

Тие треба да имаат исто право да учествуваат во разработката и имплементацијата на развојното планирање, да имаат пристап до адекватни здравствени установи, вклучувајќи и планирање на семејството, да имаат придобивки од програмите на социјално осигурување, да ги добијат сите видови обука и образование, да организираат групи за самопомош и заедруги и да учествуваат во активностите на заедницата.

Руралните жени, исто така, треба да имаат еднаков пристап како мажите до земјоделски кредити и заеми, инструменти за пласман, соодветна технологија и еднаков третман во земјишната и аграрната реформа и шемите за повторно населување на земјиштето.

На руралните жени треба да им бидат доделени и истите права како на мажите за уживање на адекватни животни услови, вклучувајќи и санитарни погодности, струја, водоснабдување, транспорт и комуникации.

Дел IV

Завршните материјални одредби се наоѓаат во Делот IV, каде државите-членки се согласуваат да им доделат на жените еднаквост со мажите пред законот, при практикувањето на законските права и во законот за брак и семејство.

Еднаквост пред законот и еднаквост во законот за брак и семејство

Членот 15 им гарантира на жените еднаквост со мажите пред законот. Жените треба да имаат идентична правна способност како мажите; тие треба да имаат право да склучуваат договори, да управуваат со имот и мора да бидат третирани врз истата основа како мажите во сите фази од судските и постапките пред трибунали.

Сите договори и приватни инструменти од каков било вид насочени кон ограничување на правната способност на жените се сметаат за ништовни и неважечки, при што на мажите и на жените треба да им се дадат истите права на слобода на движење и избор на престој и живеалиште.

Членот 16 ги обврзува државите да ја елиминираат дискриминацијата врз жените во однос на брачните и семејните односи. На жените треба да им се даде истото право како на мажите да стапуваат во брак, врз основа на целосна и слободна согласност и избор на сопругник. Тие ќе имаат исти права и обврски за време на бракот и по неговото раскинување, исти права и обврски како родители и исти права слободно и одговорно да одлучуваат за бројот и старосната разлика меѓу децата, како и право на пристап до информации, едукација и средства за спроведување на тие права.

Жените ќе ги имаат истите лични права како сопруг и сопруга, вклучувајќи и избор на презиме, професија и занимање, како и во однос на својот имот. Државите-членки, исто така, се согласуваат свршувачката и бракот на дете да немаат правна сила и да се преземат чекори, вклучувајќи и законодавни чекори, за одредување на минималната возраст за брак, а официјалната регистарција на бракови да биде задолжителна.

Дел V

Во Делот V, Конвенцијата го воспоставува Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените заради согледување на напредокот направен во спроведувањето на Конвенцијата; дава преглед на обврската за известување од страна на државите-членки; и зборува за времето и местото на состанување на Комитетот и неговите обврски за известување.

Комитет за елиминација на дискриминацијата врз жените

Комитетот, кој се основа заради разгледување на имплементацијата на Конвенцијата, е формиран со **членот 17** од Конвенцијата. Тој е составен од 23 експерти со високо морално достоинство и компетентност во областите опфатени со Конвенцијата.

Иако именувани и избрани од државите-членки на Конвенцијата, членовите на Комитетот ја вршат функцијата во лично својство, а не како владини претставници. **Членовите од 19 до 22** во Конвенцијата, се однесуваат на функционирањето на Комитетот, при што **членот 21** предвидува дека Комитетот може да дава предлози и општи препораки засновани врз испитувањето на извештаите и информациите добиени од државите-членки.

Обврска за известување

Членот 18 создава обврска за известување кај државите-членки на Конвенцијата, при што тие се обврзуваат до Генералниот секретар да поднесат за разгледување од страна на Комитетот, извештај околу мерките за давање правна сила на Конвенцијата во рок од една година од влегувањето во сила на Конвенцијата за засегнатата држава-членка, а потоа, на секои четири години или секогаш кога Комитетот ќе побара таков извештај.

Поповолни национални мерки за постигнување еднаквост меѓу мажите и жените

Членовите 23 и 24 предвидуваат Конвенцијата да нема ефект врз какви било одредби во домашното законодавство или меѓународните договори во сила за државата-членка кои може да се поповолни за постигнување еднаквост меѓу мажите и жените, и ги обврзуваат државите-членки да ги усвојат сите потребни мерки на национално ниво заради целосна реализација на правата од Конвенцијата.

Дел VI

Завршни одредби: учество во договорот, резерви, механизам за решавање спорови и автентични текстови

Членовите од 25 до 27 вклучуваат одредби за учество во договорот и постапки за ревизија, и го назначуваат Генералниот секретар како депозитар.

Членот 28 им дава право на државите-членки да ја прифатат Конвенцијата со резерви, но одредува дека не се дозволени резерви кои се некомпатибилни со нејзиниот предмет и цел.

Резервите може да се повлечат во секое време со известување до Генералниот секретар.

Членот 29 предвидува споровите меѓу две или повеќе држави-членки во врска со толкувањето на Конвенцијата, кои не може да се решат со преговарање, да може да се поднесуваат за арбитража, а кога страните не можат да се договорат, да се упатат до Меѓународниот суд на правдата за разрешување. Дозволени се резерви околу членот 29, а другите држави-членки не се обврзани според таа одредба во однос на која било држава-членка која изразила таква резерва.

Членот 30 ја предвидува автентичноста на арапскиот, кинескиот, англискиот, францускиот, рускиот и шпанскиот текст на Конвенцијата и дека сите тие се депонираат кај Генералниот секретар.

Поглавје 3

Комитет за елиминација на дискриминацијата врз жените

Со членот 17 од Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените се воспоставува Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените. Неговата цел е да го согледа напредокот направен во имплементацијата на одредбите од Конвенцијата. Како едно од шесте постојни договорни тела за човекови права на Обединетите нации, Комитетот се финансира преку редовниот буџет на Обединетите нации, а преку Генералниот секретар се обезбедува со персонал и услови потребни за негово ефективно функционирање.

Состав на Комитетот

Комитетот е составен од 23 експерти кои се избираат со тајно гласање од листа на лица „со високо морално достоинство и компетентност во областите опфатени со Конвенцијата“. Експертите се именуваат од страна на државите-членки, кои може да именуваат едно лице од редовите на своите државјани. При изборот на членовите, Конвенцијата бара да се земе предвид рамноправната географска дистрибуција и застапеноста на „различни форми на цивилизација, како и главните правни системи“. Иако именувани од сопствените влади и избрани од државите-членки, членовите на Комитетот ја вршат функцијата во лично својство како независни експерти, а не како делегати или претставници на своите земји.

Експертите се избираат за четиригодишен мандат којшто започнува на првиот ден од јануари во годината по нивното избирање, а завршува на триесетипрвиот ден од декември четири години подоцна. Тие може да бидат повторно избрани. Изборите се случуваат на состаноците на државите-членки на Конвенцијата кои се свикуваат на секои две години од страна на Генералниот секретар во Седиштето на Обединетите нации во Њујорк, за време на кои државите-членки гласаат за половината од членовите на Комитетот. Кога доаѓа до неочекувани упразнувања, државата-членка чиј експерт престанал да функционира како член на Комитетот, има право да назначи друг експерт од редовите на своите државјани, кој е предмет на одобрение од Комитетот.

Вкупно 97 експерти вршеле функција на членови на Комитетот од неговата прва седница во 1982 година.

Заклучно со 6 март 2003 година, членови беа примани од следниве земји-членки:

Алжир, Аргентина, Австралија, Бангладеш, Барбадос, Бенин, Бразил, Бугарија, Буркина Фасо, Канада, Кина, Колумбија, Хрватска, Куба, Данска, Еквадор, Египет, Етиопија, Финска, Франција, Германија, Гана, Грција, Гвајана, Унгарија, Индонезија, Израел, Италија, Јапонија, Мали, Маврициус, Мексико, Монголија, Холандија, Нов Зеланд, Нигерија, Норвешка, Панама, Филипини, Полска, Португалија, Република Кореја, Романија, Руската Федерација, Руанда, Сент Китс и Невис, Србија и Црна Гора, Јужна Африка, Шпанија, Шри

Ланка, Шведска, Того, Тунис, Турција, Обединета Република Танзанија, Уругвај, Венецуела, Виетнам и Зимбабве.

За разлика од другите пет договорни тела, повеќето членови на Комитетот биле жени. Заклучно со 6 март, 2003 година, само тројца мажи биле членови. Повеќето членови биле активни во промовирањето на родовата еднаквост или на женските човекови права и обично имале пристап до мрежи и заедници надвор од владините структури. Тие, исто така, се од различни професии. Експертите вклучуваат судии, адвокати, лекари, пратеници, психолози, научни работници, економисти, социолози и просветни работници.

Функционери во Комитетот

Деловникот на Комитетот предвидува Комитетот да избира претседавач, тројца потпретседатели и известувач со должно внимание на рамноправната географска застапеност. Овие функционери, кои го сочинуваат Бирото на Комитетот, се избираат за двегодишен мандат и може да бидат реизбрани „под услов да се почитува принципот на ротација“.

Освен контролирањето на постапките на Комитетот и надзирањето на неговата работа меѓу седници, Претседавачот го претставува Комитетот на состаноците на Обединетите нации, на коишто Комитетот службено се поканува да учествува. Секоја година, Претседавачот во името на Комитетот учествува во Комисијата за статусот на жените, Комисијата за човекови права и Третиот комитет на Генералното собрание. Претседвачот учествува и на годишното собрание на претседавачите на договорните тела за човекови права на Обединетите нации, коешто реферира пред Генералното собрание. Претседавачот, или негов застапник, често пати се повикува да го претставува Комитетот на светските конференции, самити и други настани на Обединетите нации, како и во активности организирани од владите, меѓувладините и невладините организации (НВО).

Заклучно со 6 март 2003 година, следниве експерти ја вршеле функцијата Претседавач на Комитетот:

Г-ѓа Лувсанданзангин Идер (Монголија); г-ѓа Дезире Бернад (Гвајана); г-ѓа Елизабет Еват (Австралија); г-ѓа Мерват Талави (Египет); г-ѓа Иванка Корти (Италија); г-ѓа Салма Кан (Бангладеш); г-ѓа Аида Гонзалес Мартинез (Мексико); г-ѓа Шарлот Абака (Гана); и г-ѓа Ајше Фериде Акар (Турција).

Договорни тела за човекови права на ОН

Во 1996 година, Генералното собрание ги усвои Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права и Меѓународниот пакт за граѓански и политички права. Двата пакта ги преведоа принципите утврдени во Универзалната декларација за човекови права во конкретни права, ги наведоа мерките што државите мора да ги преземат за да им дадат сила на тие права и ја утврдија обврската државите-членки редовно да известуваат околу своите напори за нивно имплементирање.

Другите договори за човекови права на Обединетите нации, насочени кон обезбедување зголемена заштита на особено ранливите групи или против особено опасни повреди и кои бараат од државите-членки да известуваат за своите напори, беа исто така усвоени и влегоа во сила:

- Меѓународната конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација (1965),
- Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените (1979);
- Конвенцијата против тортура и друго сурово, нечовечно или понижувачко однесување или казнување (1984);
- Конвенцијата за правата на детето (1989);
- Меѓународната конвенција за заштита на правата на сите работници-мигранти и членовите на нивните семејства (1990). Таа ќе влезе во сила на 1 јули 2003 година.

Спроведувањето на овие договори за човекови права го следат комитети познати како „тела за следење на договорите“.

Правната основа за повеќето од овие договорни тела може да се најде во самите договори, иако телото за мониторинг на Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права, т.е. Комитетот за економски, социјални и културни права, беше основан со резолуција на Економско-социјалниот совет. Договорните тела се составени од независни експерти со признаена компетентност на полето на човековите права, кои се именувани и избрани од страна на државите-членки.

Освен Комитетот за економски, социјални и културни права, во моментот постојат уште пет договорни тела: Комитетот за човекови права, којшто ја следи имплементацијата на Меѓународниот пакт за граѓански и политички права; Комитетот против тортура; Комитетот за елиминација на сите форми на расна дискриминација; Комитетот за правата на детето; и Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените. Кога ќе влезе во сила Меѓународната конвенција за заштита на правата на сите работници-мигранти и членовите на нивните семејства, седмото договорно тело за човекови права на ОН ќе почне со својата работа.

Функции на Комитетот

Конвенцијата предвидува дека најголемиот дел од задачата на Комитетот при согледувањето на имплементацијата на нејзините одредби ќе се состои од разгледување извештаи кои секоја држава-членка е правно обврзана да ги поднесува во врска со законодавните, судските и административните мерки што ги усвоила за да им даде правна сила на одредбите од Конвенцијата.

Со помош на Факултативниот протокол кон Конвенцијата, функциите на Комитетот вклучуваат и примање и разгледување индивидулни жалби, како и истражување на сигурни индикации за тешки или систематски повреди на правата во Конвенцијата од страна на некоја земја-членка на Протоколот: види Рамка бр. 25.

Како работи Комитетот

Членот 20.1 од Конвенцијата предвидува Комитетот вообичаено да се состанува за период од не повеќе од две недели годишно, но наредните одлуки на Генералното собрание го проширија времето за состанување на Комитетот.

Во моментот, Комитетот се состанува на две седници од по три недели годишно, обично во јануари и јуни или јули. Како исклучителна мерка и со цел да го расчисти заостатокот од извештаи коишто чекаат на разгледување од Комисијата, на својата педесетитеста седница во 2001 година, Генералното собрание одобри по исклучок, трета седница на Комитетот за 2002 година, којашто се случи во август таа година.

Од 1991 година, **претсесиска работна група** составена од четири до пет члена на Комитетот се состанува пред наредната седница за да подготви листа со теми и прашања за вторите и периодичните извештаи на државите-членки што Комитетот ќе ги разгледува на таа седница. Листите со теми и прашања подготвени од претсесиската работна група се испраќаат до тие држави-членки, од кои се бара однапред да ги достават во писмена форма до секретаријатот, за да може да бидат преведени на службените јазици на Обединетите нации и доставени до членовите на Комитетот пред седницата на која ќе се разгледуваат релевантните извештаи.

На својата дваесетичетврта седница во јануари 2001 година, Комитетот донесе ревидиран деловник, којшто вклучува правила што ги регулираат постапките на Комитетот во однос на Факултативниот протокол. Тој предвидува формирање на работни групи и известувачи кои ќе му помагаат на Комитетот при извршувањето на функциите според Протоколот, вклучувајќи и во врска со барања до државите-членки за привремени мерки и прифатливост на претставките. На својата дваесетичетврта седница, Комитетот назначи петчлена постојана Работна група за Факултативниот протокол, којашто се состана паралелно со дваесетипеттата седница на Комитетот во јули 2001 година и неговата претсесиска работна група во февруари 2002 година.

Контакт лица на Комитетот

Неколку години Комитетот има усвоено практика на назначување „контакт лица“ заради усогласување на својата работа со другите договорни тела и механизми, како Специјалните известувачи, специјализираните агенции, фондови и програми во системот на Обединетите нации и другите заеинтересирани организации.

Контакт лица беа назначени да работат со другите пет договорни тела, Специјалниот известувач за насилство врз жените, Специјалниот известувач за правото на адекватно домување, како и многу субјекти на Обединетите нации, вклучувајќи ги МОТ (Меѓународната организација за труд), ФАО, УНЕСКО, УНФПА, УНИЦЕФ, УНИФЕМ и СЗО. Комитетот назначува и контакт лице за поврзување со ИПУ.

Во моментот, контакт лице за ИПУ е г-ѓа Франсоаз Гаспар од Франција. Контакт лицето за ИПУ ја следи работата на ИПУ и поттикнува нејзин придонес во работата на Комитетот.

Со сè поширокото прифаќање на Конвенцијата и нејзиниот Факултативен протокол, ограниченото време за состаноци на Комитетот во членот 20.1 стана предмет на загриженост. Во 1995 година, Комитетот обрна внимание на фактот дека тој е единственото договорно тело за човекови права на Обединетите нации чиешто време за состаноци е ограничено со неговиот договор и дека тоа станало сериозна пречка за неговото работење.

Врз основа на препорака од Комитетот, во мај 1995 година, на осмото собрание на државите-членки на Конвенцијата, членот беше изменет со тоа што беше предвидено Комитетот вообичаено да се состанува еднаш годишно, но траењето на неговиот состанок да биде определено од собранието на државите-членки, предмет на одобрение од Генералното собрание.

Измената, која беше забележана со одобрение од Генералното собрание во 1995 година, ќе влезе во сила откако ќе биде прифатена со двотретинско мнозинство од државите-членки на Конвенцијата. Заклучно со 6 март 2003 година, само 38 од 171 држава-членка на Конвенцијата ја имаа прифатено измената.

Држави-членки кои ги депонирале инструментите за прифаќање на измената на членот 20.1 од Конвенцијата

Држава-членка	Датум
Андора	14 окт 2002
Австралија	4 јун 1998
Австрија	11 сеп 2000
Бахами	17 јан 2003
Бразил	5 мар 1997
Канада	3 ное 1997
Чиле	8 мај 1998
Кина	10 јул 2002
Кипар	30 јул 2002
Данска	12 мар 1996
Египет	2 авг 2001
Финска	18 мар 1996
Франција	8 авг 1997
Германија	25 фев 2002
Гвателама	3 јун 1999
Исланд	8 мај 2002
Италија	31 мај 1996
Јордан	11 јан 2002
Лесото	12 ное 2001
Лихтенштајн	15 апр 1997
Мадагаскар	19 јул 1996

Држава-членка	Датум
Малдиви	7 фев 2002
Мали	20 јун 2002
Малта	5 мар 1997
Маврициус	29 окт 2002
Мексико	16 сеп 1996
Монголија	19 дек 1997
Холандија	10 дек 1997
Нов Зеланд	26 сеп 1996
Нигер	1 мај 2002
Норвешка	29 мар 1996
Панама	5 ное 1996
Португалија	8 јан 2002
Република Кореја	12 авг 1996
Шведска	17 јул 1996
Швајцарија	2 дек 1997
Турција	9 дек 1999
Обединето кралство на Велика Британија и Северна Ирска	19 ное 1996

Од 1995 година, три држави-членки на Конвенцијата му дадоа на Комитетот можност да се состанува неформално. Неформалните состаноци на Комитетот се случија во Мадрид, Шпанија во 1995 година, Берлин, Германија во 2000 година и во Лунд, Шведска во 2002 година. Комитетот:

- Го финализира својот придонес кон Четвртата светска конференција за жените на Мадридскиот состанок;
- Ја заврши ревизијата на својот деловник на Берлинскиот состанок; и
- Усвои измени на своите работни методи на состанокот во Лунд.

Секретаријат на Комитетот

Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените, за разлика од петте други договорни тела за човекови права на Обединетите нации, коишто се поддржани од Канцеларијата на Високиот комесар за човекови права во Женева, Швајцарија, го опслужува Одделот за унапредување на положбата на жените (DAW), којшто е дел од Одделението за економско-социјални работи (DESA) со седиште во Седиштето на Обединетите нации во Њујорк. DAW функционира како технички и материјален секретаријат за Комитетот. Одделот обезбедува технички и советодавни услуги за државите-членки на Конвенцијата околу нејзината имплементација. Тој, исто така, ја олеснува интеракцијата на агенциите на Обединетите нации и другите тела и невладини организации (НВО) со Комитетот, и постапува во советодавно својство за оние кои сакаат да ги користат постапките утврдени со Факултативниот протокол кон Конвенцијата.

Контактни информации:

Division for the Advancement
of Women – United Nations
2 UN Plaza, DC2-12th Floor
New York, NY 10017 – USA
Факс: +1 212 963 3463
Е-пошта: daw@un.org

Повеќе информации за DAW може да се најдат
на неговата веб-локација:

www.un.org/womenwatch/daw/

Што вие може да направите како пратеник

Да ја следите работата на Комитетот и да обезбедите придонес од Парламентот

Пратениците, како претставници на народот, треба да бидат свесни и информирани за работата на Комитетот за да ја земат предвид во своите законодавни активности и да ја пренесат до своите изборни единици и до јавноста во целост.

Имајќи го ова на ум, можеби ќе посакате:

- ▷ Да го верифицирате статусот на соработка меѓу вашата држава и Комитетот преку барање информации од вашата Влада. Можеби ќе посакате да упатите прашање до Владата за дадената тема.
- ▷ Да осигурите Парламентот да се информира за работата на Комитетот.
  - Да бидете сигурни дека релевантните информации редовно му се доставуваат на Парламентот од парламентарните служби за поддршка. Најновите информации за работата на Комитетот може да се најдат на следнава веб-страница:
www.un.org/womenwatch/daw/sedaw/index.html
  - Да се потрудите информациите добиени од Владата околу нејзините обврски како држава-членка и другите работи од интерес да бидат изнесени пред Парламентот. Ако е потребно, може да упатувате прашања до вашата Влада.
  - Можеби ќе посакате и да воспоставите контакт со секретаријатот на Комитетот, доколку ви се потребни упатства или информации за неговата работа и, ако еден од експертите на Комитетот е државјанин на вашата земја, да побарате негови упатства или помош.
  - За да се олесни соработката меѓу вашата држава и Комитетот, можеби исто така ќе посакате да се распрашате за можноста и да препорачате, ако е соодветно, Постојаната мисија на вашата земја во Њујорк да ја следи работата на Комитетот. Може и да посакате да обезбедите информациите препратени од Постојаната мисија да му се пренесат на Парламентот.

Обврски за известување

Важно е извештаите да се поднесуваат до Генералниот секретар во согласност со периодичноста утврдена во Конвенцијата и во нив да се почитуваат упатствата за извештаи на Комитетот, како и да содржат сеопфатни информации.

Улогата на Парламентот во овој контекст понатаму е разработена во Поглавје 5. Сепак, неколку кратки препораки се наведени подолу:

Можеби ќе посакате:

- ▷ Да обезбедите извештаите од вашата држава, кои треба да се поднесуваат во согласност со одредбите од Конвенцијата, да му се презентираат на Генералниот секретар навремено и во согласност со упатствата на Комитетот;
- ▷ Да потврдите дека Парламентот (преку своите релевантни комисии) е вклучен во подготовката на извештјот или дека во секој случај знае за неговата содржина;
- ▷ Да обезбедите вашата држава да го презентира извештајот пред Комитетот, во согласност со распоредот за разгледување утврден од Комитетот;
- ▷ Да обезбедите заклучните коментари на Комитетот во врска со извештајот да бидат претставени пред Парламентот, и, ако е потребно, да се расправа за нив.

Поддршка и олеснување на работата на Комитетот

Пратениците може да се погрижат нивната Влада на Комитетот да му ја даде сета можна помош и инструменти за негово соодветно функционирање. Во таа смисла, ќе треба да се обезбеди прифаќање на измената на членот 20.1 околу времето за состанување на Комисијата.

Понатаму, можеби ќе посакате:

- ▷ Ако вашата држава е членка на Конвенцијата, да утврдите дали го поднела својот инструмент за прифаќање на измената на членот 20.1 од Конвенцијата во врска со времето за состанување на Комитетот.
- ▷ Ако не ја прифатила измената:
  - Размислете за упатување усно или писмено прашање до вашата Влада за да утврдите зошто измената не била прифатена;
  - Размислете да го искористите вашето право да поднесете законски предлог за оваа тема;
- ▷ Општите информации за начинот на пристапување кон меѓународните конвенции и нивните амандмани може да се најдат во публикацијата *Прирачник за договорите* подготвена од Одделот за договори на ОН на Канцеларијата за правни работи, достапна преку Постојаната мисија на вашата земја во Њујорк и на веб-страницата на Одделот за договори на Канцеларијата за правни работи (<http://untreaty.un.org>).

Станување членка на Конвенцијата

Станувањето членка на Конвенцијата испраќа јасен сигнал до меѓународната заедница и чинителите на домашно ниво дека земјата се залага за елиминација на дискриминацијата врз жените и за постигнување еднаквост меѓу мажите и жените, како и за воведување и спроведување закони, политики и програми за постигнување на тие цели. Тоа, исто така, посочува дека државата е подготвена да ги поднесе своите закони, политики и програми за детално испитување од страна на Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените.

Државата станува членка на Конвенцијата преку нејзино ратифукување или пристапување кон неа, со тоа посочувајќи и ја на меѓународната заедница својата заложба за преземање правна обврска да ги преземе сите мерки за елиминирање на дискриминацијата врз жените. Членот 25 од Конвенцијата предвидува Конвенцијата да биде отворена за потпишување од сите држави и да биде предмет на ратификација. Тој, исто така, предвидува таа да биде отворена за пристапување од страна на сите држави.

Потпишување на Конвенцијата

Државата која ќе ја потпише Конвенцијата не е правно обврзана да им даде правна сила на нејзините одредби. Сепак, потпишувањето е доказ за намерата да се оди во насока на согласност да биде обврзана според договорот. Потпишувањето, исто така, создава обврска за воздржување со добра верба од постапки што би ги повредиле предметот и целта на договорот. Интервалот меѓу потпишувањето и ратификацијата и овозможува на државата да бара одобрение за Конвенцијата на национално ниво и да ги направи сите измени на своите закони и политики кои можеби се потребни за спроведување на одредбите од Конвенцијата.

„103-тата Интерпарламентарна конференција ги поттикнува сите држави коишто сè уште не го направиле тоа, итно да ја ратификуваат или да пристапат кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените (ЦЕДАВ) и безрезервно да ги почитуваат последователните обврски, и да го ратификуваат Факултативниот протокол кон ЦЕДАВ.“

Дијалог меѓу цивилизациите и културите: Резолуција усвоена од 103-та Конференција на Интерпарламентарната унија (Аман, Јордан, мај 2000 година)

Ратификување на конвенцијата

Ратификацијата се врши преку депонирање инструмент за ратификација кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

Ратификацијата на меѓународно ниво не треба да се меша со ратификацијата на национално ниво, што може да е потребна од државата во согласност со нејзините уставни одредби пред таа да изрази согласност да се обврзе на меѓународно ниво. Ратификацијата на национално ниво – којашто обично е одговорност на Парламентот – сама по себе не е доволна за утврдување на намерата на државата да се обврзе на меѓународно ниво. Тоа изискува депонирање на инструмент за ратификација или пристапување кај Генералниот секретар.

Пристапување кон Конвенцијата

Пристапувањето се ефектуира преку депонирање на инструмент на пристапување кај Генералниот секретар. За разлика од ратификацијата, на пристапувањето треба да му претходи потпишување.

Ратификацијата и пристапувањето ја имаат истата правна сила: државата станува членка на Конвенцијата и е правно обврзана да ги спроведува своите обврски.

Наследување

„Државите-наследнички“ може да депонираат инструмент на наследување кај Генералниот секретар кога Конвенцијата и/или Факултативниот протокол биле применливи по сила на ратификацијата или пристапувањето од нивните „држави-претходнички“.

Упатства од ОН

Практични информации за тоа како се потпишува, се ратификува или се пристапува кон меѓународни конвенции може да се најдат во публикацијата *Прирачник за договори* подготвена од Одделот за договори на ОН при Канцеларијата за правни работи, достапна преку Постојаната мисија на вашата земја во Њујорк и на веб-страницата на Одделот за договори при Канцеларијата за правни работи (<http://untreaty.in.org>). Модел-инструментите за пристапување и ратификација се наоѓаат во Анекс 3.

Држави-членки на Конвенцијата заклучно со 6 март 2003 година

Држава	Датум на потпишување	Датум на прием на инструментот за ратификација, пристапување или наследување	Држава	Датум на потпишување	Датум на прием на инструментот за ратификација, пристапување или наследување
Авганистан	14.08.1980	05.03.2003	Демократска Народна Република Кореја		27.02.2001 а
Албанија		11.05.1994 а	Демократска Република Конго	17.07.1980	17.10.1986
Алжир		22.05.1996 а	Данска	17.07.1980	21.04.1983
Андора		15.01.1997 а	Џибути		2.12.1998 а
Ангола		17.09.1986 а	Доминика	15.09.1980	15.09.1980
Антига и Барбуда		1.08.1989 а	Доминикан. Р.	17.07.1980	2.09.1982
Аргентина	17.07.1980	15.07.1985	Еквадор	17.07.1980	9.11.1981
Ерменија		13.09.1993 а	Египет	16.07.1980	18.09.1981
Австралија	17.07.1980	28.07.1983	Ел Салвадор	14.11.1980	19.08.1981
Австрија	17.07.1980	31.03.1982	Екваторијална Гвинеја		23.10.1984 а
Азербејџан		10.07.1995 а	Еритреја		5.09.1995 а
Бахами		8.10.1993 а	Естонија		21.10.1991 а
Бахреин		18.06.2002 а	Етиопија	8.07.1980	10.09.1981
Бангладеш		6.11.1984 а	Фиџи		28.08.1995 а
Барбадос	24.07.1980	16.10.1980	Финска	17.07.1980	4.09.1986
Белорусија	17.07.1980	4.02.1981	Франција	17.07.1980	14.12.1983
Белгија	17.07.1980	10.07.1985	Габон	17.07.1980	21.01.1983
Белизе	7.03.1990	16.05.1990	Гамбија	29.07.1980	16.04.1993
Бенин	11.11.1981	12.03.1992	Грузија		26.10.1994 а
Бутан	17.07.1980	31.08.1981	Германија	17.07.1980	10.07.1985
Боливија	30.05.1980	8.06.1990	Гана	17.07.1980	2.01.1986
Босна и Херцеговина		1.09.1993 б	Грција	2.03.1982	7.06.1983
Боцвана		13.08.1996 а	Гренада	17.07.1980	30.08.1990
Бразил	31.03.1981	1.02.1984	Гватемала	8.06.1981	12.08.1982
Бугарија	17.07.1980	8.02.1982	Гвинеја	17.07.1980	9.08.1982
Буркина Фасо		14.10.1987 а	Гвинеја-Бисау	17.07.1980	23.08.1985
Бурунди	17.07.1980	8.01.1992	Гвајана	17.07.1980	17.07.1980
Камбоџа	17.10.1980	15.10.1992 а	Хаити	17.07.1980	20.07.1981
Камерун	6.06.1983	23.08.1994	Хондурас	11.06.1980	3.03.1983
Канада	17.07.1980	10.12.1981	Унгарија	6.06.1980	22.12.1980
Кејп Верде		5.12.1980 а	Исланд	24.07.1980	18.06.1985
Централна Африканска Републ.		21.06.1991 а	Индија	30.07.1980	9.07.1993
Чад		9.06.1995 а	Индонезија	29.07.1980	13.09.1984
Чиле	17.07.1980	7.12.1989	Ирак		13.08.1986 а
Кина	17.07.1980	4.11.1980	Ирска		23.12.1985 а
Колумбија	17.07.1980	19.01.1982	Израел	17.07.1980	3.10.1991
Коморос		31.10.1994 а	Италија	17.07.1980	10.06.1985
Конго	29.07.1980	26.07.1982	Јамајка	17.07.1980	19.10.1984
Коста Рика	17.07.1980	4.04.1986	Јапонија	17.07.1980	25.06.1985
Брегот на сл. к.	17.07.1980	18.12.1995	Јордан	3.12.1980	1.07.1998 а
Хрватска		9.09.1992 б	Казахстан		26.08.1998 а
Куба	6.03.1980	17.07.1980	Кенија		9.03.1984 а
Кипар		23.07.1985 а			
Чешка Републ.		22.02.1993 б			

Држава	Датум на потпишување	Датум на прием на инструментот за ратификација, пристапување или наследување
Кувајт		2.09.1994 а
Киргистан		10.02.1997 а
Лао Народна Демократска Република	17.07.1980	14.08.1981
Летонија		14.04.1992 а
Либан		16.04.1997 а
Лесото	17.07.1980	22.08.1995
Либериа		17.07.1984 а
Либиска Арапска Џамахирија		16.05.1989 а
Лихтенштајн		22.12.1995 а
Литванија		18.01.1994 а
Луксембург	17.07.1980	2.02.1989
Мадагаскар	17.07.1980	17.03.1989
Малави		12.03.1987 а
Малезија		5.07.1995 а
Малдиви		1.07.1993 а
Мали	5.02.1985	10.09.1985
Малта		8.03.1991 а
Мавританија		10.05.2001 а
Маврициус		9.07.1984 а
Мексико	17.07.1980	23.03.1981
Монголија	17.07.1980	20.07.1981
Мароко		21.06.1993 а
Мозамбик		21.04.1997 а
Мјанмар		22.07.1997 а
Намибија		23.11.1992 а
Непал	5.02.1991	22.04.1991
Холандија	17.07.1980	23.07.1991
Нов Зеланд	17.07.1980	10.01.1985
Никарагва	17.07.1980	27.10.1981
Нигер		8.10.1999 а
Нигерија	23.04.1984	13.06.1985
Норвешка	17.07.1980	21.05.1981
Пакистан		12.03.1996 а
Панама	26.06.1980	29.10.1981
Папуа Нова Гвинеја		12.01.1995 а
Парагвај		6.04.1987 а
Перу	23.07.1981	13.09.1982
Филипини	15.07.1980	5.08.1981
Полска	29.05.1980	30.07.1980
Португалија	24.04.1980	30.07.1980
Република Кореја	25.05.1983	27.12.1984
Република Молдавија		1.07.1994 а
Романија	4.09.1980	7.01.1982
Руска Федерација	17.07.1980	23.01.1981
Руанда	1.05.1980	2.03.1981
Свети Китс и Невис		25.04.1985 а

Држава	Датум на потпишување	Датум на прием на инструментот за ратификација, пристапување или наследување
Света Луција		8.10.1982 а
Свети Винсент и Гренадините		4.08.1981 а
Самоа		25.09.1992 а
Сао Томе и Принчипе	31.10.1995	
Саудиска Арабија	7.09.2000	7.09.2000
Сенегал	29.07.1980	5.02.1985
Србија и Црна Гора		12.03.2001 б
Сејшели		5.05.1992 а
Сьера Леоне	21.09.1988	11.11.1988
Сингапур		5.10.1995 а
Словачка		28.05.1993 а
Словенија		6.07.1992 б
Соломонски Острови		6.05.2002 а
Јужна Африка	29.01.1993	15.12.1995
Шпанија	17.07.1980	5.01.1984
Шри Ланка	17.07.1980	5.10.1981
Суринам		1.03.1993 а
Шведска	7.03.1980	2.07.1980
Швајцарија	23.01.1987	27.03.1997
Таџикистан		26.10.1993 а
Тајланд		9.08.1985 а
Поранешна Југословенска Република Македонија		18.01.1994 б
Того		26.09.1983 а
Тринидад и Тобаго	27.06.1985	12.01.1990
Тунис	24.07.1980	20.09.1985
Турција		20.12.1985 а
Туркменистан		1.05.1997 а
Тувалу		6.10.1999 а
Уганда	30.07.1980	22.07.1985
Украина	17.07.1980	12.03.1981
Обед. кралство на Велика Британија и Северна Ирска	22.07.1981	7.04.1986
Обединета Република Танзанија	17.07.1980	20.08.1985
САД	17.07.1980	
Уругвај	30.03.1981	9.10.1981
Узбекистан		19.07.1995 а
Вануату		8.09.1995 а
Венецуела	17.07.1980	2.05.1983
Виетнам	29.07.1980	17.02.1982
Јемен		30.05.1984 а
Замбија	17.07.1980	21.06.1985
Зимбабве		13.05.1991 а

а Претходоње

а Наследување

Резерви

Членот 28 од Конвенцијата дозволува ратификацијата или пристапувањето да бидат предмет на резерви – формална изјава дека државата не прифаќа како обврзувачки за себе дел или делови од договорот. Меѓутоа, членот 28.2 го утврдува принципот на недозволивост содржан во Виенската конвенција за Законот за договори и спречува каква било резерва што не е во согласност со предметот и целта на Конвенцијата.

Природа и опфат на изразените резерви

Државите имаат вложено многу резерви кон Конвенцијата. Текстовите на резервите и изјавите вложени од државите-членки може да се најдат во публикацијата на ОН *Мултилатерални договори депонирани кај Генералниот секретар*. Примероци од оваа годишна публикација се испратени до министерствата за надворешни работи на државите-членки преку нивните постојани мисии во ОН во Њујорк. Секојдневно ажурираната верзија на оваа публикација е достапна на веб-локацијата на Одделот за договори при Канцеларијата за правни работи (<http://untreaty.in.org>).

Некои од работите за кои државите изразија резерви се **процедурални** или се однесуваат на работи кои **не се суштински за предметот и целта на договорот**.

Меѓутоа, некои резерви се далекусежни и некои коментатори сугерираа дека можеби не се во согласност со предметот и целта на Конвенцијата, при што неколку се чини **ги предизвикуваат фундаменталните принципи на Конвенцијата**. Општите резерви со коишто примената на Конвенцијата се подложува на националното право, традицијата или културата, резервите во однос на членот 2, суштинската одредба од договорот, и тие што се однесуваат на области што се фундаментални за елиминацијата на дискриминацијата врз жените, како што се семејното право, правната способност и државјанството, од тие коментатори се сметаат за едни од најпроблематичните.

Иако членот 29 предвидува упатување до Меѓународниот суд на правдата на спорови меѓу државите-членки околу нејзиното толкување, Конвенцијата не вклучува процес за отфрлање на некомпатибилни резерви. Членот 29 и самиот е предмет на многу резерви, а ниедна држава-членка не се повикала на него за да ја преиспита валидноста на резервите.

„Од државите што ја ратификуваа Конвенцијата, многу изразија резерви. Земајќи предвид дека таквите резерви значително го ограничуваат опсегот на Конвенцијата, Меѓународниот совет ги поттикнува пратениците од државите што имаат изразено резерви во времето на пристапувањето кон ЦЕДАВ да ја испитаат продолжената важност на тие резерви и, ако е потребно, да вложат напори тие да се отстранат.“

Соработка со системот на Обединетите нации: парламентарна акција за национално следење на меѓународните договори и спогодби за жените; 162-ра седница на Советот на Интерпарламентарната унија (Виндхоук, Намибија, април 1998 година)

Бројот и опфатот на резервите е предмет на загриженост за државите-членки, а неколку поднесоа приговори или претставки за резервите на други држави-членки. Конференциите и самитите на Обединетите нации, и Генералното собрание, исто така изразија загриженост околу големиот број резерви спрема Конвенцијата:

▷ Виенска декларација и Програма за акција, 1993, став 39

„Треба да се охрабрат начини и средства за третирање на особено големиот број резерви спрема Конвенцијата...Комитетот...треба да продолжи со разгледување на резервите спрема Конвенцијата. Државите се поттикнуваат да ги повлечат резервите што се спротивни со предметот и целта на Конвенцијата или коишто се поинаку некомпатибилни со меѓународното договорно право.“

▷ Завршниот документ од дваесетитретата специјална седница на Генералното собрание „Жените во 2000-та: еднаквост, развој и мир за дваесетипрвиот век“ (Пекинг + 5)

„Владите треба да преземат акции на национално ниво: 68 (в): ...да се ограничи степенот на какви било резерви..., и да се повлечат резервите што се спротивни со предметот и целта на Конвенцијата или се поинаку некомпатибилни со меѓународното договорно право.“

Загриженоста на Комитетот околу резервите

Комитетот често изразува загриженост околу природата и опфатот на резервите, поттикнувајќи ги државите да преземат акција со цел да ги ревидираат за да ја утврдат нивна продолжена важност и, ако е можно, да ги отстранат. Ова е изразено во неговите општи препораки 4, 20 и 21 и во неколку учества на конференциите и самитите на Обединетите нации, каде го изразил ставот дека некои резерви не само што ги лишуваат жените од гаранциите во Конвенцијата, туку и од гаранциите за еднаквост и недискриминација во другите меѓународни инструменти. Како придонес кон одбележувањето на педесетгодишницата од Универзалната декларација за човекови права во 1998 година, Комитетот усвои изјава за резервите во која го искажа своето гледиште дека членовите 2 и 16 се централни за предметот и целта на Конвенцијата и на државите-членки им обрна внимание околу својата сериозна загриженост за бројот и степенот на недозволиви резерви.

Комитетот им изрази благодарност на државите-членки кои приговорија кон некомпатибилните резерви, забележувајќи дека таквата акција не само што послужи за вршење притисок врз резервираните држави, туку и му даде корисни упатства на Комитетот при неговото оценување на дозволивоста на резервите.

Изјавата на Комитетот ја потенцира неговата улога во врска со резервите и посочува дека тој редовно дискутира за резервите со државите-членки кога тие ги презентираат своите извештаи, и рутински изразува загриженост во своите заклучни коментари околу вложувањето резерви во однос на **членовите од 2 до 6**, како и околу неуспехот на државите-членки да ги изменат тие резерви.

Упатствата на Комитетот за извештаите на државите-членки бараат државите-членки да образложат секаква резерва или декларација што се однесуваат на кој било член од Конвенцијата и да го оправдаат нивното континуирано одржување. Треба да се објасни точниот ефект од која било резерва или изјава во смисла на националното право и политики, а државите-членки кои вложиле општи резерви насочени кон членовите 2 и/или 3 треба да известат за ефектот и толкувањето на тие резерви. Тие треба да обезбедат информации и за какви било резерви или изјави коишто можеби ги вложиле во врска со слични обврски во други договори за човекови права.

Повлекување на резервите

Секоја држава којашто ја ратификувала или пристапила кон Конвенцијата со резерви, може да ги повлече таквите резерви. Повлекувањето мора да се формулира во писмена форма и да биде потпишано од шефот на државата, Претседателот на Владата или Министерот за надворешни работи, или од лице кое е ополномоштено за таа цел. Исто како и резервите, повлекувањата ги циркулира Генералниот секретар на Обединетите нации.

Што вие може да направите како пратеник

Ратификација на Конвенцијата

- ▷ Ако вашата држава сè уште не е членка на Конвенцијата, или ако вашата држава ја потпишала, но сè уште не ја ратификувала Конвенцијата, вие можете:
  - Да дознаете дали ратификацијата/пристапувањето се разгледуваат;
  - Да упатите усно или писмено прашање до вашата Влада за да утврдите зошто Конвенцијата сè уште не е ратификувана или не се пристапило кон неа;
  - Да размислите да го употребите правото за поднесување законски предлог за тоа прашање;
  - Да поттикнете парламентарна расправа за прашањето;
  - Да го мобилизирате јавното мислење во поддршка на Конвенцијата.
- ▷ Примери на инструменти за ратификација или пристапување може да се најдат во Анекс 3.
- ▷ Практични информации за тоа како да се ратификува или да се пристапи кон меѓународните конвенции може да се најдат во публикацијата Прирачник за договори подготвена од Одделот за договори на ОН при Канцеларијата за правни работи, достапна преку Постојаната мисија на вашата земја во Њујорк и на веб-локацијата на Одделот за договори при Канцеларијата за правни работи (<http://untreaty.org>). Одделот за договори спроведува редовни работилници за оваа и за поврзани теми во Њујорк и во регионите, доколку е потребно.

Резерви или изјави на разбирање

Во времето на ратификација или пристапување:

- ▷ Ако Владата на вашиот Парламент му испатила барање за ратификација придружено со некави резерви или изјави за разбирање што го ограничуваат опсегот на Конвенцијата, вие можете:
  - Да утврдите дека, како што е предвидено во членот 28 од Конвенцијата – којшто наведува дека „резерва некомпатибилна со предметот и целта на оваа Конвенција не се дозволува“ – предложените резерви или изјави за разбирање не се спротивни со предметот и целта на Конвенцијата, ниту пак ја подриваат нејзината содржина;
  - Да ја утврдите валидноста на предложената(ите) резерва(и);
  - Да поттикнете парламентарна расправа за предметот на резервите;
  - Да го мобилизирате јавното мислење за охрабрување на Владата да ратификува или да пристапи без какви било резерви или изјави за разбирање.

▷ Текстовите на резервите и изјавите вложени од државите-членки може да се најдат во публикацијата на ОН Мултилатерални договори депонирани кај Генералниот секретар. Примероци од оваа годишна публикација се испраќаат до министерствата за надворешни работи на земјите-членки преку нивните постојани мисии во ОН во Њујорк. Секојдневно ажурираната верзија на оваа публикација е достапна на веб-локацијата на Одделот за договори при Канцеларијата за правни работи (<http://untreaty.un.org>).

Поглавје 5

Спроведување на Конвенцијата

Иако претставува обврска за земјата, приклучувањето кон Конвенцијата само по себе нема да гарантира почитување на правата на жените во државата-членка. Спроведувањето на Конвенцијата е неопходно за да се обезбеди почитување на принципите и правата што се утврдени со неа.

Обврски на државите-членки

Виенската конвенција од 1969 година за Законот за договори уредува дека секој договор што е на сила е обврзувачки за своите потписници и тие мора да го применуваат со добра намера. Исто така уредува дека членка на договорот не може да се повика на одредби од своето национално право како оправдување за своето непочитување на истиот.

Државите-членки на Конвенцијата согласно тоа се обврзани да ги усогласат своите национални закони и политики со нејзините услови. Државите-членки се обврзуваат за де факто и де јуре почитување на цел опсег на граѓански, културни, економски, социјални и политички права посочени во Конвенцијата. Тие преземаат обврска да воспостават серија на мерки за да се стави крај на дискриминацијата на жените во сите форми, вклучително:

- Инкорпорирање на принципот на еднаквост на мажите и жените во нивниот устав и правен систем;
- Укинување на сите дискриминаторски закони и усвојување на закони со кои се забранува дискриминацијата на жените;
- Формирање на трибунали и други јавни институции за да се обезбеди делотворна заштита на жените од дискриминација;
- Отстранување на сите дејствија на дискриминација на жените од страна на поединци, организации или претпријатија;
- Поднесување на извештаи во согласност со Конвенцијата до Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жените во врска со напредокот во спроведувањето на Конвенцијата.

Спроведување на Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените: прелиминарна оценка

Во *Жените од светот 2000*, објавена од страна на Обединетите нации се забележува дека од Четвртата светска конференција за жени одржана во 1995 година, низа држави-членки на Конвенцијата:

- Изработиле или ги засилиле акциските планови за унапредување на положбата на жените;
- Креирале функција на државен секретар за жени за да ги координира официјалните политики; формирале министерства за прашања што се однесуваат на жените; или назначиле контакт лице за родови прашања во веќе постоечките министерства;
- Собрале статистички податоци за следење на влијанието на политиките и програмите врз девојчињата и жените;
- Ги измениле и дополниле одредбите во своите уставни коишто гарантираат уживање на човековите права без дискриминација заснована на пол;
- Усвоиле закони што гарантираат економски, социјални, граѓански и политички права на жените; и,
- Иницирале правни реформи и измени во политиките што се однесуваат на насилството врз жените.

Извор: The World's Women 2000: Trends and Statistics, United Nations, 2000 (Жените од светот 2000: Трендови и статистика)

Инкорпорирање на Конвенцијата во националните правни системи

Ратификацијата на или пристапувањето кон Конвенцијата наметнува обврски за државите-членки во меѓународното право, но прашањето на примената на нејзините одредби на национално ниво зависи од местото на меѓународното право во домашниот правен систем на секоја држава-членка. Уставното право на поединечните држави-членки управува со начинот на кој Конвенцијата стапува на сила.

Во многу земји, статусот на договорите на домашно ниво се уредува во уставот на земјата, со одредени одредби дека договорите стануваат дел од националното право како резултат на ратификација или пристапување. Ова е познато како „автоматско инкорпорирање“. Уставите на некои од овие земји уредуваат дека договорите имаат предимство пред националното право, додека други посочуваат дека договорите го имаат истиот статус како и домашното право.

Во многу земји коишто имаат автоматско инкорпорирање на договорите во домашното право исто така потребно е договорите да бидат објавени и во службениот весник пред истите да станат правосилни како дел од националното право. Дури и во земји во кои договорите се инкорпорираат автоматски може да има потреба од национални правни акти за спроведување, пред еден поединец да може да се повика на одредбите од договорот пред домашен суд.

Уставите од многу земји јасно укажуваат дека одредбите од договорите не стануваат дел од националниот правен систем доколку и сè додека истите на се усвоени со соодветен закон. Во оние земји во кои обврските од договорот мора да бидат инкорпорирани во законодавството за

да важат во домашното право, еден поединец не може да ги искористи одредбите од договорот што не е легализиран и тие одредби нема да имаат предимство пред неусогласеното домашно право.

Уставите на некои други земји, вклучувајќи и неколку во кои се бара правно инкорпорирање на договорите, уредуваат дека меѓународните стандарди треба да се земаат во предвид со нивното толкување. Во случаи каде овие земји се држави-членки на Конвенцијата нејзините одредби мора да се земат во предвид кога се толкува уставот. Судиите во низа земји, вклучително и оние коишто бараат инкорпорирање, сè повеќе ја земаат во предвид Конвенцијата при одлучувањето. Примери на такви одлуки можат да се најдат во Рамката бр. 12.

Вклучување на принципите на Конвенцијата во националниот устав

Уставот или основниот закон на една земја ги отелотворува принципите и законите што владеат со општеството и претставува основна повелба што ја утврдува формата на владата и ги поставува општите принципи на социјалниот договор на земјата.

Уставот служи како рамка за останатото законодавство. Оттука, вклучувањето на принципот на еднаквост меѓу мажите и жените во националните уставы или во основниот закон на една земја дава основа за заштита на правата на жените и обврски за Владата во овој контекст.

„Уставот затоа треба да гарантира родова еднаквост и принцип на еднаквост во сите сфери од животот на државата. За да се оствари оваа цел, принципот на родова еднаквост и принципот на забрана на дискриминација заснована на род мора да биде јасно изразена во оваа основна Повелба, којашто ќе мора да усвои формулација што ќе им даде вистинско значење на овие принципи. Дополнително на овој принцип на родова еднаквост и осудување на дискриминацијата, уставот треба да ја спомене обврската со закон да се елиминираат сите видови на дискриминација, и тоа пред сè со афирмативно делување.“

Насоки усвоени од учесниците на семинарот на Меѓу-парламентарната унија на тема „Процес на градење на нов Устав за Руанда“ (Кигали, Руанда, јуни 2001)

Вградувањето на принципите поставени во Конвенцијата во националниот устав или основниот закон на една земја може да се изведе на неколку начини. Во некои случаи процесот на ревидирање на уставот му претходел на инкорпорирањето на гаранција за еднаквост врз основа на полот во уставот. Во други случаи биле предложени и усвоени амандмани. За да се добие поддршката од народот, за да се подигне свеста и што е уште поважно за да се земат во предвид потребите и прашањата што ги загрижуваат луѓето, од клучна важност е да се консултираат луѓето и граѓанските организации. Во некои случаи консултациите ги воделе жените-парламентарки во соработка со невладините организации (НВО).

Конвенцијата во националните устави

Бразил

Во 1988г. Бразил го ревидираше својот устав кој сега вклучува широки гаранции во согласност со Конвенцијата. Тој содржи одредби за родовата еднаквост, насилство засновано на род, одговорност на државата да спречи семејно насилство, еднакви права во рамките на бракот, семејно планирање и еднаквост при вработување. Уставот исто така го укина принципот дека сопругот е главата (“chefia”) на семејството и утврди дека „правата и обврските во бракот подеднакво важат и за мажот и за жената“ (член 16 од Конвенцијата).

(Извор: Bringing Equality Home: Implementing the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, UNIFEM, 1998 (Да ја внесеме еднаквоста дома: Спроведување на Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените)

Руанда

Во Руанда, Форумот жените-парламентарки на Руанда во 2000 година започна со консултации со жени за да ги проценат нивните потреби и што е она што ги загрижува, а со цел нивните права да бидат отсликани и во новиот устав на земјата. Резултатите од овие консултации беа претставени во еден документ што беше доставен до Комисијата за правни и уставни прашања на која и беше доверена задачата да го изготви новиот Устав, а со цел да ги земе во предвид истите во процесот на подготвување на текстот.

Јужна Африка

Во февруари 1994 година Националната коалиција на жени, сојуз на повеќе од 90 женски организации од целата земја свика конвенција на која беше усвоена „Повелбата на жените за ефективна еднаквост“. Повелбата претставуваше кулминација на едно обемно истражување и проект на консултации за потребите и барањата на жените.

Жените им ја претставија Повелбата на партиите кои во тоа време беа ангажирани во преговорите за ставање крај на апартхејдот. Тие исто така инсистираа секоја партија што учествуваше во повеќе-партиските преговори да има најмалку една жена во својата делегација.

Како резултат на заложите на коалицијата, Уставот на Јужна Африка содржи низа важни одредби коишто ја гарантираат еднаквоста на жените. Новиот устав силно ја зацврстува еднаквоста во системот на вредности на земјата. Основачките одредби утврдуваат дека една демократска држава се заснова на вредностите на:

- (а) Човековото достоинство, постигнување на еднаквост и унапредување на човековите права и слободи; и
- (б) Борба против расизмот и машката доминација.

Уставот исто така има и клаузула која вели дека можат да се преземат „законодавни и други мерки“ за да се „заштитат или поттикнат да одат напред“ луѓето коишто биле во неповолна положба. Ова е во согласност со членот 4 од Конвенцијата што се занимава со привремени посебни мерки.

Национални законски акти за спроведување

Законите ги пренесуваат принципите и целите на Конвенцијата во конкретни правни одредби и ги утврдуваат принципите, целите и приоритетите за национално дејствување за да се воспостави еднаквост меѓу мажите и жените. Ова е битен елемент во обезбедувањето на соодветна имплементација на Конвенцијата.

„Воведувањето на механизми за прилагодување на домашниот судски систем на нормите на меѓународното право е неопходно за правата што ги гарантираат меѓународните текстови за човекови права, особено Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жената (CEDAW) ... да можат да се заштитат и на национално ниво.“

Насоки усвоени од учесниците на семинарот на Меѓу-парламентарата унија на тема „Процес на градење на нов Устав за Руанда“ (Кигали, Руанда, јуни 2001)-

Неопходно е да се преземат низа чекори при воведувањето на такво законодавство.

Ревизија на постоечкото законодавство

Да се разгледаат сите закони со цел:

- Да се идентификуваат оние што се дискриминаторски. Сите закони мораат да бидат ревидирани (т.е. не само оние коишто се дискриминаторски на прв поглед, туку и закони коишто се чинат дека се „родово неутрални“ но имаат различни последици по мажите и жените);
- Да се идентификуваат постоечките дупки во законите заради целосна имплементација на Конвенцијата;
- Да се идентификуваат состојбите во кои:
  - недоследностите меѓу различните видови на закони (уставни, казни, граѓански, управни) резултираат во родова пристрасност;
  - управните постапки што ги дискриминираат жените го поткопуваат законот; и
  - штетните традиции и негативните обичаи коишто му противречат на постоечкиот закон.

Процесот на ревизија треба да се осврне на сите прашања и сектори опфатени со Конвенцијата (политичките права, правото на образование, пристап до здравствена заштита, пристап до имот, итн.).

Ревизија и подготовка на нови закони

Откако ќе се направи ваков попис:

- Да се ревидираат и реформираат законите коишто се дискриминаторски со цел да се отстранат нееднаквостите.
- Изготвување на нови закони за пополнување на законските дупки. Исто така треба да се размисли и за афирмативни мерки за делување за да се елиминираат и исправат нееднаквостите.

Во некои земји, формирани се комисии за да се разгледа законодавството и да се предложат реформи. Уганда, на пример, формираше Комисија за правни реформи: нејзината прва задача беше да се предложат амандмани за персоналните закони кои имаа негативни последици по жените и девојчињата.

Посебни привремени мерки: мерки за афирмативно дејствување за унапредување на учеството на жените во политиката

Членот 4 од Конвенцијата уредува дека на државите-членки им е дозволено да усвојат посебни привремени мерки чија цел е да се забрза де факто еднаквоста меѓу мажите и жените, како што се афирмативно дејствување сè додека постојат нееднаквостите.

Таквите мерки се сметаат за недискриминаторски, но не смеат да доведат до одржување на нееднакви или посебни стандарди, и мора да се прекинат кога еднаквоста во однос на можностите и третманот ќе се постигнати.

На полето на политиката, многу земји воведоа мерки за афирмативно дејствување за да се зголеми учеството на жените.

Неодамнешните иницијативи за афирмативно дејствување вклучуваат:

- Мароко: Во 2002г. се вовеле квота од 30 резервирани места за жени во Парламентот;
- Џибути: Во 2002г. е усвоен закон според кој секоја политичка партија мора да внимава најмалку 10 проценти од нивните кандидати да бидат жени и барем 10 проценти да се мажи;
- Нигер: Во 2001г. беше усвоен закон кој ги обврзува политичките партии на своите листи да имаат и мажи и жени кандидати, така што секој пол ќе брои најмалку 10 проценти од избраните кандидати;
- Франција: Во 1999г. беше воведен уставен амандман според кој 50 проценти од кандидатите во сите политички партии мораат да се жени, и истиот наметнува финансиски казни за непочитување на истиот.

Мерки за примена

Законите немаат никакво значење доколку не се применуваат. Во некои случаи, законите што се занимаваат со дискриминација на жените не се почитуваат заради фактот дека мерките за примена на се соодветно вградени. Оттука, волјата да се почитува или сфаќањето дека промовирањето и почитувањето на родовата еднаквост нуди одредена предност стануваат главни фактори коишто мотивираат почитување на законот.

Важно е да се иницираат кампањи за подигање на свеста со цел да се зајакнат напорите за да се усвојат или изменат и дополнат законите. Жените мора да бидат информирани што им следува според законот пред тоа да го побараат. Службениците и вработените во судството, администрацијата и владата, како и во полициските оддели, исто така мораат да бидат информирани и да ги почитуваат овие нови права со цел овие барања да се спроведат.

Мерки за зајакнување за да се обезбеди ефективност на законот: случајот со Законот за еднакви можности за вработување во Јапонија

По ратификацијата на Конвенцијата, во 1985г. Јапонија усвои низа закони чија цел беше да се усогласат постоечките јапонски закони со принципите и обврските утврдени во Конвенцијата. Амандманите на Законот за еднакви можности за вработување во 1985г. беа значајни бидејќи тие забранија дискриминација при вработување во приватниот сектор.

Во 1997г. законот беше дополнително изменет и дополнет за да се зацврстат одредбите коишто беа критикувани од невладините организации како премногу меки. Тие мерки вклучуваа:

- Објавување на имињата на работодавците што ги игнорираат административните насоки: Министерот за труд од директорот на Канцеларијата во префектурата за жени и млади работници добива административни насоки во форма на совети или препораки за работодавците кои ги прекршуваат регулативите што забрануваат дискриминација на жените. Имињата на работодавците коишто не ги земаат во предвид овие препораки ќе бидат објавени.

- Подобрување на системот на посредување:

Според горенаведениот закон, барање за посредување поднесено од една од страните не може да се спроведе без согласност од другата страна. Ревидираниот закон дозволува иницирање на посредување на барање на само една од страните.

Извор: Fourth periodic reports of States parties: Japan, August 1998 (Четврт периодичен извештај на државите-членки: Јапонија, август 1998г.)

Улогата на судството во обезбедување на почитување на правата утврдени во Конвенцијата

Судството игра клучна улога во промовирањето и обезбедувањето на почит на принципите на Конвенцијата. На меѓународните стандарди за човекови права, вклучително оние во Конвенцијата, можат да се повикаат националните судови при носењето на одлуки во врска со уставното или статутарното толкување, и во развивањето на општи правни концепти дури и во земјите каде Конвенцијата автоматски не станува дел од националниот правен систем како резултат на ратификација или пристапување.

Затоа судиите треба да бидат свесни за принципите на меѓународното право што се однесуваат на човековите права, генерално, како и за одредбите на Конвенцијата поконкретно, за да ги земат во предвид во рамките на својата работа. Вградувањето на меѓународното право за човекови права и на родовите перспективи во основната обука и континуираното правно образување на судиите и адвокатите, како и обезбедувањето пристап до најновите случувања во овие области, претставуваат клучни стратегии доколку сакаме судиите и правните практичари да ги добијат информациите што им се потребни за да ги вклучат овие области во својата работа.

Низа случаи во кои судиите ја користат Конвенцијата во своите одлуки се опишани во публикацијата „Вградување на меѓународното право за човекови права дома“, изготвена од Одделението за унапредување на положбата на жените и објавена од страна на Обединетите нации во 2000г.

Како судиите се повикуваат на Конвенцијата при носењето на одлуки: неколку примери

Државата против Годфри Балоји, за кој одлука била донесена во 1999г. при што Уставниот суд на Јужна Африка ја разгледувал уставноста на делот 3(5) од Законот за спречување на семејното насилство од 1993г. кој уредувал дека едно лице обвинето за прекршување на забраната за семејно насилство требало да ја докаже својата невиност. Повикувајќи се на Универзалната декларација за човекови права, Декларацијата за елиминирање на насилството врз жените и Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените, кои, забележал судот, наметнуваат позитивни обврски за државата која треба да води политики за елиминирање на дискриминацијата на жените преку, меѓу другото, усвојување на закони и други начини кои забрануваат дискриминација, Судот утврдил дека одредбата била уставна бидејќи било неопходно да се обезбеди правото на еднаквост и недискриминација во контекст на огромното непочитување на човековите права што произлегуваат од насекаде присутното семејно насилство.

Во **Дау против врховниот обвинител на Боцвана**, за кој одлучувал боцванскиот Апелациски суд во 1992г. судиите се повикале на меѓународните договори, вклучително и Конвенцијата којашто не била ратификувана од Боцвана во тоа време за да го поддржат оспорувањето на одредбите од законот за државјанство на Боцвана којшто не дозволувал жена со боцванско државјанство омажена за маж кој не е државјанин на Боцвана да го пренесе своето државјанство на децата родени во тој брак, иако маж со боцванско државјанство оженет за жена што не е државјанин на Боцвана можел да го стори тоа.

Во 1995г. во **Дунгана и др. против Владата на Непал** Врховниот суд на Непал се повикал врз Конвенцијата при носењето на одлука со која и наложил на Владата поднесе предлог закон до Парламентот со кој требало да се осврнат на дискриминаторските закони според кои иако синот имал право на дел од имотот на таткото од самото раѓање, ќерката можела да добие дел само откако ќе наполни 35 години и ако не била мажена.

Во 1996г. Уставниот суд на **Гватемала** го поддржал оспорувањето на одредбите во Казнениот законик што ги третираше мажите и жените различно врз основа дека се спротивни на одредбите за еднаквост во уставот и како резултат на тоа Гватемала не успеала да ги исполни своите обврски во однос на Конвенцијата и другите меѓународни инструменти (Случај бр. 936-95) (Извор: Andrew Byrnes, "The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" in *The Human Rights of Women: International Instruments and African Experiences* („Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените“ во Човековите права на жените: меѓународните инструменти и африканското искуство)).

Во 1999г. Врховниот суд на **Канада** се повикал на Конвенцијата и општата препорака 19 на Комитетот за насилство врз жените во **Р протиб Еванчук**, случај на наведен сексуален напад, заклучувајќи дека насилството врз жените е подеднакво прашање за еднаквост колку и прекршок против човечкото достоинство и повреда на човековите права, и дека стереотипните ставови за природата на сексуалниот напад има креирано мит дека жените се сексуално достапни се додека не се спротивстават.

Други механизми за заштита на жените од дискриминација

Неколку земји развија други механизми за да обезбедат ефективна заштита на правата на жените. Тие можат да имаат повеќе различни форми бидејќи одговараат на потребите и праксите на засегнатите земји честопати обезбедувајќи флексибилни системи фокусирајќи се на правата на жените.

Некои земји имаат назначено Народен правобранител за родова еднаквост под капата на Парламентот. Функцијата на оваа канцеларија е да се чујат и да се одговори на жалбите на извршната или бирократска нестручност или неправда (но не и незаконитост) преку медијација и последователно да го информира Парламентот и да даде препораки.

Во некои земји креиран е посебен владин оддел или канцеларија задолжена за прашања што се однесуваат на жените. Креирањето на местото на државен секретар за жени кој ќе ги координира официјалните политики или министерства за прашања што се однесуваат на жените или назначувањето на контакт лица за родови прашања во веќе постоечките министерства се некои од другите опции што биле одбрани.

Некои земји формирале Комисија за родова еднаквост за да ја надгледува имплементацијата на Конвенцијата. Во Јужна Африка, на пример, Комисијата е независно тело кое поднесува извештај до Парламентот. Оваа функција вклучува: следење и разгледување на родовите политики на сите јавно финансирани тела; застапување, информации и образование; ревидирање на законодавството за да се осигура дека тоа ја штити еднаквоста на жените; препорачува нови закони; истражува жалби во однос на најразлични родови прашања и кога е потребно, ги упатува на Комисијата за човекови права или јавниот заштитник, и го следи и известува за почитувањето на меѓународните конвенции.

Рамка бр. 13

Други механизми: примерот на Костарика

Во рамките на својата работа на спроведувањето на Конвенцијата и заштитата на правата на жените **Костарика** вовеле:

- **Независен комесар за жени**

Ова е специјализирана агенција на Канцеларијата на државниот комесар на Републиката. Таа врши низа активности насочени кон информирање на различни делови на населението за нивните права и обврски, како и за поточните механизми за поднесување на жалби и нивно бранење. За таа цел таа ги користи медиумите; настаните посветени на човековите права во заедницата; јавните манифестации во заедницата; подвижните изложби коишто се селат од недела во недела, од еден кантон во друг, и различни едукативни материјали. Таа исто така организира дискусии, работилници и други активности во насока на подигање на свеста и за обука.

- **Канцеларија за прашања што се однесуваат на жените**

Канцеларија за прашања што се однесуваат на жените е агенција во рамките на Министерството за правда којашто прима, разгледува и проследува жалби за семејно насилство. Канцеларијата делува во четири одделни области: а) Правни прашања (жалби и правно советување); б) Психологија (стручна обука и индивидуална терапија); в) Социјална реинтеграција (домашни посети и координација со различни институции за да се обезбедат купони за храна, сместување и други бенефиции; и г) Превенција (вклучително работилници за обука што се организираат во училиштата, црквите и клубовите како и групи за поддршка).

Извор: Combined initial, second and third periodic reports of States parties: Costa Rica, December 2001 (Комбиниран прв, втор и трет периодичен извештај на државите-членки: Костарика, декември 2001г.

Владини политики и национални програми

Владините политики или националните програми насочени кон спроведување на правата утврдени со Конвенцијата и поправањето на нееднаквостите исто така се важни.

Таквите политики или програми честопати опфаќаат период од неколку години. Тие ги утврдуваат заложбите и целите и ги разработуваат мерките за остварување на овие цели. Тие можат да донесат важни и понекогаш брзи промени, особено кога вклучуваат детални препораки и мерки што треба да се преземат (буџетски средства; закони за квоти, и др.) за да се поправи одредена состојба и честопати имаат долгорочни, одржливи последици.

Пристапот до детални податоци за состојбата на жените во различни сектори на општеството може да ја олесни работата на креаторите на политики во развивањето на соодветни програми и последователно во оценувањето на нивното влијание. Обврските на Владата според Конвенцијата како и препораките на Комитетот треба да се земат во предвид при формулирањето на секоја политика или програма.

Конечно напредокот треба редовно да се следи со цел на се проценат резултатите и препреките и да се утврди какви чекори треба да се преземат понатаму.

Рамка бр. 14

Вклучување на родовите перспективи во главните текови на националните политики: примерот на Фиџи

Во 1997г. во документот насловен како „Развојна стратегија на Фиџи: политики и програми за одржлив развој“, се вели дека владините политики и стратегии на Фиџи ќе вклучуваат:

- Обезбедување на родово балансирано партнерство на сите нивоа на одлучување;
- Стремење кон еднакво партнерство во политичкиот, економскиот и социјалниот развој;
- Промовирање на еднакви можности при вработување;
- Помагање на жените што се во незавидна положба и на младите жени околу нивните економски активности;
- Промовирање на безбедна средина дома и на работа за жените и децата;
- Проверка на законите во однос на заштитата на човековите права за жените; и
- Интегрирање на работите што ги засегаат жените во сите области на планирање и креирање политики.

Извор: *Initial reports of States parties: Fiji, March 2000* (Иницијални извештаи на држави-членки: Фиџи, март 2000г.)

Родово-одговорни национални буџети

Националниот буџет е клучот за спроведување на сите јавни проекти. Тој ги комбинира амбициите на една делотворна политика со финансиските средства. Затоа тој претставува битна алатка за промовирање на еднаквост меѓу мажите и жените и програмите за развој и помош за таа цел.

Буџетите не се неутрални инструменти. Стратешката и политичката ориентација кои ги нагласуваат, ги отсликуваат интересите и преокупациите на луѓето. Развивањето на родово-одговорните буџети е најдобриот начин да се одговори на аспирациите и потребите на повеќето мажи и жени, момчиња и девојчиња.

Родово-одговорни буџети не значат посебни буџети за жените. Тие имаат за цел да го претстават, или разделат, целиот буџет на Владата според неговото влијание на различни групи на мажи и жени земајќи ги во предвид родовите односи во општеството и улогата и можностите да се пристапи до ресурсите и истите да се контролираат.

Затоа родово-одговорните буџети во основа имаат за цел да ги внесат родовите прашања во главните токови и да обезбедат овие прашања да бидат интегрирани во сите национални политики, планови и програми, наместо жените да се третираат како посебна „интересна група“ на која посебно треба да се обезбедува внимание. Тие се алатки кои обезбедуваат средства за да се одговори на потребите на жените и девојчињата и служат како орудие за намалување на родовите дупки и нееднаквости.

Рамка бр. 15

Родово-одговорни буџети: некои пионерски иницијативи

Јужна Африка

Во 1996г. Јужна Африка стана првата пилот-земја на Иницијативата за родов буџет на Комонвелтот. Земјите-членки на Иницијативата за буџет на жените работеа со Министерството за финансии на подготовката на родова анализа којашто беше инкорпорирана во буџетските документи поднесени до Парламентот. Со текот на годините јавната свест за родовите прашања драматично се зголеми. Во општините и регионалните законодавни тела сè поголем е бројот на иницијативи на локално ниво; универзитетите ја вклучуваат анализата за родово-одговорен буџет во своите наставни програми; а поборниците за правата на жените ги вградуваат алатките во широк спектар на предлог-политики. Во 2000 г., инспирирани од Иницијативата на светскиот буџет, истражувачи од невладиниот сектор ги анализираа ресурсите доделени за Законот за семејно насилство од 1998г.

Шведска

Во Шведска секое министерство, вклучително и Министерството за финансии треба да утврди родови цели и таргети во рамките на своите програми. Откако Парламентот ќе одлучи по предлог-буџетот, документот за одобрение на Владата ги отсликува бараните цели и таргети, како и финансиските предуслови за секоја од агенциите, вклучително и одвојувањата што се на располагање. Секоја година, Министерството за финансии додава анекс на предлог-буџетот во врска со дистрибуцијата на доходот, којшто ги вклучува разликите меѓу жените и мажите.

Покрај тоа, со оглед дека родовата анализа зависи од достапноста на родово разделени податоци Владата, испрати упатство до Заводот за статистика да ги собира сите службени статистички податоци на таа основа и да се потруди да ги претстави таквите податоци и информации во сите свои стратегиски документи.

Еден од резултатите од овие напори беше одлуката на Парламентот да ја намали нееднаквоста во однос на неплатената работа за негување во рамките на семејството со продолжување на родителското отсуство од 12 на 13 месеци. Родителите можат да одлучат како ќе ги поделат деновите на родителско отсуство, но татковците мораат да земат најмалку 30 дена или ги губат во целост.

Филипини

Во 1994г. Владата на Филипини усвои родова и развојна буџетска политика која бара од секоја владина агенција да издвои најмалку 5 проценти од својот буџет за родови прашања и развој. Националната комисија за улогата на Филипинките раководеше со иницијативата блиску соработувајќи со активното женско движење кое даде поддршка.

Во 1999г. владата воведо политика на буџетирање засновано на учинок според која буџетот на агенциите кои не го почитуваа овој минимум од 5 проценти ќе им биде намален. Од 1995 до 1998 година бројот на агенции што поднесуваа извештај порасна од 19 на 69 (од вкупно 349), а издвојувањата за жените се зголемија за трипати.

Обединета Република Танзанија

Иницијатива за родово-одговорен буџет беше лансирана во 1997г. и координирана од коалицијата на НВО-и на чело со Танзаниската програма за родово вмрежување (ТПРВ). Иницијативата за родово-одговорен буџет беше развиена како одговор на намалувањето на трошоците и фискалните мерки за штедење усвоени како дел од програмите за структурално прилагодување во осумдесеттите години од минатиот век. ТПРВ и други активисти предложија нов процес за формулирање на националниот буџет што ќе ги земе во предвид потребите на групите што се во незавидна положба, како на пример жените и младите. Како дел од овој процес, податоци беа собрани за буџетските системи на макро-ниво и издвојувањата од четири клучни министерства: Министерството за образование, Министерството за финансии, Министерството за здравство и Комисијата за планирање.

Ова истражување го вклучи персоналот на ниво на министерства, што го зголеми чувството на поседување и прифатливост на исходите. Консултациите што следеа со владините претставници, членовите на Парламентот и парламентарните комисии со цел да ги охрабрат за да ги интегрираат родовите прашања во своите процеси, на ТПРВ им дадоа пристап кон телата што носат стратешки одлуки. Последователно Владата ја покани ТПРВ да стане дел од Ревизијата на јавните трошоци што ја спроведуваше со Светската банка. Националните буџетски насоки изготвени од Министерството за планирање за 2001 година конкретно дадоа мандат шест сектори да ги земат во предвид родовите прашања во рамките на своите буџети: земјоделство, развој на заедницата, образование, здравство, локална самоуправа и водостопанство.

Извори:

– „Gender Budget Initiatives“ („Иницијативи за родово-одговорен буџет), објавена од Секретаријатот на Комонвелтот, УНИФЕМ и ИДРЦ

- International budget 2000 (Меѓународен буџет 2000)

Подигање на свеста и мобилизирање на јавното мислење

Без јавна поддршка и поддршка од политичките, стопанските и социјалните сили во општеството државните власти многу малку можат да направат во промовирањето и спроведувањето на правата на жените.

За да се мобилизира јавното мислење, мора да се развие стратегија за комуникација за да се убедат сите делови од населението дека почитувањето на правата на жените како што е втемелено во Конвенцијата е од корист и за мажите и за жените. Затоа е неопходно секој член на општеството да стане чувствителен на правата на жените и секој да допринесе во спроведувањето на Конвенцијата. Воспоставувањето на вистинско партнерство меѓу мажите и жените бара сите да делуваат во таа насока, а подигањето на јавното мислење на ова поле мора да се зајакне. Покрај кампањите за подигање на јавната свест, корисно може да биде и развивањето на сеопфатни програми за образование во областа на човековите права за да се подигне спознавањето меѓу жените за нивните човекови права и да се подигне свеста меѓу другите за човековите права на жените.

Рамка бр. 16

Распространување на Конвенцијата и обезбедување на правно образование: неколку примери

- Владата на **Република Кореја** објави низа публикации во врска со Конвенцијата, вклучително и брошура во 1990г. на англиски и корејски јазик која ги опфаќа Конвенцијата и првите два извештаи на Владата до Комитетот. Во 1995 и 1996 година и други публикации за меѓународните конвенции што се однесуваат и на жените вклучуваа информации за Конвенцијата. Овие материјали беа дистрибуирани до широката јавноста и ги користеа институциите за обука на државни службеници и разни институции за социјално образование во насока персонал како што се јавните обвинители, полицајците, затворските управи и стражарите...да станат чувствителни за овие прашања.
- Министерството за родови прашања, труд и социјален развој на **Уганда** беше пионер со пара-правна програма за обука во една област (Камули) во насока на подобрување на обезбедувањето на правни услуги во заедниците. Едноставни брошури и прирачници, вклучувајќи и такви посветени на Конвенцијата беа изготвени од страна на Министерството за различни закони за истите да станат достапни за јавноста. Напорите на Министерството да го направи населението почувствително за сопствените права потоа беа дополнети со други видови на владини и невладини правни обуки и програми за креирање на чувствителност за овие прашања во други области од земјата.

Извори:

– *Fourth periodic report of States parties: Republic of Korea, March 1998* (Четврт периодичен извештај на државите-членки: Република Кореја, март 1998 г.)

– *Third periodic report of States parties: Uganda, July 2000* (Трет периодичен извештај на државите-членки: Уганда, јули 2000 г.)

„... судиите и адвокатите мораат да бидат свесни за и да постапуваат според меѓународното право за човекови права. Судиите и адвокатите имаат обврска да се запознаат со сè поголемата меѓународна јуриспруденција за човековите права, особено онаа што се однесува на заштитата и унапредувањето на правата на жените...

... образовните институции, особено правните школи и установите за континуирано образование треба да вклучат во своите наставни програми настава за Конвенцијата за правата на детето и други меѓународни инструменти за човековите права и нивната примена дома.“

Communiqué, Judicial Colloquium on the Domestic Application of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and the Convention on the Rights of the Child, Vienna, 1999, *Bringing International Human Rights Law Home*, United Nations, New York, 2000, pp. 11-13 (Соопштение, Дебата на судии за домашната примена на Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените и Конвенцијата за правата на детето, Виена, 1999)

Развивање на соработка на меѓународно ниво

Идеалите за почитување, заштита и унапредување на човековите права на жените втемелени во Конвенцијата претставуваат договорени приоритети на меѓународната заедница. Одредени повреди на Конвенцијата, како што се трговија со жени, споменати во нејзиниот член 6 бараат соработка меѓу земјите, особено во делот на граничната контрола, истрагата и гонењето.

Соработката меѓу земјите исто така е неопходна за поддршката на меѓународните, регионалните и националните програми за промовирање и почитување на правата на жените. Таа исто така треба да помогне во обезбедувањето на поддршка за работата на специјализираните агенции, фондовите и програмите на Обединетите нации, и други меѓународни организации што работат на одбраната на правата на жените.

Клучни одлики на делувањето на Меѓупарламентарната унија виз-а-ви Конвенцијата

Општата политика на Унијата е да промовира партнерство меѓу мажите и жените на сите полиња. Нејзиното делување е инспирирано од членот 4 од Универзалната декларација за демократија (1997) која вели:

„Остварувањето на демократијата претпоставува вистинско партнерство меѓу мажите и жените во извршувањето на работите во општеството во кое тие работат како еднакви и во кои се дополнуваат едни со други, взаемно збогатувајќи се од сопствените разлики.“

Веќе повеќе години Унијата промовира ратификација и спроведување на Конвенцијата и, од неодамна, на нејзиниот Факултативен протокол.

Подигање на свеста меѓу парламентарците

Унијата постојано промовира ратификација и спроведување на Конвенцијата на секоја од своите Статутарни конференции и за време на Состаноците на жените парламентарки.

На секој Состанок на жените парламентарки една точка од агендата е посветена на Конвенцијата и од неодамна на нејзиниот Факултативен протокол, со цел да се подигне свеста и да се охрабри дискусија и делување во насока на спроведување на овие два правни инструменти. Документите што ги следат Конвенцијата и Факултативниот протокол, а го посочуваат и статусот на ратификација на секоја земја и резервите што ги имаат направено, исто така редовно се дистрибуираат.

Во блиска соработка со Одделението за унапредување на положбата на жените при Обединетите нации, Унијата организираше информативен панел за Факултативниот протокол на Конвенцијата во текот на 105-тата Конференција на Меѓупарламентарната унија во Хавана, Куба, во април 2001г. Панелот ги собра на едно место г-ѓа Јоланда Ферер Гомез, експертски член на Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жените од Куба, потоа директорот на Одделението за унапредување на положбата на жените г-ѓа Јакин Ертурк, како и водечките парламентарни личности и високи претставници на Унијата. Тој даде можност за мажите и жените парламентарци да се запознаат со Факултативниот протокол и неговите процедури, да се стекнат со знаење за тоа како може да се употреби и појасни какви чекори треба да преземат парламентарците за да го подобрат делувањето на ова поле воопшто и во однос на Факултативниот протокол, конкретно.

Вклучување на Конвенцијата во работата на Унијата

Многу резолуции на Унијата коишто се однесуваат на низа теми упатуваат на Конвенцијата и ги охрабруваат парламентите да ја ратификуваат и спроведат, како и што побрзо да се отстранат резервите, особено на оние кои можеби се некомпатибилни со предметот и целта на Конвенцијата.

Се охрабрува навремено поднесување на детални извештаи и соодветни последователни активности

Во согласност со Препораката на Советот на Меѓупарламентарната унија од април 1998г. Секретаријатот на Унијата им се обрати на писмено на парламентите на сите држави-членки кои требаше да поднесат извештај до генералниот секретар на Обединетите нации во согласност со членот 18 од Конвенцијата со цел да ги поттикнат да обрнат внимание овие извештаи да бидат поднесени во согласност со временските рамки утврдени во тој член.

Секретаријатот на Унијата исто така ги повикува парламентарците да се вклучат во подготвувањето на извештаите и да обрнат внимание релевантните информации за парламентарните активности во областите опфатени со Конвенцијата да бидат отсликани во овие извештаи.

Тој исто така ги повикува парламентарците да обрнат внимание Парламентот да е информиран за препораките на Комитетот, а тој да обрне внимание да бидат преземени соодветни последователни активности. Таквото делување се врши во соработка со сè поголемата мрежа на контакт точките на Унијата за статусот на жените во националните парламенти низ светот.

Да се понуди пристап до информации за Конвенцијата

Библиографската база на податоци на Меѓупарламентарната унија, „Жените во политиката“ (www.ipu.org/bdf-e/BDFsearch.asp) содржат референци за релевантните делови од извештаите на државите-членки коишто се разгледани од Комитетот.

Соработка со Комитетот

Секој член на Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жените има задача да делува како лице за контакт за Унијата. Во моментов лице за контакт на Комитетот е г-ѓа Франсоа Жаспар, од Франција. Со неа може да стапите во контакт преку Одделението за унапредување на положбата на жените (е-маил: daw@un.org).

Што Вие како парламентарец можете да сторите

Парламентарни механизми

Парламентарните механизми може да бидат клучни во обезбедувањето не само на ратификација или пристапување кон Конвенцијата и развој и имплементација на кореспондентното национално законодавство, туку и за обезбедување на навремено поднесување на извештај до Комитетот и одговор на неговите коментари, препораки и упатства.

Можеби ќе сакате да имате на ум дека некои од механизмите што ги промовираат овие цели го вклучуваат следново, а исто така превземаат и активности за да се воспостават или развијат на соодветен начин со обезбедени потребните ресурси:

- Заради широкиот опсег на Конвенцијата, можеби ќе се потребни една или неколку постојани или назначени парламентарни комисии. Доколку има повеќе од една комисија активностите на овие комисии треба да бидат координирани за Конвенцијата да се третира како меѓу-секторски елемент во работата на Парламентот.
- Комисија за родова еднаквост, која ги претставува сите политички партии и која ја користи Конвенцијата како референтен инструмент во сите свои активности и може да генерира редовна парламентарна дебата за нејзината имплементација;
- Состанок на жените од сите партии или состанок на членовите на партијата или група за родово партнерство коишто вклучуваат и мажи и жени парламентарци што може да помогне во подигање на парламентарната свест за важноста на Конвенцијата и нејзината имплементација.
- Неформална група за Конвенцијата што одблиску ја следи работата на Владата во однос на имплементацијата на Конвенцијата и е поврзана со граѓанското општество.

Национални законски акти за спроведување

Националното законодавство е од клучна важност за спроведувањето на Конвенцијата бидејќи ги пренесува целите и принципите на меѓународните стандарди во националното право. Таквото законодавство ги утврдува принципите, целите и приоритетите за национално делување во борбата против дискриминацијата на жените и создава машинерија за спроведување на таквата активност.

Затоа е од клучна важност штом една држава ќе се приклучи кон Конвенцијата Вие:

- Да обезбедите Парламентот да усвои национални закони кои соодветствуваат на одредбите на Конвенцијата;
- Да обрнете внимание постоечкото законодавство да биде ревидирано – од страна на надлежните владини служби, посебна парламентарна комисија или друго официјално тело – за да се утврди дали неговите одредби се во согласност со Конвенцијата;
- Кога ќе е потребно, да ја искористете парламентарната процедура за да се натера Владата да поднесува предлог законски акти или амандмани на постоечките закони до Парламентот;
- Да обезбедите националниот буџет, проверен и усвоен од страна на Парламентот, да ги зема во предвид потребите на жените и да е родово-чувствителен во сите области.

Надзор над владините активности во однос на спроведувањето на законите

- Со самата функција на парламентарен надзор, може да постигнете:
- Националното законодавство да е придружено со соодветни правилници и административни мерки за да се обезбеди соодветна имплементација;
- Вработените во владата и парламентот да бидат информирани за Конвенцијата и нејзиниот Факултативен протокол како и за родовите прашања во целост;
- Соодветни средства да се доделуваат за таквите активности преку процедурите за националниот буџет.

Обезбедување дека правата од Конвенцијата се применуваат

- Со оглед на тоа дека Парламентот го следи спроведувањето на правдата, Вие можете:
- Да обезбедите луѓето од судството да добиваат соодветни информации за Конвенцијата;
- Да обезбедите наставната програма на правните школи да ја вклучува Конвенцијата;
- Без да се мешате во процесот на одлучување, да проверите дали судството има можности да ја врши својата задача во однос на прашањата на дискриминација на жената. Можеби ќе сакате да се уверите дека правосудниот систем функционира добро, дека не е изложен на притисоци и дека правдата се применува во разумен рок.

Развивање на национални програми во насока на почитување на правата на жените

- Како клучни политички личности и како претставници на народот парламентарците нормално имаат интерес за поместувања во водечките политики, како што е иницирање на програми за да се обезбеди почитување на правата на жените.
- Да се обезбеди програмите да имаат временски рокови и да даваат прецизни целни датуми за остварување на конкретни резултати;
- Да се обезбеди соодветни средства да се доделат за активностите што се планирани преку постапката за националниот буџет;
- Граѓаните да бидат опсежно информирани за планираните активности;
- Парламентот да има можност периодично да го разгледува напредокот што е постигнат во спроведувањето на националната програма и оттука да се следи напредокот постигнат на тој план. Можеби ќе сакате да побарате јавна расправа за да се проверат одредени состојби и да се утврди до каде се работите.

Формирање на канцеларија на народен правобранител за родови прашања

- Размислите за формирање, со обезбедени соодветни средства, на канцеларија на јавен или народен правобранител којашто ќе поднесува извештај до Парламентот и чии функции ќе бидат насочени кон истрага на повреди на правата на жените, како на институционално така и на индивидуално ниво. Канцеларијата може да поднесува извештај за таквите повреди на годишно ниво со цел да обезбеди објективен преглед на состојбата со жените и потребните измени во законодавството или административните практики.

Креирање на веродостојни информации за статусот на жените

- Како клучни политички фигури кои имаат моќ да ги надгледуваат владините политики и програми и да ги модифицираат доколку е потребно, парламентарците имаат даден интерес да обезбедат постоење на ефективен механизам за собирање на податоци и механизам за следење на спроведување на политиките и програмите.

Затоа можеби ќе сакате да обезбедите парламентарците да имаат пристап до:

- Служба за законодавна или истражувачка поддршка што на пратениците може да им обезбеди информации за Конвенцијата и совети во врска со нејзината имплементација. За оваа цел може да се предвиди обука на персоналот на Парламентот со посебен акцент на подигање на свеста за Конвенцијата и родовите прашања во целост;
- Сеопфатен информативен центар за родовите прашања за да се олесни работата на парламентарците и вработените во парламентот. Можеби ќе посакате:
- Да се распрашате дали веќе постои таков центар на универзитетите или некои други истражувачки центри во вашата земја и да го олесните доставувањето/ пренесувањето на информации до него.
- Доколку не постои, таков проект може да се иницира од страна на Парламентот или со поддршка на Парламентот, по можност, заедно со членовите на Владата, судството и граѓанското општество.
- Веродостојни податоци за жените.
- За таа цел:
- Утврдете дали државниот завод за статистика или некое друго владино тело во вашата земја собира информации за жените и дали сите податоци се разделени според полот. Овие информации се од клучна важност за прецизна проценка на статусот на жените во вашата земја и развојот на соодветни одговори на нивните потреби.
- Доколку не постои систематско собирање и анализа на информации во однос на ова прашање:
- Побарајте државниот завод за статистика или друго надлежно владино тело да биде овластено да собира или анализира на редовна основа податоци релевантни за статусот на жените;
- Посочете дека може да се побара од Статистичкото одделение при Одделот за економски и социјални прашања на Обединетите нации и/или од статистичките оддели во регионалните комисии на Обединетите нации да изработат методологија за собирање и анализа на податоци и да развијат капацитет кај владините служби за оваа цел.
- Обезбедете обврските за изготвување на извештаи да им бидат јасно објаснети на претпријатијата, училиштата, локалните власти, органите на спроведување на правдата и други тела чии информации можат да бидат корисни за следење на состојбата со жените во земјата.
- Инсистирајте на целосно обелоденување во јавноста на информациите што се прибрани и на потребата од периодични проценки.

Јавна свест

- Како претставници на народот, како јавни личности и лидери на политичката мисла, парламентарците играат клучна улога во широкото распространување на Конвенцијата, во нејзиното популаризирање и во мобилизирањето на јавното мислење.

Размислите за:

- Преземање на активности за Конвенцијата да биде достапна на службениот јазик (јазици) и во таа насока можеби ќе сакате да стапите во врска со Секретаријатот на унапредување на положбата на жените за да дознаете дали постојат преводи на истата. УНЕСКО ја има издадено публикацијата Пасош за еднаквост (Passport to Equality) во која

која е содржан текстот на Конвенцијата и Факултативниот протокол. Пасошот е објавен на 19 јазици. Информации за оваа иницијатива можете да најдете на веб страницата на УНЕСКО: www.unesco.org;

- Наставните програми во училиштата да имаат и сегмент за правата на жените и за Конвенцијата;
- Учество во кампањи за мобилизирање на јавното мислење за Конвенцијата.
- Можеби ќе посакате:
  - да одржите јавни говори за Конвенцијата;
  - да организирате или да земете учество во јавни дебати за Конвенцијата на телевизија или радио,
  - да напишете написи за Конвенцијата за во весник.
- Давање поддршка за локалните напори за промовирање на почитувањето на правата втемелени во Конвенцијата. За оваа цел можеби ќе посакате:
- Да посетите програми и проекти што ги поддржуваат и промовираат правата на жените;
- Да ги посетите локалните училишта и да ги поддржите напорите на наставниците во објаснувањето и претставувањето на концептите на родови одлики и права на жените;
- Да се посветувате со локалните органи за спроведување на законот во врска со нивните напори во насока на идентификување на случаи на повреди на правата на жените и проблемите со кои тие се соочени;
- Да се поврзете со невладините организации и други актери на граѓанското општество коишто делуваат на полето на правата на жените;
- Да напишете написи или говори за тоа што сте научиле од вашето искуство со случаите што се споменати погоре.

Промоција на меѓународна соработка за негување и обезбедување на почитување на правата втемелени во Конвенцијата

- Парламентарците треба да се погрижат нивните Влади да земат целосно учество во меѓународните напори за промовирање на почитувањето на правата на жените како што се втемелени во Конвенцијата.
- За оваа цел можеби ќе посакате да:
  - Воспоставите контакти со парламентарците од други земји со цел:
  - Да споделите искуства од успешните примери и научени лекции во промовирањето на почитувањето на правата на жените;
  - Да ги разгледате можностите за билатерална или мултилатерална соработка, особено во врска со повредата на правата што бараат преку-гранична соработка (трговија со жени, насилство врз жените, итн.).

Поглавје 6

Постапка за поднесување на извештаи

Обврска за секоја држава-членка

Членот 18 од Конвенцијата ги обврзува државите-членки да го поднесат **иницијалниот извештај** до Комитетот во рок од една година откако Конвенцијата ќе стапи на сила за односната држава, а потоа и **периодични извештаи** секои четири години и секогаш кога Комитетот тоа ќе го побара. Извештаите треба да ги посочат законодавните, судските, административните или другите мерки коишто ги имаат усвоено за да ги стават одредбите од Конвенцијата на сила и да го опишат напредокот којшто е постигнат. Извештаите можат да посочат фактори и потешкотии што влијаат на степенот до кој обврските од Конвенцијата се исполнети.

Целта на изготвувањето на извештаи

Клучната цел на поднесувањето на извештаите е да се промовира почитувањето на обврските содржани во Конвенцијата од страна на државите-членки.

Самото изготвување на извештај дава можност за државата-членка да ги разјасни своите обврски што произлегуваат од Конвенцијата и да ја согледа актуелната состојба на жените, како и да ги идентификува областите во кои се потребни реформи за да се обезбеди целосно почитување на Конвенцијата.

- ✓ Консултациите коишто се потребни во рамките на владините структури и меѓу Владата и граѓанското општество со цел да се изготви добар извештај можат да го подобрат разбирањето на целите на Конвенцијата и целите на човековите права генерално.
- ✓ Публицитетот што го следи изготвувањето на еден извештај го насочува вниманието на степенот на придржување на државата-членка до своите обврски и начините на кои поединците и групите можат да допринесат за нејзината понатамошна имплементација.
- ✓ Разгледувањето на извештајот од страна на Комитетот овозможува дијалог помеѓу државата-членка и група на непристрасни стручњаци со големо искуство во текот на кој можат да бидат утврдени областите каде е потребна понатамошна имплементација и да бидат дадени сугестии за подобрување.
- ✓ Постапката исто така ги нагласува добрите практики и научените лекции коишто можат да се искористат од другите држави во обидите да ја спроведат Конвенцијата.
- ✓ Исходот од постапката за известување, заклучните коментари на Комитетот за извештајот на државата-членка, претставуваат авторитативно упатство за идните законски акти, политики и програми. Иако насочени кон државата-членка, тие можат да се користат од сите засегнати страни, вклучително парламентарците, за да се охрабри забрзана имплементација.

Поднесувањето извештаи:

- ✓ Овозможува сеопфатно разгледување на националното законодавство, административните правила и процедури и практики;
- ✓ Обезбедува државите-членки редовно да ја следат фактичката состојба во однос на секоја одредба за Конвенцијата и да го осознаат степенот во кој жените ги уживаат различните гарантирани права во сите области;
- ✓ На државите-членки им обезбедува основа за изготвување на јасни и насочени политики коишто вклучуваат приоритети ускладени со одредбите на Конвенцијата, а насочени кон забрзување на де јуре и де факто еднаквоста на жените со мажите.
- ✓ Обезбедува рамка за јавен надзор на владините политики и охрабрува вклученост на различни сектори, вклучувајќи го граѓанското општество, во формулацијата и ревизијата на овие политики;
- ✓ Обезбедува основна линија наспроти која државата-членка и Комитетот можат да го проценат нивото до кое е постигнат напредок кон исполнување на обврските од Конвенцијата;
- ✓ И овозможува на државата-членка да развие подобро разбирање на факторите и потешкотии коишто влијаат врз исполнувањето на одредбите од Конвенцијата;
- ✓ Им овозможува на Комитетот и на сите држави-членки да разменат информации, да развијат подобро разбирање на заедничките проблеми со кои се соочени државите и поцелосно да се согледаат видовите мерки коишто можат да се преземат за унапредување на ефективното исполнување на обврските во Конвенцијата. Ова му овозможува на Комитетот да ги идентификува најсоодветните начини на кои меѓународната заедница може да помогне во спроведувањето во поединечни држави-членки и во државите-членки во целост.

Подготовка на извештаи

Во интерес на намалување на барањата за дополнителни информации за разгледувањето на еден извештај и за да се осигура разгледување на состојбата во секоја држава-членка врз еднаква основа, Комитетот усвои насоки за изготвување на извештаите кои важат за сите иницијални и последователни периодични извештаи поднесени по 31 декември 2002 г.

Овие насоки – чиј интегрален текст е даден во Анекс 4 – уредуваат дека:

- ✓ При подготовката на извештаите треба да се земат во предвид одредбите од сите членови, заедно со општите препораки на Комитетот;
- ✓ Треба да се обезбедат детални информации за секоја резерва или изјава што државата-членка ја поднела;
- ✓ Сите фактори или потешкотии што влијаат на исполнувањето на обврските според Конвенцијата треба да бидат објаснети, како и да се дадат информациите за чекорите што се преземаат за надминување на истите;
- ✓ Треба да бидат вклучени доволно податоци и статистика разделени по пол со цел да се овозможи Комисијата да го оцени напредокот во спроведувањето на Конвенцијата.

Обука за извештаи

Одделението за унапредување на положбата на жените им обезбедува техничка помош на државите-членки во спроведувањето на Конвенцијата и особено во исполнувањето на обврските околу извештаите утврдени во член 18 од Конвенцијата.

Во соработка со Владата на Нов Зеланд, Секретаријатот на Пацифичката заедница, УНДП Фиџи, ЕСЦАП и Регионалната канцеларија на УНИФЕМ од 13-15 февруари 2001г. во Окланд, Нов Зеланд, Одделението организираше под-регионална работилница за обука на тема „Поддршката во подготовката на извештаи за државите-членки коишто треба да се поднесат до Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жените“. Слична работилница беше организирана и во Палау, а персоналот на Одделението учествуваше и на работилницата посветена на извештаите што се организира во Сараево, Босна и Херцеговина во мај 2002г. Во ноември 2002г. друга работилница посветена на извештаите се одржа во Седиштето на ЕСЦАП во Бангкок, за државите-членки од азискиот регион кои ги немаа поднесено своите први извештаи.

Иницијален извештај

Со оглед на тоа дека иницијалниот извештај и ја дава првата можност на државата-членка да му претстави на Комитетот во колкава мерка нејзините закони, политики и пракса се придржуваат на Конвенцијата, тој треба да даде детален и сеопфатен опис на статусот на жените во земјата во моментот кога се поднесува извештајот. Ова понатаму може да послужи како одредница во однос на која ќе се мери понатамошниот напредок.

Извештајот треба:

- ✓ Да ја утврди уставната, правната и административната рамка во спроведувањето на Конвенцијата;
- ✓ Да ги објасни правните и практичните мерки што се усвоени за одредбите да стапат во сила;
- ✓ Да го покаже напредокот што е постигнат во однос на исполнување на одредбите од страна на поединци во државата и оние што подлежат на нејзина јурисдикција.

Вториот и наредните периодични извештаи

Овие извештаи треба да го опфатат периодот од разгледувањето на претходниот извештај до поднесувањето на актуелниот. Тие треба:

- ✓ Да се фокусираат на проблемите што ги посочил Комитетот и препораките дадени во заклучните коментари на претходниот извештај;
- ✓ Да го прикажат напредокот постигнат во однос на актуелното спроведување на Конвенцијата на територијата или под јурисдикција на државата и уживањето на одредбите на Конвенцијата од страна на поединци.
- ✓ Да ги нагласат сите преостанати пречки во однос на учеството на жените во политичкиот, социјалниот, економскиот и културниот живот на државата-членка на еднаква основа со мажите .

Насоките за поднесување на извештаи бараат од секоја држава-членка која е потписничка и на Факултативниот протокол да достави информации за преземените мерките доколку Комитетот усвоил мислење во однос на некоја претставка што се однесува на државата-членка или спровел истрага во согласност со членот 8 од Протоколот.

Од државите-членки исто така се очекува да вклучат и информации за спроведувањето на Пекиншката декларацијата и Платформата за акција од 1995г. и понатамошните активности и иницијативи усвоени од петгодишната ревизија на Платформата на дваесет и третата специјална сесија на Генералното собрание во 2000г. Тие исто така треба да вклучат и информации за спроведувањето на родовите аспекти на документите што произлегле од други конференции и самити на Обединетите нации низ светот, а коишто се особено релевантни за Конвенцијата.

„Меѓу-парламентарниот совет ги повикува парламентарците од државите коишто се уште го немаат поднесено првиот извештај или еден или повеќе последователни извештаи од Комитетот на CEDAW: (i) Да ги испитаат причините за ваквото доцнење; (ii) Да организираат Владата да го поднесе извештајот колку што е можно поскоро во наредните месеци; (iii) Да обрнат внимание извештајот на Владата да биде детален и целосен, како и во согласност со стандардите поставени од Комитетот на CEDAW.“

Соработка со системот на Обединетите нации: Парламентарна акција за национално следење на меѓународните договори и спогодби што се однесуваат на жените; 162 сесија на Советот на Меѓупарламентарната унија. Виндхоук, Намибија, април 1998г.

Разгледување на извештаите

На секоја од своите сесии Комитетот избира држави-членки чии извештаи ќе ги разгледа на своите следни три сесии. Од засегнатите државите-членки се бара да ја потврдат својата согласност да присуствуваат на релевантната сесија за да го претстават својот извештај. Доколку државата-членка одбие, ќе се побара истото од друга држава-членка. Иако според Деловникот на Комитетот ако една држава-членка не одговори на поканата да го претстави својот извештај во две прилики Комитетот може да го разгледа извештајот во отсуство на нејзините претставници, Комитетот никогаш не разгледал извештај без присуство на делегација од државата-членка.

Државите-членки можат да ги спојат задоцнетите извештаи и да поднесат дополнителни информации три месеци пред нивното разгледување од страна на Комитетот. Комитетот исто така може да разгледа повеќе од еден извештај на држава-членка истовремено. Извештаите се обработуваат како документи на Обединетите нации и јавно се достапни на шесте службени јазици на Организацијата.

Разгледувањето на извештаите на државите-членки од страна на Комитетот се одвива на јавен состанок во присуство на претставниците на државата што го поднесува извештајот. Односот што Комитетот сака да го воспостави кога извештаите се разгледуваат е однос на „конструктивен дијалог“ во рамките на кој се разменуваат информации, искуства, идеи и сугестии во заеднички напор да се охрабри целосно спроведување во земјата што го поднесува извештајот.

Во врска со **иницијалните извештаи**, претставникот на државата-членка го претставува извештајот пред Комитетот во рамките на 45-минутно излагање. Честопати има временско

заостанување помеѓу датумот на поднесување на извештајот и неговото разгледување во Комитетот. Во овој случај на државата-членка и се препорачува да приложи писмен додаток на оригиналниот извештај, а најважните работи што се случиле од времето на првично поднесување да ги посочи во својата усна презентација. По презентацијата на државата-членка поединечни членови на Комитетот даваат општи забелешки и коментари на извештајот и потоа преминуваат на разгледување на извештајот член по член. На крајот од процесот претставникот на државата која го поднесува извештајот може да одлучи веднаш да одговори на некои од поставените прашања. Меѓутоа вообичаено разгледувањето на извештајот се прекинува, а претставниците на државата се враќаат по една недела за да одговорат на прашањата. Одговорите и дополнителните материјали доколку ги има се даваат во писмена форма. Во оваа фаза, членовите на Комитетот можат да постават дополнителни прашања. Тој исто така има овластување, што ретко кога го искористува, да побара од државата да достави дополнителни информации до Секретаријатот.

Од 1991г. **вториот и последователните периодични извештаи** ги разгледува пред-сесијската работна група составена од членови на Комитетот. Работната група изработува листа на теми и прашања со цел да го насочи целосното разгледување на извештајот. Листата на теми и прашања се поднесува до државата-членка околу пет месеци пред извештајот да го разгледа Комитетот. Од државата-членка се бара да поднесе одговори во писмена форма до секретаријатот преведени и достапни за Комитетот пред сесијата. Извештајот го претставува претставник на државата-членка во триесет минутно излагање. Членовите на Комитетот потоа земаат збор да ги постават прашањата што се однесуваат на спроведувањето на суштинските одредби од Конвенцијата. Од претставниците на државата-членка се очекува да одговорат на прашањата во временскиот рок којшто им е ставен на располагање за разгледување на извештајот.

Откако ќе ги разгледаат извештаите, Комитетот формулира **заклучни коментари** коишто ги изготвува и усвојува на затворена сесија. Коментарите даваат приказ на факторите и потешкотиите коишто влијаат на спроведувањето на Конвенцијата за таа држава, позитивните аспекти, главните прашања што ги загрижуваат и сугестиите и препораките насочени кон унапредување на спроведувањето на Конвенцијата. Овие заклучни коментари го претставуваат заедничкото гледиште на Комитетот за состојбата во државата што го поднесува извештајот. Откако ќе се усвои тие се испраќаат до државата-членка и стануваат јавно достапни. Тие претставуваат важен извор за државата-членка во оформувањето на идната национална политика и корисна алатка за другите засегнати страни како што се парламентарците, НВО-и и други делови од граѓанското општество во нивната улога на набљудувач.

Секој заклучен коментар вклучува барање од страна на Комитетот тие да бидат широко дистрибуирани со цел луѓето во засегнатата држава, а особено владините администратори и политичарите да се свесни за чекорите преземени за да се осигура *de jure* и *de facto* еднаквост за жените и за идните чекори што се неопходни. Во својата општа препорака 6, Комитетот исто така препорачува да се преземат соодветни чекори за да се обезбеди дистрибуција на Конвенцијата, извештаите на државите-членки и на Комитетот на јазикот на државата-членка. Државите-членки исто така се повикуваат да вклучат во своите извештаи информации за чекорите што се преземаат за исполнување на општата препорака 6. Парламентарците треба да се потрудат да обезбедат исполнување на овие барања.

Информациите што Комитетот ги користи како позадина при разгледувањето на извештајот: работа со телата на ООН и НВО-и

Разгледувањето на извештаите на државите-членки од страна на Комитетот во основа се базира на информациите во извештаите и познавањата на поединечни членови. Конвенцијата уредува дека Комитетот може да повика специјализирани агенции на Обединетите нации да поднесат извештаи за спроведувањето на Конвенцијата во области коишто потпаѓаат во нивните активности. Организацијата на Обединетите нации за образование, наука и култура (УНЕСКО), Организацијата за храна и земјоделство (ФАО), Меѓународната организација на трудот (МОТ) и Светската здравствена организација (СЗО) рутински му доставуваат такви извештаи на Комитетот.

Комитетот исто така ги искористува и информациите што се достапни во системот на Обединетите нации воопшто. Покрај специјализираните агенции, телата на ООН генерално се повикуваат да обезбедат усни информации до Комитетот во целост на затворен состанок за државите-членки кои присуствуваат на сесијата. Тие исто така се повикуваат да обезбедат усни информации до пред-сесијската работна група кога таа ја изготвува листата на теми и прашања што се однесуваат на извештаите.

Иако НВО-и немаат формална позиција во рамките на постапката за поднесување извештај, Комитетот исто така поздравува информации од нив, а според неговиот деловник претставниците на НВО-и можат да бидат и поканети на Комитетот да му дадат усни и писмени информации. Комитетот исто така остава време во текот на секоја од своите сесии и пред-сесијски работни групи да ги чуе НВО-и во текот на кои тој особено го поздравува учеството на домашните НВО-и. НВО-и можат да поднесат информации до Одделението за унапредување на положбата на жените кое пак од своја страна ги пренесува до членовите на Комитетот. Членовите обично се задоволни што можат да се состанат неформално со претставниците на НВО-и кои пак можат да договорат дополнителни брифинзи за поединечни членови или за Комитетот во целост.

Комитетот не само што ја цени информацијата од НВО-и за државите-членки, туку исто така ја охрабрува соработката меѓу НВО-и и владите во подготвувањето на извештаите. Државите-членки вообичаено очекуваат прашања од Комитетот за тоа дали групите на жени и НВО-и генерално се консултираат при подготвувањето на извештаите и какви можности им биле дадени да ги дадат своите мислења и гледишта.

Вонредни извештаи

Во пет прилики Комитетот има повикано држави-членки да презентираат вонредни извештаи. Во 1999г. Комитетот ја дефинираше целта на вонредниот извештај како нешто што треба да овозможи да се добијат и да се проверат информации за конкретна или потенцијална повреда на човековите права на жените, кога има конкретна причина за загриженост за таков вид повреда.

Критериумите за вонреден извештај се наброени долу:

- ✓ Треба да постојат веродостојни и соодветни информации што укажуваат на тешки или систематски повреди на човековите права на жените; и

✓ Повредите треба да бидат родово-засновани или упатени кон жени заради нивниот пол. Комитетот утврдува на кои сесии вонредните извештаи ќе бидат презентирани. Неговиот деловник укажува дека таквите извештаи треба да бидат ограничени на оние области на кои од државата-членка било побарано да посвети поголемо внимание. Освен ако Комитетот не реши поинаку, вонредни извештаи не треба да се поднесуваат како замена за првиот или периодичните извештаи на државата-членка. Во случаите кога се презентирале вонредни извештаи тие биле кратки и се фокусирале на родово-заснованата повреда конкретно. Комитетот започнал дијалог со државата-членка и биле усвоени кратки заклучни коментари.

Други извештаи според член 18

Членот 18 му дава овластување на Комитетот да побара извештај во секое време. На својата вонредна сесија во август 2002г., Комитетот побара од Аргентина, која ги претстави својот четврти и петти периодичен извештај на таа сесија да поднесе уште еден извештај за актуелната состојба што требаше да ја разгледа Комитетот во 2004г. Комитетот посочи дека овој извештај нема да го замени шестиот периодичен извештај на Аргентина што беше планиран за август 2006г.

Рамка бр. 20

Добри практики од поднесувањето на извештаи

- Кога се усвојувал националниот закон за Конвенцијата, **Холандскиот парламент** вклучил одредба во законот којашто бара од Владата да поднесува извештај до Парламентот на секои четири години во врска со спроведувањето на Конвенцијата пред извештајот на државата-членка да биде поднесен до Комитетот. Заклучните коментари на Комитетот исто така се презентираат во Парламентот.
- Некои Парламенти, како во **Уругвај** организираат сесија во Парламентот на која се разгледува исполнувањето на препораките на Комитетот и ги повикуваат членовите на Владата да присуствуваат и да ги разгледаат истите со Парламентот.
- Во **Тринидад и Тобаго** извештаите за Комитетот ги изготвува Одделението за човекови права формирано во рамките на Министерството на главниот обвинител, за подготовката на извештаите кои ги бараат меѓународните инструменти. На Одделението му помага Комитетот за човекови права којшто се состои од претставници од околу 13 министерства на Владата и еден претставник на Парламентот. По завршување на извештајот, главниот обвинител го изнесува пред Парламентот.
- Некои држави-членки како што е **Мексико**, свикуваат семинари за да ги разгледаат заклучните коментари на Комитетот. Посебен состанок за заклучните коментари на Комитетот се одржа во Шведскиот парламент, во април 2002г. Тој ги собра парламентарците, НВО-и и претседателот на Комисијата на една маса.
- Повеќе држави ги вклучуваат НВО-и во подготовката на извештаите со цел да се претстави една сеопфатна слика за актуелниот статус на жените. Некои држави-членки, како што е **Данска**, кон своите извештаи ги додаваат и извештаите на невладините организации.
- Многу држави-членки ги објавуваат своите извештаи заедно со заклучните коментари на Комитетот, со цел да и се даде широк публицитет на Конвенцијата и нејзиното спроведување.
- Честопати, националните НВО-и подготвуваат т.н. „извештаи-сенка“ како дополнување на извештајот на државата-членка.

Општи препораки

Комитетот ги елаборира општите препораки во однос на членовите и општите теми на Конвенцијата. Повеќето од нив ги опфаќаат прашањата што Комитетот сака да ги види опфатени во извештаите на државите-членки и за кои се обидува да даде детални насоки за државите-членки во однос на нивните обврски и чекорите што треба да ги преземат за да се обезбеди почитување на истите.

До март 2003г. Комитетот има усвоено 24 општи препораки. Оние што беа усвоени ви текот на првите десет години на Конвенцијата беа кратки и скромни, и се осврнуваа на прашања како што се содржината на извештаите, резервите кон Конвенцијата и ресурсите за Комитетот. На својата десетта сесија во 1991г. Комитетот одлучи да ја усвои праксата да издава општи препораки за посебни одредби на Конвенцијата и за односите меѓу членовите на Конвенцијата и она што Комитетот го опиша како теми што се појавуваат постојано. По оваа одлука Комитетот издаде подетални и посеопфатни општи препораки што им нудат на државите-членки јасни насоки за примена на Конвенцијата во одредени ситуации.

На пример во 1992г. Комитетот ја усвои општата препорака 19 којашто бара извештаите на државите-членки да вклучуваат статистички податоци за инциденти на насилство врз жени, информации за давање услуги на жртвите, и законодавни и други мерки што се преземаат за да се заштитат жените од насилство во секојдневниот живот, како што е вознемирување на работното место, злоставување во семејството и сексуално насилство. Исто така се усвоени и сеопфатни општи препораки во однос на еднаквоста во брак и семејните односи, жените во јавниот живот и пристап до здравствена нега. Целосната листа на општи препораки може да се најде во следнава рамка (Рамка бр. 21).

Општи препораки на Комитетот

До март 2003г. Комитетот ги има усвоено следниве општи препораки.

- Бр. 1: Насоки за поднесување извештаи
- Бр. 2: Насоки за поднесување извештаи
- Бр. 3: Програми за образование и јавно информирање
- Бр. 4: Резерви
- Бр. 5: Посебни привремени мерки
- Бр. 6: Ефективна национална машинерија и публицитет
- Бр. 7: Ресурси
- Бр. 8: Претставеност на жените од Владата на меѓународно ниво
- Бр. 9: Статистички податоци
- Бр. 10: Десетта годишнина од усвојувањето на Конвенцијата
- Бр. 11: Техничка соработка во врска со поднесувањето извештаи
- Бр. 12: Насилство врз жените
- Бр. 13: Еднакво плаќање на работата со еднаква вредност
- Бр. 14: Обрежување на жени
- Бр. 15: Жените и СИДА-та
- Бр. 16: Неплатени жени работници во руралните и урбаните семејни претпријатија
- Бр. 17: Мерење и квалификација на неплатените домашни работи на жените и нивното признавање во ГНП
- Бр. 18: Жени со инвалидитет
- Бр. 19: Насилство врз жените
- Бр. 20: Резерви
- Бр. 21: Еднаквост во бракот и семејните односи
- Бр. 22: Годишен број на состаноци на Комитетот
- Бр. 23: Жените во политичкиот и јавниот живот
- Бр. 24: Жените и здравјето

Во 1997г. Комитетот усвои процес од три фази за формулирање на општите препораки. Првата фаза се состои од отворен дијалог меѓу Комитетот, невладините организации (НВО) и другите на темата на општата препорака. Специјализираните агенции и други тела на Обединетите нации како и НВО-и се охрабруваат да учествуваат во оваа дискусија како и да поднесат неформални писмени придонеси. Во тие случаи од еден член на Комитетот се бара да изготви општа препорака која се разгледува на следната сесија на Комитетот. Лица со ресурсни познавања можат да бидат поканети да учествуваат во дискусијата. На следната сесија ревидираниот нацрт се усвојува од Комитетот.

Користење на општите препораки на Комитетот од страна на судиите во процесот на одлучување

Во *Вишака и други против Државата Раџастан*, одлука од 1997г., во случај на наводно групно силување на владина социјална работничка која била вклучена во кампања против бракови на деца и отсуството на истрага од страна на властите по основ на нејзината жалба, Врховниот суд на Индија се повикал на тоа дека Индија ја ратификувала Конвенцијата и дека е обврзана да ги преземе сите соодветни мерки за елиминирање на дискриминацијата на жените на полето на вработувањето и да се усвојат сите неопходни мерки на национално ниво насочени кон постигнување на целосно остварување на правата содржани во Конвенцијата. Судот се повикал на одредбите на Конвенцијата и општата препорака 19 на Комитетот што се однесува на насилството врз жените за да го прошири своето толкување на гаранциите на човековите права во Индискиот устав и да воспостави насоки и норми кои треба да се почитуваат на сите работни места за да се спречи и да се обрне внимание на сексуалното вознемирување.

Овластувањето на Комитетот да формулира општи препораки му овозможува да побара од државите-членки да се осврнат на прашањата коишто само имплицитно се споменати во Конвенцијата при спроведувањето на обврските што произлегуваат од неа. На пример, три од општите препораки на Комитетот (12, 14 и 19) се занимаваат со насилството врз жените кои со исклучок на членот 6 којшто се занимава со трговијата со жени и експлоатацијата од проституцијата и не е експлицитно опфатен со Конвенцијата. Општата препорака 19 јасно го дефинира родово-заснованото насилство врз жените, било тоа да го вршат државни службеници или приватни поединци, во приватниот или јавниот живот како полово дискриминација и повреда на меѓународно гарантираните човекови права. На тој начин Комитетот јасно стави на знаење дека правната обврска на државите-членки за спроведување на Конвенцијата бара од нив да го елиминираат насилството врз жените преку низа превентивни, казниени, заштитни и мерки на рехабилитација коишто се образложени во општата препорака.

Годишните извештаи на Комитетот до Генералното собрание обезбедуваат информации за програмата на Комитетот за работата врз општите препораки.

Осакатување на женските полови органи

Општата препорака 14 на Комитетот конкретно се занимава со обрежувањето на жените и препорачува преземање на серија мерки вклучително:

- i. Собирање и дистрибуција на основни податоци за такви традиционални практики од страна на универзитетите, здруженијата на доктори или медицински сестри, националните женски организации или други тела;
- ii. Поддршката на организациите на жените на национално и локално ниво коишто работат на елиминирање на женското обрежување и други практики што можат да ги повредат жените.
- iii. Охрабрување на политичарите, професионалците, религиозните и лидерите на заедниците на сите нивоа, вклучително и медиумите и уметностите да соработуваат за да влијаат на ставовите во однос на искоренувањето на женското обрежување;
- iv. Воведувањето на соодветни образовни и програми за обука и семинари засновани на наоди од истражувања за проблемите што произлегуваат од женското обрежување.

Таа понатаму препорачува вклучување на соодветни стратегии во националните здравствени политики насочени кон искоренување на женското обрежување во јавното здравство. Таквите стратегии можат да вклучат и посебна одговорност на медицинскиот персонал, вклучително традиционални чувари при раѓање кои ги објаснуваат штетните последици од женското обрежување.

Општата препорака 19 за насилство врз жените која го дефинира родово-заснованото насилство како дискриминација на жените исто така се занимава и со осакатувањето на половите органи во став 19 и 20. Таа ги повикува државите-членки да преземат мерки за да ги надминат овие и други штетни традиционални практики и за овие мерки да се извести Комитетот. Слични препораки се дадени и во препораката 24 за жените и здравјето.

До март 2003г. најмалку 33 земји имаат усвоено законски акти за спречување и казнување на штетните традиционални практики. Текстот на постоечките закони како и упатувањата на деловите од меѓународните договори што се занимаваат со ова прашање можат да се најдат на веб страницата на Меѓународната парламентарна унија на следнава адреса: www.ipu.org/wmn-e/fgm.htm.

Што Вие како парламентарец можете да сторите

Како некој што врши надзор над работата на Владата, Парламентот игра важна улога во тоа да обезбеди државата во целост да се придржува до обврската да поднесува извештаи како членка на Конвенцијата.

Навремено поднесување на извештаите

Поднесувањето на извештаи во согласност со обврските што ги бара член 18 од Конвенцијата претставува витална алатка во обезбедувањето на целосно и ефективно спроведување на Конвенцијата.

Откако вашата земја ќе се приклучи на Конвенцијата можете да обрнете внимание на следново:

- Иницијалниот извештај и последователните периодични извештаи се подготвуваат во согласност со член 18;
- Извештаите се поднесуваат во согласност со распоредот утврден во Конвенцијата; треба да проверите кој е распоредот за поднесување извештаи за вашата земја и да обрнете внимание Владата да го почитува истиот;
- Во случаи кога се доцни со извештаите можете да побарате објаснување и доколку е неопходно да ги искористите парламентарните процедури за да се натера Владата да ги исполнува своите обврски во врска со поднесувањето на извештаи колку што е можно поскоро и да го мобилизира јавното мислење.

Извештајот подготвен од Владата да биде целосен

Парламентарците имаат важна улога што треба да ја играат во соодветното и сеопфатно собирање на информации, пренесувањето на факти и информации од нивните изборни единици до извршните власти како и за тоа извештајот да биде целосен и да ги одразува активностите што се преземаат на национално и локално ниво.

Можеби ќе посакате да обрнете внимание:

- Парламентот (преку своите релевантни комисии) да се вклучи во подготовката на извештајот, да даде свој придонес по однос на информации или секако да е информиран за неговата содржина;
- Активноста на Парламентот да е соодветно вклучена и отсликана во извештајот;
- Извештајот да ги следи Насоките за изготвување на извештаи на Комитетот и да ги зема во предвид општите препораки на Комитетот, заедно со заклучните коментари на Комитетот во врска со претходниот извештај и од таму научените лекции;
- Вашата држава да го поднесе својот извештај до Комитетот во согласност со распоредот што тој го утврдува за разгледување на истите.

Да се организираат активности што ќе следат по извештајот

Откако извештајот ќе биде разгледан од Комитетот како парламентарец можете да обезбедите соодветни последователни активности преку надзор на работата на Владата. Можеби ќе посакате:

- Заклучните коментари на Комитетот да се презентираат и во Парламентот и да се дебатира по истите;
- Да му се обратите на надлежниот министер(и) за активностите што се преземаат за да се спроведат препораките на Комитетот; доколку е во ред, поставете им прашање усно или на писмено;
- Да организирате или учествувате во јавни дебати за спроведувањето на заклучните коментари со цел да се подигне свеста за чекорите што треба да се преземат за да се забрза целосното спроведување на Конвенцијата. Извештаите на државите-членки можат да се најдат заедно со заклучните коментари, препораки, насоки и други релевантни информации на веб-страницата на Одделението за унапредување на положбата на жените: www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/index.html.

Факултативниот протокол

Факултативниот протокол на Конвенцијата стапи на сила на 22 декември 2000г. Тој содржи две постапки: постапка за поднесување на претставки со која поединци или групи на поединци можат да поднесат до Комитетот жалби за повреди на правата што се втемелени во Конвенцијата и истражна постапка со која Комитетот може да иницира истрага на состојби на тешки или систематски повреди на правата утврдени со Конвенцијата.

Зошто имаше потреба од Факултативен протокол за Конвенцијата?

Факултативниот протокол е правен инструмент поврзан со постоечкиот договор којшто се осврнува на прашања што не се опфатени или не се доволно разработени во договорот. Тој вообичаено е отворен за ратификација или пристапување само за земјите кои веќе се членки на релевантниот договор. Се опишува како „факултативен“ бидејќи државите не се обврзани да го потпишат дури и ако ја имаат потпишано и ратификувано релевантната конвенција.

Факултативниот протокол на Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените е процедурален протокол којшто воведува две нови постапки за спроведување на Конвенцијата и оттука се осврнува на повредата на правата на жените: постапка за поднесување на жалба од страна на поединец и истражна постапка.

Како што е наведено во неговата Преамбула, Факултативниот протокол претставува реафирмација на „решеноста на [државите] да обезбедат целосно и еднакво уживање на сите човекови права и основни слободи од страна на жените и да преземат делотворни активности за спречување на повредата на овие права и слободи.“

„Усвојувањето на овој Факултативен протокол претставува една од обврските што земјите ги преземаа на Виенската конференција за човекови права и Петтата светска конференција за жените во Пекинг во 1995г. Оттука тој претставува едно од главните постигнувања во реализацијата на целите утврдени со Платформата за акција.“

Г-ѓа Ангела Е.В. Кинг, специјален советник на генералниот секретар на ООН за родови прашања и унапредување на положбата на жените, 10 декември 1999г.

Зошто посебна постапка за жалби за Конвенцијата?

Идејата за воведување на жалбена постапка по Конвенцијата се појави на почетокот на деведесеттите години од минатиот век со појавата на меѓународното движење на жените коешто побара зајакнување на постоечките механизми за човекови права во Обединетите нации во насока на унапредување на положбата на жените.

Нагласувајќи го фактот дека постоечките договори и процедури за човековите права немаат обрнато доволно внимание на повредите на човековите права врз основ на род, меѓународното движење за правата на жените се фокусираше на истите на Светската конференција за човекови права што се одржа во Виена во 1993г. Активизмот постигна да се добие отворено признание од страна на Конференцијата дека правата на жените не биле соодветно третирани во меѓународните закони за човекови права и во механизмите за имплементација..

Меѓународни жалбени постапки постојат под други договори за човекови права како што се:

- ✓ Првиот факултативен протокол на Меѓународниот пакт за граѓански и политички права;
- ✓ Меѓународната конвенција за елиминирање на сите форми на расна дискриминација;
- ✓ Конвенцијата против мачење и други форми на сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување;
- ✓ Меѓународната Конвенција за заштита на сите работници-мигранти и членовите на нивните семејства (се уште не стапила во сила).

Иако овие договори ги разработуваат правата коишто ги имаат мажите и жените врз основ на еднаквоста, тие не се експлицитно насочени кон елиминирањето на дискриминацијата на жените или мажите и остварување на еднаквост помеѓу нив. Исто така телата што произлегуваат од договорите за човекови права, а коишто ги примаат и разгледуваат жалбите во согласност со овие постапки, за разлика од Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жените, не се составени од експерти за родови прашања со многугодишно искуство и стручност во спроведувањето на Конвенцијата. Оттука, додека жените можат и треба да поднесат жалби во рамките на овие други процедури, Факултативниот протокол на Конвенцијата обезбедува конкретна процедура која се однесува на дискриминацијата на жените врз основа на нивниот пол.

„Во текот на дваесеттиот век, направивме големи чекори во дефинирањето на универзалните норми на родовата еднаквост. Сега кога влегуваме во дваесет и првиот век време е да се спроведат овие норми. Факултативниот протокол што го отворивме за потпишување денеска ќе претставува непроценливо средство за такво нешто. Во државите што го ратификуваа, жените чии права биле повредени со ова ќе можат, откако ќе ги исцрпат сите домашни правни лекови, да побараат правда од едно меѓународно тело - Комитетот за елиминирање на дискриминација на жените.“

Г-дин Кофи Анан, генерален секретар на Обединетите нации, 10 декември 1999г.

Содржината на Факултативниот протокол

Следниов дел дава преглед на главните одредби од Факултативниот протокол. Полниот текст на Протоколот е даден во Анекс 2.

Преамбулата на Протоколот забележува дека Повелбата на Обединетите нации ја потврдува вербата во основните човекови права, достоинството и вредноста на личноста на човекот, еднаквите права на мажите и жените, и дека Универзалната декларација на човековите права, Меѓународните пактови за човекови права и други меѓународни инструменти за човековите права забрануваат дискриминација врз основа на полот. Таа се повикува на Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените во која државите-членки ја осудуваат дискриминацијата на жените во сите нејзини форми и се согласни да ја спроведат со сите соодветни средства и без одлагање политиката на елиминирање на дискриминацијата на жените. Таа ја потврдува решеноста на државите-членки кои го усвоија Протоколот да обезбедат „целосно и еднакво уживање на сите човекови права и основни слободи од страна на жените и да преземат делотворни активности за спречување на повредата на овие права и слободи.“

Врз основа на **членот 1** државите кои го потпишале Факултативниот протокол ја признаваат надлежноста на Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жените да добие и разгледа претставки поднесени во согласност со член 2 од Протоколот.

Членот 2 им дава право на поединци или групи на поединци под јурисдикција на државата-членка на Протоколот кои тврдат дека се жртви на некаква повреда на правата уредени со Конвенцијата да поднесат поединечни жалби до Комитетот. Претставки исто така можат да бидат поднесени во име на поединци или групи на поединци со нивна согласност, освен ако доставувачот може да го оправда делувањето во нивно име без нивна согласност.

Членовите 3 и 4 ги појаснуваат критериумите за прифаќање на претставките. **Членот 3** уредува дека претставките мораат да се поднесат во писмена форма и не можат да се анонимни. Комитетот не може да прими претставка доколку таа се однесува на држава-членка на Конвенцијата, но не и на Протоколот. **Членот 4** вели дека Комитетот нема да ја разгледа претставката доколку не е сигурен дека сите домашни правни лекови биле исцрпени или дека примената на таквите правни лекови непотребно ќе го пролонгира или е без веројатност дека ќе обезбеди делотворно задоволување на жалителот. Комитетот исто така се повикува да прогласи одредена претставка за неприфатлива доколку истото прашање веќе било разгледано од Комитетот или било или е во тек разгледувањето на истото од друга меѓународна истражна постапка или постапка за разрешување. Тој исто така мора да ја прогласи претставката за неприфатлива доколку не е компатибилна со Конвенцијата; очиглено е лошо заснована или е недоволно поткрепена; чини злоупотреба на правото на жалба; или доколку предметот на претставката се случил пред Факултативниот протокол да стапи на сила во засегнатата држава, со исклучок ако тие факти продолжиле да постојат и по тој датум.

Членот 5 му доделува на Комитетот изрично овластување да и предложи привремени мерки на државата-членка во било кое време помеѓу примањето на претставката и неговата конечна одлука за прифатливоста на претставката за да се избегне можна непоправлива штета по наводната жртва или жртвите на наводната повреда.

Членовите 6 и 7 даваат приказ на постапката на Комитетот за рабење со жалбите, каде **членот 6** уредува дека освен ако Комитетот не ја смета претставката за неприфатлива без упатување на засегнатата држава-членка, и ако жалителот или жалителите се согласни нивниот идентитет да и биде откриен на државата-членка, Комитетот ќе ја информира државата за претставката на доверлив начин. Државата-членка има шест месеци да поднесе до Комитетот објаснување или писмени изјави кои го разјаснуваат проблемот и посочуваат правни лекови што би можеле да се применат.

Член 7 бара од Комитетот да ги разгледа добиените претставките земајќи ги во предвид податоците што му се достапни преку жалителите и државата-членка, а кои мораат да се пренесат до засегнатите страни. Претставките се разгледуваат на затворени состаноци. По испитувањето, мислењето на Комитетот и препораки доколку ги има се пренесуваат до засегнатите страни. Државата-членка е обврзана да обрне посебно внимание на мислењата и сите препораки на Комитетот и од неа се бара во рок од шест месеци да поднесе писмен одговор како и информација за активности што се преземени во однос на мислењата и препораките на Комитетот. Комитетот може да ја покани државата-членка да поднесе дополнителни информации за мерките коишто се преземаат како одговор на мислењата и препораките, вклучително и во нејзините последователни извештаи во согласност со член 18 од Конвенцијата.

Членовите 8, 9 и 10 ја уредуваат „истражната постапката“ воспоставена со Факултативниот протокол. **Членот 8** уредува дека доколку Комитетот прими веродостојни информации кои укажуваат на тешки или систематски повреди од страна на државата-членка на права уредени со Конвенцијата, Комитетот ќе ја повика државата да соработува во проверката на информациите преку поднесување на забелешки. Земајќи ги во предвид забелешките на државата-членка, и секоја друга веродостојна информација, Комитетот може да назначи еден или повеќе од своите членови да спроведе истрага и итно да го извести. Кога ќе се наложи, а со согласност на државата-членка, оваа истрага може да вклучи и посета на нејзина територија. По проверка на наодите на истрагата, Комитетот мора да ги пренесе истите, како и своите коментари, до државата-членка која има шест месеци да ги поднесе своите забелешки до Комитетот. Сите фази од истрагата треба да се спроведат во доверба и со целосна соработка на државата-членка.

По период од шест месеци во кој таа може да ги поднесе своите забелешки, државата-членка може да биде поканета да вклучи во својот извештај детали од какви било мерки коишто се преземаат како одговор на истрагата во согласност со член 18 на Конвенцијата. Комитетот исто така има право да поднесе дополнително барање за информации во однос на ова прашање до државата-членка. Државите коишто го ратификуваат или пристапуваат кон Протоколот имаат право да ја исклучат истражната постапка со **членот 10** под услов државата-членка во времето на потпишување, ратификување или пристапување кон Протоколот да се изјасни дека не ја признава надлежноста на Комитетот да иницира и спроведе истрага. Таквата изјава може да биде повлечена подоцна со известување доставено до Генералниот секретар.

Преостанатите членови на Протоколот се однесуваат на **процедурите за претставка и истрага**, каде **членот 11** уредува дека државата-членка ќе ги преземе сите потребни чекори за да осигура дека лицата под нејзина јурисдикција нема да се подложени на малтертирање или заплашување доколку ги користат процедурите од Протоколот, и **член 12** кој го обврзува Комитетот да вклучи преглед на своите активности во врска со Протоколот во својот годишен извештај до Генералното собрание. **Членот 13** бара од секоја држава-членка да ја запознае

јавноста со Конвенцијата и Протоколот, да им даде публицитет и да го олесни пристапот до информации за мислењата и препораките на Комитетот особено за прашања што се однесуваат на државата-членка.

Членот 14 уредува Комитетот да подготви сопствен деловник во однос на функциите што му се доделени со Протоколот, а **членовите 15, 16, 18, 19, 20 и 21** се однесуваат на критериумите и процедурите за потпишување, ратификација и пристапување, стапување на сила, процедурите за измени и дополнувања, и откажување и депозитарните функции на Генералниот секретар на Обединетите нации.

Членот 17 уредува дека на Протоколот нема да се дозволат резерви. Затоа се бара од сите држави-членки на инструментот да ја прифатат постапката за претставки без резерви.

Механизми воспоставени со Факултативниот протокол

Факултативниот протокол креира нови механизми за да обезбеди спроведување на Конвенцијата преку следниве постапки:

Постапката за претставки:

- ✓ Дава можност за посебно разгледување на индивидуални случаи кога една држава ги повредува правата на жените;
- ✓ Обезбедува можност за пристап до меѓународна инстанца за жени кои биле лишени од пристап до правда на национално ниво;
- ✓ Му овозможува на Комитетот да ја нагласи потребата од поефективни правни лекови на национално ниво;
- ✓ Му овозможува на Комитетот да развие нов корпус на јуриспруденција за тоа како да се гарантираат правата на жените;
- ✓ Им помага на државите-членки во утврдувањето на содржината на нивните обврски според Конвенцијата и оттука им помага во спроведувањето на овие обврски.

Постапката на истрага:

- ✓ Му овозможува на Комитетот да се осврне на систематските и широко распространетите повреди;
- ✓ Му овозможува на Комитетот да предложи мерки за спротивставување со структурните причини на дискриминацијата на жената;
- ✓ Му дава на Комитетот можност да воспостави широк спектар на препораки за да се постигне еднаквоста меѓу мажите и жените.

Историјата на Факултативниот протокол

Усвојувањето на Факултативен протокол на Конвенцијата за да се овозможи право на жалба беше една од заложбите на земјите членки на Обединетите нации на Конференцијата за човекови права што се одржа во Виена во 1993г. и Четвртата светска конференција за жените што се одржа во Пекинг во 1995г.

1973-1976

Во текот на подготвувањето на Конвенцијата од страна на Комисијата за статусот на жените, Канада, Холандија и Шведска дадоа сугестии во врска со процедурата за жалби, а Белгија поднесе неуспешен предлог според кој секоја држава требаше да земе обврска да го испита прашањето за жалбените постапки во краток рок откако Конвенцијата ќе стапи на сила.

1977

Во текот на разгледувањето на предлог Конвенцијата пред Третиот комитет на Генералното собрание, Холандија предложи сериозно да се размисли во предлог Конвенцијата да се вклучи правото на поединечна жалба.

1979

Генералното собрание ја усвои и отвори за потписи, ратификација и пристапување Конвенцијата без постапка за поединечни жалби.

1991

Во извештај за зајакнувањето на жалбените постапки пред Комисијата за човекови права, Генералниот секретар на Обединетите нации препорача да се размисли за развивање на факултативен протокол на Конвенцијата којшто ќе дозволи Комитетот да прима и испитува жалби за наводни повреди на Конвенцијата. Слична препорака беше дадена на состанокот на експертска група на Обединетите нации за насилство врз жените одржан во ноември.

1993

Светската конференција за човекови права ја согледува потребата од нови постапки за зајакнување на исполнувањето на правата на жените и ги повикува Комисијата за статусот на жените и Комитетот „итно да ја испитаат можноста за воведување на правото на жалба преку подготвување на Факултативен протокол на Конвенцијата.“

1994

Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жените се согласи да ја испита остварливоста за воведување на правото на жалба преку подготовка на Факултативниот протокол на Конвенцијата. Комисијата за статусот на жените (КСЖ) препорача да се свика состанок на експертска група за подготовка на Факултативниот протокол. Состанокот на независната експертска група се одржа во Мастрихт центарот за човекови права и го формулираше предлог Факултативниот протокол.

1995

На својата петнаесетта сесија Комитетот го усвои предлогот број 7 кој ги идентификува пожелните „елементи“ на еден факултативен протокол. КСЖ препорача Економскиот и социјален совет да побара од Генералниот секретар на ООН да побара мислења од владите, меѓу-владините организации и невладините организации (НВО-и) за факултативниот протокол. Таа исто така препорача Советот да назначи отворена работна група за Факултативниот протокол во рамките на сесијата за да се состане паралелно со Комисијата за статусот на жените во 1996г. Пекиншката платформата за акција го поддржа разработувањето на Факултативниот протокол.

1996

Работната група на КСЖ првпат се состана за Факултативниот протокол во 1996г. и ја избра г-ѓа Алоиза Вергетер од Австрија за претседател. Работната група се состана за да размени гледишта и препорача нејзиниот мандат да се обнови. Работната група исто така препорача Комисија да го повика Генералниот секретар да побара дополнителни мислења од владите, меѓу-владините и невладините организации (НВО-и) за Факултативниот протокол.

1997

Отворената работна група во рамките на сесијата на КСЖ се состана по втор пат и го разгледа предлог Факултативниот протокол подготвен од нејзиното претседателство. Член на Комитетот за елиминирање на дискриминацијата на жените, г-ѓа Силвија Картрајт, учествуваше како стручно лице. Работната група препорача обнова на својот мандат за две дополнителни сесии.

1998

Отворената работна група во рамките на сесијата на КСЖ го заврши второто читање на нацртот на претседателството.

1999

Четвртата сесија на Отворената работна група во рамките на сесијата на КСЖ заврши со подготвувањето на факултативниот протокол и препорача да биде усвоен од Комисијата. Комисијата го испрати предлогот за усвојување од Генералното собрание преку Економскиот и социјалниот совет. Со својата резолуција 54/4 Генералното собрание го усвои Факултативниот протокол на Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените на 6 октомври 1999г. и ги повика сите држави-членки на Конвенцијата да го потпишат новиот инструмент колку што е можно поскоро. Факултативниот протокол беше отворен за потпишување, ратификација и пристапување на 10 декември 1999г., Денот на човековите права. Дваесет и три држави-членки на Конвенцијата го потпишаа Факултативниот протокол на тој ден.

2000

На 22 декември 2000г., три месеци по депонирањето на десеттиот инструмент на ратификација, Факултативниот протокол стапи на сила.

2003

Потполниот статус на ратификација на Факултативниот протокол заклучно со 6 март 2003г. може да го видите во Рамката бр. 25.

Посебни одлики на Факултативниот протокол

Факултативниот протокол има неколку посебни одлики, имено:

- ✓ На одредбите од Протоколот не можат да се внесат резерви и со тоа се спречува државите-членки да изолираат области од Конвенцијата од достапност на постапката за претставки;
- ✓ Постои експлицитна процедура за проследување така што Комитетот може да утврди дали неговите препораки биле почитувани, а државите имаат обврска да ги објават Конвенцијата, Факултативниот протокол и мислењата усвоени во рамките на постапката;
- ✓ Државите имаат обврска да преземат соодветни чекори за поединците под нејзина јурисдикција да не бидат подложени на заплашување или малтретирање како резултат на користење на Факултативниот протокол.

Факултативниот протокол „... ќе делува како поттик за владите да заземат свеж поглед на средствата за обесштетување коишто во моментот се достапни за жените на домашно ниво. Ова е можеби најважниот придонес на Факултативниот протокол. Ова претставува дејствување на национално ниво што ќе создаде средина во која жените и девојчињата ќе можат да ги уживаат сите свои човекови права во целост и каде на нивните жалби ќе се одговори брзо и на ефикасен начин како што заслужуваат.“

Мери Робинсон, Висок комесар на Обединетите нации за човекови права, 22 декември 2000г.

Поглавје 8

Пристапување кон Факултативниот протокол

Зошто една држава треба да пристапи кон Факултативниот протокол?

Факултативниот протокол ги охрабрува државите да ја спроведуваат Конвенцијата за да избегнат поднесување жалби против нив. Тој дава поттик за државите да обезбедат поефективни локални правни лекови и да ги отстранат дискриминаторските закони и практики.

Факултативниот протокол е алатка за државите:

- ✓ Да ги подобрат и надополнат постоечките механизми за примена на правата на жените;
- ✓ Да го подобрат разбирањето на Конвенцијата од страна на државата и поединците;
- ✓ Да ги охрабрат државите да преземат дополнителни чекори за спроведување на Конвенцијата;
- ✓ Да иницираат измени во дискриминаторските закони и практики;
- ✓ Да ги унапредат постоечките механизми за примена на човековите права во рамките на системот на Обединетите нации;
- ✓ Да креираат поголема јавна свест за стандардите на човековите права во врска со дискриминацијата на жените.

„... најголемата вредност на инструментите како овој што е пред нас денеска е нивното влијание на национално ниво. Убеден сум дека Факултативниот протокол ќе ги инспирира владите повнимателно да ги разгледаат правните лекови што постојат во нивните земји за спречување и обесштетување на повредите на правата на жените заштитени со Конвенцијата. Затоа што во крајна линија само со дејствување на национално ниво ќе се создаде средина каде жените и девојчињата ќе можат да ги уживаат сите свои човекови права, во целост, а нивните жалби ќе бидат разгледани брзо и на сериозен начин.“

Г-дин Кофи Анан, генерален секретар на Обединетите нации, 10 декември 1999г.

Држави-членки коишто го имаат потпишано, ратификувано или пристапиле кон Факултативниот протокол до 6 март 2003г.

Држава	потпис	Ратификација (а) Пристапување	Држава	потпис	Ратификација (а) Пристапување
Андора	9.07.2001	14.10.2002	Киргистан		22.07.2002 а
Аргентина	28.02.2000		Лесото	6.09.2000	
Австрија	10.12.1999	6.09.2000	Лихтенштајн	10.12.1999	24.10.2001
Азербејџан	6.06.2000	1.06.2001	Литванија	8.09.2000	
Бангладеш	6.09.2000	6.09.2000	Луксембург	10.12.1999	
Белорусија	29.04.2002		Мадагаскар	7.09.2000	
Белгија	10.12.1999		Малави	7.09.2000	
Белизе		9.12.2002 а	Мали		5.12.2000 а
Бенин	25.05.2000		Маврициус	11.11.2001	
Боливија	10.12.1999	27.09.2000	Мексико	10.12.1999	15.03.2002
Босна и Херцеговина	7.09.2000	4.09.2002	Монголија	7.09.2000	28.03.2002
Бразил	13.03.2001	28.06.2002	Намибија	19.05.2000	26.05.2000
Бугарија	6.06.2000		Непал	18.12.2001	
Буркина Фасо	16.11.2001		Холандија	10.12.1999	22.05.2002
Бурунди	13.11.2001		Нов Зеланд	7.09.2000	7.09.2000
Камбоџа	11.11.2001		Нигерија	8.09.2000	
Канада		18.10.2002 а	Норвешка	10.12.1999	5.03.2002
Чиле	10.12.1999		Панама	9.06.2000	9.05.2001
Колумбија	10.12.1999		Парагвај	28.12.1999	14.05.2001
Костарика	10.12.1999	20.09.2001	Перу	22.12.2000	9.04.2001
Хрватска	5.06.2000	7.03.2001	Филипини	21.03.2000	
Куба	17.03.2000		Португалија	16.02.2000	26.04.2002
Кипар	8.02.2001	26.04.2002	Романија	6.09.2000	
Чешка	10.12.1999	26.02.2001	Руската Федерација	8.05.2001	
Данска	10.12.1999	31.05.2000	Сао Томе и Принсипе	6.09.2000	
Доминиканска Р.	14.03.2000	10.08.2001	Сенегал	10.12.1999	26.05.2000
Еквадор	10.12.1999	5.02.2002	Сејшалски острови	22.07.2002	
Ел Салвадор	4.04.2001		Сиера Леоне	8.09.2000	
Финска	10.12.1999	29.12.2000	Словачка	5.06.2000	17.11.2000
Франција	10.12.1999	9.06.2000	Словенија	10.12.1999	
Грузија		1.08.2002а	Соломонски Острови		6.05.2002 а
Германија	10.12.1999	15.01.2002	Шпанија	14.03.2000	6.07.2001
Гана	24.02.2000		Шри Ланка		15.10.2002 а
Грција	10.12.1999	24.01.2002	Шведска	10.12.1999	
Гватемала	7.09.2000	9.05.2002	Таџикистан	7.09.2000	
Гвинеа-Бисау	12.09.2000		Тајланд	14.06.2000	14.06.2000
Унгарија		22.12.2000 а	ПЈР Македонија		
Исланд	10.12.1999	6.03.2001		3.04.2000	
Индонезија	28.02.2000		Турција	8.09.2000	29.10.2002
Ирска	7.09.2000	7.09.2000	Украина	7.09.2000	
Италија	10.12.1999	22.09.2000	Уругвај	9.05.2000	26.07.2001
Казахстан	6.09.2000	24.08.2001	Венецуела	17.03.2000	13.05.2002

Изјави и резерви (Освен доколку не е поинаку посочено, изјавите и резервите се прават при ратификација или пристапување.)

Бангладеш: Изјава: „Владата на Народна Република Бангладеш изјавува дека во согласност со член

10 (1) таа нема да ги прифати обврските што произлегуваат од членовите 8 и 9 од споменатиот Факултативен протокол.“

Белгија: Изјава при потпишување: Заедниците што говорат фламански, француски и германски во Белгија подеднакво се обврзани со овој потпис.

Белизе: Изјава: „ДОДЕКА Членот 10 од Факултативниот протокол изјавува дека во моментот на пристапување кон Факултативниот протокол државата-членка може да изјави дека не ја признава надлежноста на Комитетот која е уредена со членовите 8 и 9 од Факултативниот протокол. ОД ТИЕ ПРИЧИНИ БЕЛИЗЕ, откако внимателно ги разгледа членовите 8 и 9 од Факултативниот протокол со ова изјавува дека не ја признава надлежноста на Комитетот уредена во членовите 8 и 9.“

Куба при потпишувањето: Изјава: Владата на Република Куба изјавува дека не ја признава надлежноста на Комитетот утврдена врз основа на членовите 8 и 9 од Протоколот.

Како една држава станува членка на Факултативниот протокол?

Факултативниот протокол може да биде ратификуван од или да му пристапи само држава-членка на Конвенцијата.

Со оглед дека Факултативниот протокол создава дополнителни правни обврски, државите-членки на Конвенцијата мораат да ја изразат својата согласност да бидат обврзани со неговите услови преку потпишување и ратификација или пристапување. Ратификацијата на национално ниво не е доволна зошто државата-членка мора да го депонира својот инструмент на ратификација или пристапување кон Протоколот кај Генералниот секретар на Обединетите нации (види во Поглавје 4).

Иако Протоколот не дозволува резерви, тој има одредба (член 10) која им дозволува на државите при ратификацијата или пристапувањето да изјават дека не ја прифаќаат постапката на истрага. Секоја држава-членка која ќе се одлучи да ја исклучи оваа постапка може подоцна да ја повлече оваа одлука.

Факултативниот протокол бара од државите да им дадат публицитет на Факултативниот протокол и неговите постапки. Со давање публицитет на претставките и истрагите ќе се зголеми и јавната свест за Конвенцијата и Факултативниот протокол. Таков е случајот и со претставките поднесени во рамките на постоечките жалбени постапки во однос на човековите права и особено претставките што ги разгледува Комитетот за човекови права во според Првиот факултативен протокол на Меѓународниот пакт за граѓански и политички права.

Комитетот има надлежност во согласност со Факултативниот протокол да формулира „мислења“ во врска со претставките коишто може да вклучуваат препораки. Овие препораки можат да вклучуваат барање до засегнатата држава-членка да преземе конкретни мерки за да ги отстрани повредите на Конвенцијата.

Барањата можат да ги вклучуваат следниве елементи:

- ✓ Измени и дополнувања или укинување на дискриминаторски закони;
- ✓ Укинување на дискриминаторски практики, политики или програми;
- ✓ Спроведување на мерки за афирмативно дејствување;
- ✓ Обезбедување на надомест за жртвите на полова дискриминација.

Што Вие како парламентарец можете да сторите

Како законодавци, надгледувачи на владините активности, политички лидери и претставници на народот парламентарците имаат улога во обезбедување ратификација или пристапување кон Факултативниот протокол на Конвенцијата.

Ратификација на Факултативниот протокол на Конвенцијата

Доколку вашата држава се уште нема преземено чекори за ратификација или пристапување кон Факултативниот протокол на Конвенцијата, иако можеби го потпишала, треба да размислите за следново:

- Да утврдите дали Владата има намера да иницира активности за да стане членка, а ако нема, да се испита кои се причините за тоа;
- Да преземете активности, вклучувајќи и во форма на усно или писмено прашање, за да се утврди дали Владата веќе иницирала активности во насока на ратификација или пристапување или има намера да го стори тоа;
- Да поднесете законски предлог во однос на ова прашање како пратеник поединец ;
- Да поттикнете парламентарна дебата за Факултативниот протокол;
- Мобилизирање на јавното мислење.

„Клаузулата за исклучување“

Како што беше претходно посочено, според членот 17 од Факултативниот протокол не можат да се ставаат резерви. Меѓутоа Протоколот им дава право на државите-членки да се „исклучат“ (член 10) од истражната постапка при ратификацијата или пристапувањето.

Пред-ратификација: Доколку Владата доставила до вашиот Парламент барање за ратификација или пристапувањето кон Протоколот со предлог за изјава за исклучување од истражната постапка Вие можете:

- Да побарате детална информација за причините за тоа;
- Да иницирате парламентарна дебата за ова прашање;
- Да го мобилизирате јавното мислење за да се охрабри Владата повторно да размисли;
- Да предложите ратификација или пристапување без „исклучување“ на процедурата

Пост-ратификација: Доколку вашата држава ја „исклучила“ истражната постапка при ратификувањето или пристапувањето кон Факултативниот протокол Вие можете:

- Да се распрашате дали овој став и понатаму важи;
- Да ги искористите парламентарните процедури за негово менување;
- Да ги искористите парламентарните процедури за да ја охрабрите Владара повторно да размисли за својот став.

Јавна свест за Факултативниот протокол

Јавната свест за Факултативниот протокол е од клучна важност за да се обезбеди целосно спроведување на Конвенцијата. Како парламентарец Вие треба да придонесете информациите за Факултативниот протокол широко да се популаризирани преку:

- Превод на текстот на Факултативниот протокол на службениот јазик/службените јазици и негова широка дистрибуција;
- Поттикнување на парламентарна дебата во однос на ова прашање;
- Организирање кампањи за да се мобилизира јавното мислење за Факултативниот протокол или учество во јавни дебати за Факултативниот протокол, на телевизија, радио или на состаноци;
- Пишување написи за весниците, списанијата и други печатени медиуми за Факултативниот протокол;
- Поврзување со НВО-и коишто работат на човековите права, особено правата на жените;
- Организирање/учество на работилници или информативни семинари за парламентарци, членови на Владата и граѓанското општество во врска со Факултативниот протокол;
- Искористување на Меѓународниот ден на жената, 8-ми март за да се насочи вниманието на Конвенцијата и Факултативниот протокол.

Поглавје 9

Користење на Факултативниот протокол

Постапка за претставки

Оваа процедура дозволува поединци или групи на поединци директно или преку претставници да поднесат жалби до Комитетот за повреди на правата заштитени со Конвенцијата од страна на држава-членка на Конвенцијата и Протоколот.

Кој може да поднесе претставка?

Секој поединец или група поединци чии права според Конвенцијата биле повредени под јурисдикција на држава која ги има ратификувано и Конвенцијата и Факултативниот протокол можат да поднесат претставка.

Претставките можат да бидат поднесени во име на поединец или група на поединци. Ова е важно со оглед на посебните пречки со кои се соочени жените, вклучувајќи и опасност од одмазда, ниското ниво на писменост и правна писменост. Доколку не можат да го оправдаат поднесувањето на жалба без согласност на наводната жртва или жртви, претставниците мораат да имаат согласност од жртвата.

Против кого може да се упати жалбата?

Жалбата може да се однесува само на држава-членка на Конвенцијата и Протоколот. Наводните повреди мораат да бидат поврзани со дејствување или отсуство на дејствие од страна на државата или постапување на државни службеници во рамките на својата јавна функција (на пр. дискриминаторски закони, политики, програми и практики, полого-дискриминаторско однесување и злоупотреба од страна на службени лица што го спроведуваат законот или војската). Жалбите не треба да се однесуваат на однесувањето на приватни лица или институции. Меѓутоа, претставките можат да се однесуваат на активности на приватни поединци или институции доколку државата-членка пропуштила да преземе соодветни мерки за превенција, корекција, казнување или обесштетување во насока на исполнување на обврските од Конвенцијата. На пример, членот 2 од Конвенцијата ги обврзува државите-членки да преземат соодветни мерки за елиминирање на дискриминација од страна на секое лице, организација или претпријатие. Според тоа, жалителот може да тврди дека со тоа што дискриминацијата од страна на лице, организација или претпријатие не била спречена, казнета или поправена, државата-членка го прекршила тој член.

Кои повреди можат да се предмет на една претставка?

Со цел да се формира предмет за една претставка во согласност со Протоколот, наводните повреди мораат да се однесуваат на „кое било право утврдено со Конвенцијата“. Општите препораки на Комитетот треба да се земат во предвид при толкувањето на овие права. Особено

во неговата општа препорака 19, Комитетот ја толкуваше дефиницијата на дискриминација од член 1 од Конвенцијата така што да вклучува родово-засновано насилство врз жените белејќи дека: „Дефиницијата на дискриминација вклучува родово засновано насилство, т.е. насилство кое е насочено против жена затоа што е жена или кое има несразмерни последици по жените. ...Родово-заснованото насилство кое попречува или оневозможува жените да ги уживаат човековите права и основни слободи според меѓународното право или според конвенциите за човекови права се смета за дискриминација во рамките на значењето на членот 1 од Конвенцијата.“

Кои претставки се сметаат за неприфатливи?

Претставката мора да помине низ две фази на разгледување. Првата ја има за основ прифатливоста, односно дали формалните услови за претставката се исполнети а втората нејзината содржина или суштината. Иако Комитетот може да ги разгледа овие прашања посебно, прифатливоста и содржината на претставката најчесто се разгледуваат заедно.

Една претставка се смета за неприфатлива:

- ✓ Доколку не е доставена на писмено;
- ✓ Доколку е анонимна;
- ✓ Доколку засегнатата држава ја нема ратификувано Конвенцијата или Факултативниот протокол;
- ✓ Доколку не се исцрпени сите домашни правни лекови, доколку примената на таквите правни лекови се пролонгира неразумно долго или малку е веројатно дека ќе резултира со делотворна помош;
- ✓ Доколку истото прашање е разгледано од Комитетот или било или се разгледува од страна на друга постапка на меѓународна истрага или разрешување;
- ✓ Доколку случајот не соодветствува со одредбите на Конвенцијата;
- ✓ Доколку случајот е евидентно лошо заснован или не е доволно поткрепен со факти;
- ✓ Доколку фактите на кои е заснована жалбата се случиле пред Факултативниот протокол да стапи во сила, освен ако истите не продолжиле и по тој датум.

Каде да се испрати претставката?

Претставките треба да се испратат до:

Division for the Advancement of Women (Одделение за унапредување на положбата на жените)

United Nations

2 UN Plaza, DC2-12th Floor

New York, NY 10017-USA

Факс: +1 212 963 3463

Користење на постапката за претставки

Чекор 1

Жалителот поднесува претставка или жалба до секретаријатот на Комитетот. Таа не мора да има некаква посебна форма иако Комитетот има формулирано насоки за подносителите на жалби (види го анекс 9).

Жалбата мора да биде поднесена во писмена форма и да го содржи името на жалителот, датумот на раѓање и државата-членка против која жалбата е упатена. Доколку жалбата е поднесена во име на друго лице, мора да се приложи доказ за негова согласност, или жалбата мора да содржи објаснување кое нуди оправдување зошто жалбата била поднесена без негова согласност. Жалбата треба да ги прикаже фактите на кои е заснована, вклучително дека жалителот или лицето во чие име ја поднесува жалбата лично е погодено од одреден закон, политика, програма или пракса, дејствие или пропуст од страна на засегнатата држава-членка. Треба да бидат презентирани чекорите што се преземени за да се исцрпат домашните правни лекови, или причините зошто ова правило не треба да се примени да бидат објаснети, како и да се дадат информации дали истата е поднесена до други инстанции на меѓународна истрага или решавање. Доколку жалбата се однесува на активности што се случиле пред Протоколот да стапи во сила во засегнатата држава-членка, треба да се обезбедат и докази дека тие продолжиле да постојат и по овој датум. Жалбата исто така треба да посочи зошто фактите што се дадени претставуваат повреда на Конвенцијата, доколку е можно и да се посочат членовите од Конвенцијата за кои се работи.

Чекор 2

Жалбата потоа се „регистра“ од страна на секретаријатот за да биде разгледана од страна на Комитетот, и се става на негово внимание. Комитетот или Работната група ја проследува жалбата до државата-членка за да го добие нејзиното мислење за прифатливоста и законитоста на жалбата. Државата-членка може да одлучи да ја оспори само прифатливоста, во кој случај има два месеци да поднесе одговор. Одговорите за прифатливоста и законитоста мора да се поднесат во рок од шест месеци. Откако државата-членка ќе го даде својот одговор на жалителот му се дава фиксен период во кој треба да даде свој одговор по што претставката ќе биде поднесена до Комитетот за одлучување.

Чекор 3

Доколку Комитетот одлучи дека претставката е неприфатлива, тој ќе го информира жалителот и државата-членка за истото. Прашањето може да биде отворено одново доколку дополнителни информации се поднесат кои посочуваат дека причините за неприфатливост не важат повеќе. Откако ќе се утврди дали жалбата е прифатлива, Комитетот ќе продолжи да ја разгледува нејзината заснованост и дали навистина се случила повреда на Конвенцијата. Постапките се одвиваат зад затворени врати, а одлуките се носат имајќи ги во предвид сите писмени информации што им се ставени на располагање на Комитетот од страна на жалителот и државата-членка, под услов информацијата да е поднесена и до другата засегната страна. Комитетот исто така може да побара документи и од Обединетите нации или други тела коишто можат да му помогнат во неговото разгледување на жалбата, под услов на секоја од страните да и се даде можност за коментар по овој материјал.

Чекор 4

По разгледувањето Комитетот ги усвојува мислењата и препораките коишто се пренесуваат до жалителот и државата-членка. Од државата се бара да поднесе пишан одговор до Комитетот со детален опис на сите активности што се преземени во однос на неговите мислења и препораки во рок од шест месеци. Комитетот има право да побара дополнителни информации за она што следело и да побара ова да е вклучено во следниот извештај на државата-членка во согласност со член 18 од Конвенцијата. Во секое време меѓу поднесувањето на претставката и одлуката на Комитетот во однос на заснованоста, Комитетот може да побара државата-членка да преземе „времени мерки“ кои може да се потребни за да се избегне можна „непоправлива штета“ по жртвата или жртвите на наводната повреда. Таквото барање не ја прејудиира прифатливоста или заснованоста на жалбата. Барањата за временни мерки вообичаено се наметнуваат за да се спречат дејствија како што се мачење или смрт. Жалителите во своите претставки треба да ги посочат причините зошто Комитетот треба да побара временни мерки.

„Факултативниот протокол ќе ја зајакне силата на домашните судови во примената на нивните домашни закони за правата како и во однос на нивното спроведување во светло на Конвенцијата... една од главните пречки во примената на човековите права е судската апатија во однос на меѓународните договори и отсуството на волја да се разгледаат или, уште полошо, непознавањето на меѓународните норми од страна на судиите. Истото важи и за адвокатите. Фактот дека едно меѓународно тело може да разгледа жалби за повреда и да побара од државата-членка да ја отстрани дискриминацијата сигурно ќе даде голем поттик во отстранувањето на таквата апатија и примена на правата од Конвенцијата од страна на домашните судови.“

Судијата Суцата Манохар (поранешен судија во Врховниот суд на Индија) по повод отворањето за потпишување на Факултативниот протокол, 10 декември 1999 г.

Примери на потенцијални жалби врз основа на Факултативниот протокол

- Жена го губи државјанството откако ќе се омажи за странец, а маж којшто ќе се ожени за жена странец не го губи истото.
- Жена која кога ќе се омажи за странец нема право да го пренесе своето државјанство на своите деца, но такво ограничување не важи за маж којшто ќе се ожени за жена странец.
- Странци мажи оженети за жени државјани на одредена земја мора да побараат дозволи за престој или работа, но жени странци омажени за мажи што се државјани автоматски имаат право на престој и работни дозволи.
- Жените немаат право да продадат земја на кланот додека на мажите им е дозволено.
- Омажена жена нема право да покрене судска постапка во врска со заедничкиот имот, а нејзиниот сопруг може.
- Жени имигранти мора да бидат државјани, да се родени во земјата или да имаат најмалку еден родител роден во земјата пред нивниот сопруг да може да им се придружи, додека сопругите на мажите странци можат да се населат со нив без ограничувања.
- Со цел да има право на одредени социјални надомести, една жена мора да покаже дека таа е хранител на семејството, додека истиот услов не важи и за мажите.

Истражната постапка

Оваа постапка, воспоставена по моделот на онаа одредена со член 20 од Конвенцијата на Обединетите нации против мачење, нечовечко и понижувачко постапување или казнување на Комитетот му овозможува да иницира истрага за веродостојни индикации за тешки или систематски повреди од страна на државата-членка на правата утврдени во Конвенцијата, под услов засегнатата држава-членка во времето на ратификација или пристапување да нема изјавено дека не ја признава надлежноста на Комитетот во овој контекст. Постапката е од доверлива природа, но преглед на активностите на Комитетот мора да се даде во неговиот годишен извештај.

Деловникот на Комитетот уредува дека истрагата може да биде покрената врз основа на информации добиени од некој извор, вклучително, на пример, организации на жени и други групи, како што се групи за човечки права. Информациите што се чини дека се поднесени за да иницираат истрага мора да бидат доставени од секретаријатот на Комитетот и да се чуваат во траен регистар. Комитетот може да даде насоки на секретаријатот да ја истражи веродостојноста на информациите и да побара дополнителни или информации што го потврдуваат тоа. Откако Комитетот ќе ја испита информацијата и ќе е сигурен во нејзината веродостојност, ја повикува засегнатата држава-членка да даде свој коментар во одреден рок. Комитетот ги разгледува сите коментари, дополнителни информации, вклучително и оние на претставниците на државата-членка, владините организации, невладините организации (НВО) и поединци како и релевантната документација на Обединетите нации. Врз основа на оваа информација, комитетот може да одлучи еден или повеќе од неговите членови да спроведат

истрага и да поднесат извештај во утврден рок. Модалитетите на истрагата треба да ги утврди Комитетот, но соработката на засегнатата држава-членка се бара во сите фази. Една истрага може да вклучува и посета на државата-членка со согласност којашто може да вклучува и расправи.

По испитување на наодите од истрагата, Комитетот ги пренесува овие наоди, заедно со своите коментари и препораки до државата-членка, повикувајќи ја да ги даде своите забелешки во однос на наодите, коментарите и препораките во рок од шест месеци. Комитетот исто така има право да побара од државата-членка да обезбеди дополнителни детали за сите мерки што се преземени како одговор на истрагата, вклучително и во својот следен извештај во согласност со член 18 од Конвенцијата.

Предуслови за истрага

- ✓ Засегнатата држава мора да биде потписничка на Конвенцијата и на Протоколот;
- ✓ Таа не смее да има изјавено во согласност со член 10 од Протоколот дека не ја признава надлежноста на Комитетот во однос на истрагите;
- ✓ Доколку засегнатата држава внела изјава во согласност со членот 10, оваа изјава мора да била повлечена;
- ✓ Комитетот мора да добие информации кои укажуваат на тешки или систематски повреди на правата утврдени со Конвенцијата од страна на засегнатата држава-членка;
- ✓ Комитетот мора да биде уверен дека оваа информација е веродостојна.

Примери

Прашањата што Комитетот може да ги разгледа вклучуваат, на пример:

- ✓ Тешка повреда, како што е 'сати' (палење на вдовицата);
- ✓ Опсежни ограничувања за учество на жените во јавниот живот;
- ✓ Трговија со жени;
- ✓ Повреда на правата на жените во услови на вооружен конфликт;
- ✓ Тешки и систематски модели на семејно насилство кои една држава ги игнорира.

„Усвојувањето на Факултативниот протокол претставува чекор напред во зацврстувањето на нормите што ги штитат правата на жените преку привлекување на вниманието на државите членки во насока на целосно исполнување на обврските на Конвенцијата.“

Г-ѓа Аида Гонзалез Мартинез, претседател на Комитетот, по повод отворањето за потпишување на Факултативниот протокол, 10 декември 1999г.

КОНВЕНЦИЈА ЗА ЕЛИМИНИРАЊЕ НА СИТЕ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ЖЕНАТА

(Усвоена и отворена за потпис, ратификација и пристапување со резолуцијата 34/180 на Генералното собрание на ОН на 18 декември 1979. Стапи во сила на 3 септември 1981 во согласност со членот 27(1).)

Државите членки на оваа конвенција,

Констатирајќи дека Повелбата на ОН повторно ја прогласува верата во основните права на човекот, достоинството и вредноста на човековата личност и во рамноправноста на мажот и жената,

Констатирајќи дека Универзалната декларација за правата на човекот го потврдува начелото на недозволеност на дискриминацијата и прогласува дека сите луѓе се раѓаат слободни и еднакви во достоинството и правата, и дека на секој му припаѓаат сите права и слободи кои се наведени таму без какви и да било разлики, вклучувајќи разлики во поглед на полот,

Констатирајќи дека државите потписнички на Меѓународните пактови за правата на човекот имаат обврска да ја обезбедат рамноправноста на мажот и жената во поглед на сите економски, општествени, културни, граѓански и политички права,

Имајќи ги предвид меѓународните конвенции заклучени под покровителство на ОН и специјализираните агенции кои се однесуваат на рамноправноста на мажот и жената,

Имајќи ги исто така предвид резолуциите, декларациите и препораките кои ги усвоиле ОН и специјализираните агенции кои се однесуваат на рамноправноста на мажот и жената,

Загрижени сепак поради фактот дека и покрај сите инструменти и понатаму постои широка дискриминација на жените,

Потсетувајќи дека со дискриминација на жените се кршат начелата на рамноправност и почитување на човековото достоинство, дека тоа претставува пречка за рамноправно учество на жените во политичкиот, општествениот, економскиот и културниот живот на нивните земји, дека го запира понатамошниот напредок на општеството и семејството и го отежнува целосниот развој на способностите на жените и учеството во служба на своите земји и човештвото,

Загрижени поради фактот дека во услови на сиромаштво на жените им се најмалку достапни храната, здравствената заштита, образованието, обуката и вработувањето и задоволувањето на другите потреби,

Уверени дека воспоставувањето на новиот економски поредок, заснован на рамноправноста и праведноста многу ќе придонесе за остварувањето на рамноправноста на мажот и жената,

Нагласувајќи дека ликвидацијата на апартхејдот, на сите форми на расизам, расна дискриминација, колонијализам, неколонијализам, агресија, странска окупација, доминација и мешање во внатрешните работи се од голема важност за целосно остварување на правата на мажите и жените,

Потврдувајќи дека јакнењето на меѓународниот мир и безбедност, попуштањето на меѓународната затегнатост, меѓународната соработка на сите држави без оглед на нивниот општествен и економски систем, општото и целосно разоружување, посебно нуклеарното разоружување под строга и ефикасна меѓународна контрола, афирмација на принципите на праведност, рамноправност и взаемна корист во односите меѓу земјите, остварување на правото на народите под странска и колонијална доминација и странска окупација на самоопределување и независност, како и почитување на

националниот суверенитет и територијалниот интегритет, ќе придонесе за општествениот напредок и развој, а со тоа и остварување на целосна рамноправност на мажите и жените,

Уверени дека целосниот и сестран развој на земјите благостојбата на светот и мирот бараат најголемо учество на жените, рамноправно со мажите во сите сфери на животот,

Имајќи го предвид големиот придонес на жените за благосостојбата во семејството и во развојот на општеството што досега не е целосно признато, општественото значење на мајчинството и улогата на двајцата родители во семејството и подигнувањето на децата и свесни дека улогата на жените во раѓањето не треба да биде основ за дискриминација туку подигнувањето на децата треба да се смета како одговорност на мажите и жените и општеството во целина,

Свесни дека е потребно да се измени традиционалната улога на мажите како и улогата на жената во општеството за да се оствари целосна рамноправност на мажите и жените,

Решени да ги применат принципите содржани во Декларацијата за елиминирање на дискриминацијата на жените, како и за таа цел да усвојат мерки потребни за отстранување на таа дискриминација во сите нејзини видови и манифестации,

Се согласија со следното:

Дел 1

Член 1

За целта на оваа конвенција изразот „дискриминација на жените“, означува секое разликување, исклучување или ограничување во поглед на полот, што има за последица или цел да го загрози или оневозможи признавањето, остварувањето или вршењето на човековите права на жените и основни слободи на политичко, економско, општествено, културно, граѓанско или друго поле, без оглед на нивната брачна состојба врз основа на рамноправноста на мажите и жените

Член 2

Државите членки ја осудуваат дискриминацијата на жените во сите видови, согласни се да ја спроведат со сите соодветни средства кои им стојат на располагање и без одлагање политиката на отстранување на дискриминацијата на жените и поради тоа се обврзуваат:

а) да го внесат принципот на рамноправноста на мажите и жените во своите национални уставни или соодветни закони ако тоа веќе не го сториле, како и да обезбедат со законски или други соодветни мерки практична примена на тој принцип.

б) да усвојат соодветни закони и други мерки вклучувајќи и санкции кога е тоа потребно со кои се забрануваат сите видови дискриминација на жените,

в) да воведат правна заштита на правата на жените врз рамноправна основа со мажите и преку надлежните национални судови и други јавни институции да обезбедат ефикасна заштита на жените од секакви постапки со кои се врши дискриминација,

г) да се воздржат од секаква постапка или практика на дискриминација на жените и да обезбедат јавните органи и институциите да постапуваат во согласност со оваа обрска,

д) да ги преземат сите потребни мерки за отстранување на дискриминацијата на жените од страна на кое било лице, организација или претпријатие,

ѓ) да ги преземат сите погодни мерки вклучувајќи и законодавни, заради измени или укинување на постојните закони, прописи, обичаи и практиките кои претставуваат дискриминација на жените,

е) да ги стават вон сила сите внатрешни казнени одбори со кои се врши дискриминација на жените.

Член 3

Државите членки ги преземаат во сите области посебно во политичката, општествената, економската и културната сите погодни мерки вклучувајќи ги и законодавните, за да обезбедат целосен развој и напредок на жените и за да им се гарантира остварувањето и уживањето на правата на човекот и основните слободи, рамноправно со мажките.

Член 4

1. Усвојувањето на посебни привремени мерки од страна на државите членки чија цел е да се забрза остварувањето на рамноправноста на мажките и жените де факто не се смета за дискриминација како е дефинирано во оваа конвенција, меѓутоа не смее на кој и да е начин да има како последица не еднакви или различни мерила, а овие мерки ќе престанат да важат кога ќе се оствари целта на сите да им се пружат еднакви можности и третман.

2. Усвојувањето на посебни мерки од страна на државите членки вклучувајќи ги и мерките содржани во оваа конвенција чија цел е заштита на мајчинството, не се сметаат за дискриминација.

Член 5

Државите ги преземаат сите погодни мерки:

а) заради измена на општествените и културните обичаи во поглед на однесувањето на мажките и жените, за да се отстранат предрасудите, како и вообичаената и секоја друга практика заснована врз сфаќањето за инфериорноста или супериорноста на едниот или другиот пол или традиционалната улога на мажките, односно жените.

б) семејното воспитување да го опфати и правилното сфаќање на мајчинството како општествена функција и признавањето на заедничката одговорност на мажките и жените во подигањето и развојот на децата подразбирајќи дека во сите случаи мора да се води сметка за интересите на детето.

Член 6

Државите членки ги преземаат сите погодни мерки вклучувајќи ги и законодавните заради сузбивање на сите форми на трговија со жените како и искористување на проситуцијата на жените.

Дел 2

Член 7

Државите членки ги преземаат сите погодни мерки за отстранување на дискриминацијата на жените во политичкиот и јавниот живот на земјата, а посебно се должни да го обезбедат под еднакви услови, како и за мажките, правото на жените:

а) да гласаат на сите избори и јавни референдуми и да бидат бирани во сите тела кои се бираат по пат на јавни избори.

б) да учествуваат во креирањето и спроведувањето на владината политика и да заземаат раководни функции и да ги вршат сите јавни функции на сите нивоа на власта.

в) да учествуваат во работата на невладините организации и здруженија кои се занимаваат со јавен и политички живот во земјата.

Член 8

Државите членки ги преземаат сите погодни мерки за да им обезбедат на жените можност под еднакви услови со мажките, без дискриминација да ги претставуваат своите влади на меѓународно ниво, како и да учествуваат во работата на меѓународните организации.

Член 9

1. Државите членки им признаваат на жените еднакви права како и на мажките да стекнат, променат или да задржат свое државјанство. Тие особено се грижат склучувањето на брак со странски државјанин или промената на државјанството на мажот за време на траењето на бракот да нема автоматски како последица промена на државјанството на жената, ниту таа да стане лице без

државјанство, односно да биде присилена да го зема државјанството на мажот.

2. Државите членки им обезбедуваат на жените еднакви права како и на мажите во поглед на државјанството на децата.

Дел 3

Член 10

Државите членки ги преземаат сите погодни мерки за отстранување на дискриминацијата на жените, за да им обезбедат еднакви права како и на мажите во поглед на образованието, а посебно врз основа на рамноправноста на мажите и жените да им обезбедат:

а) еднакви услови во поглед на кариерата и професионалното насочување, во поглед на можностите за учење и стекнување диплома во образовните установи од сите категории, како во селските така во градските средини; Оваа рамноправност се обезбедува во поглед на предшколското, општото, техничкото и стручното образование, како и повисокото техничко образование и сите видови професионално насочување;

б) достапност на еднакви наставни програми, еднакви испити, и наставен персонал кој има квалификации од исто ниво, како и школски простории и опрема од ист квалитет;

в) отстранување на традиционалното сфаќање за улогата на мажите и жените на сите степени и во сите форми на образование со поттикнување на создавање мешовити одделенија и други видови образование кои можат да придонесат за постигнување на таа цел, особено со ревизија на учебниците и школските програми и прилагодувањето на наставните методи,

г) еднакви можности за користење на стипендии и други видови бесповратна помош за студирање,

д) еднакви можности за пристап кон програмите за перманентно образование вклучувајќи ги програмите за образование на возрасни и функционалните програми за описменување, особено оние чија цел е во што пократко време да се смали јазот во степенот на образованието меѓу мажите и жените,

ѓ) намалување на стапките на напуштање на училиштето од страна на женската младина и организирање програми за девојки и жени кои прерано го напуштиле училиштето,

е) еднакви можности за активно занимавање со спорт и физичко воспитување,

ж) достапност до посебните информации од областа на образованието заради давање помош во обезбедувањето на здравјето и благосостојбата на семејството, вклучувајќи ги информациите и советите за формирање на семејството.

Член 11

1. Државите членки ги преземаат сите погодни мерки за елиминирање на дискриминацијата на жените во областа на вработувањето врз основа на рамноправноста на мажите и жените, за да се обезбедат еднакви права а особено:

а) право на работа како неотуѓиво право на сите луѓе,

б) право на еднакви можности за вработување вклучувајќи и примена на еднакви критериуми при изборот на кандидати за работното место,

в) право на слободен избор на професија и вработување, правото на напредување, сигурност на вработување и сите права и услови кои произлегуваат од работата како и правото на стручно оспособување и преквалификација, вклучувајќи го учењето во стопанството, вишото стручно оспособување и повременото додатно оспособување.

г) право на еднаква награда вклучувајќи ги и бенефициите, како и на еднаков третман за иста работа и еднаков третман при оценувањето на квалитетот на работата.

д) право на социјална заштита, посебно во случај на одење во пензија, невработеност, болест, инвалидност, старост и други неспособности за работа, како и право на платено отсуство.

ѓ) право на здравствена заштита и заштита на работа вклучувајќи ја заштитата на биолошките и репродуктивните функции на жената.

2. За спречување на дискриминацијата на жените поради стапување во брак или мајчинство и обезбедување на нивното стварно право на работа, државите членки преземаат соодветни мерки за:

а) забрана, под закана на санкција, на давање отказ поради бременост или породилно отсуство и дискриминација при отпуштање од работа поради брачна состојба.

б) воведување на платено породилно отсуство или слични социјални бенефиции без губење на правото на поранешното работно место, примања врз основа на стаж и социјални примања.

в) поттикнување на обезбедување на потребните помошни општествени служби за да им се овозможи на родителите да ги усогласат семејните обврски со обврските на работното место и учество во општествениот живот, посебно поттикнување за основање и развој на мрежа установи за грижа на децата,

г) обезбедување на посебна заштита на жените за време на бременоста на оние работни места за кои е докажано дека се штетни за трудницата,

3. Мерките на законска заштита кои се однесуваат на прашањата опфатени со овој член се преиспитуваат периодично во согласност со научните и технолошките сознанија и според потребата се ревидираат, укинуваат или продложуваат.

Член 12

1. Државите членки преземаат соодветни мерки за елиминирање на дискриминацијата на жените во областа на здравствената заштита за да се обезбеди, врз основа на рамноправноста на мажите и жените, достапност на здравствените услуги вклучувајќи ги оние кои се однесуваат на планирање на семејството.

2. Без оглед на одредбите од ставот 1 на овој член државите членки обезбедуваат соодветни здравствени услуги за време на бременоста, раѓањето и во периодот по раѓањето на детето, со обезбедување бесплатни услуги кога тоа е потребно како и соодветна исхрана за време на бременоста и доењето.

Член 13

Државите членки преземаат сите соодветни мерки за елиминирање на дискриминацијата на жените во другите области на стопанскиот и општествениот живот за да врз основа на рамноправноста на мажите и жените се обезбедат еднакви права, а посебно:

а) право на семејни бенефиции.

б) право на банкарски заеми, хипотекарни и други видови финансиски кредити.

в) право на учество во рекреативни активности, спорт и сите форми на културен живот.

Член 14

1. Државите членки ќе ги земат предвид посебните проблеми со кои се соочува жената на село, како и значајната улога која ја има таа во економскиот опстанок на своето семејство, вклучувајќи ја нејзината работа во секторот на стопанството во кој не се остварува доход и ќе ги преземат сите соодветни мерки за да се обезбеди одредбите на оваа конвенција да се применат на жените на село.

2. Државите членки ќе ги преземаат сите соодветни мерки за елиминирање на дискриминацијата на жените во селските средини за да се обезбеди тие врз основа на рамноправноста на мажите и жените да учествуваат во развојот на селото и од тоа да имаат корист особено за да се обезбеди нивното право на:

- а)учеството во изработка и спроведување на плановите за развој на сите нивоа,
- б)пристап до соодветна здравствена заштита вклучувајќи ги информациите, советите и услугите во врска со планирањето на семејството.
- в)директно користење на програмите на социјална заштита,
- г)стекување нови видови обука и образование, формално и неформално вклучувајќи и описменување, пристап до сите услуги во рамките на селската заедница, како и советодавни услуги интер алиа заради проширување на нивните општи, технички знаења.
- д)организирање групи за самопомош и задруги за да се оствари еднаков пристап до стопанските дејности по пат на вработување или вршење самостојни дејности.
- ѓ)учество во сите активности на селската заедница.
- е)достапност до земјоделските кредити и заеми, олеснување за продажба на производите, соодветна технологија и еднаков третман во земјишната и аграрната реформа како и во програмите за повторно населување.
- ж)соодветни животни услови особено во поглед на живеењето, хигиенските услови, електричната енергија и снабдувањето со вода, сообраќајот и врските.

Дел 4

Член 15

- 1.Државите членки им признаваат на жените еднакви права пред законот како и на мажите.
- 2.Државите членки им признаваат на жените еднаква правна способност во граѓанските работи како и на мажите и им даваат еднакви можност неа да ја користат. Тие посебно им даваат на жените еднакви права на склучување договори и управување со имотот и ги третираат рамноправно во сите фази на постапката пред судот.
- 3.Државите членки се согласни дека сите напори и сите други приватни инструменти од кој било вид чие правно дејство има за цел да ја ограничи правната способност на жените се сметаат за ништовни и неважечки.
- 4.Државите членки им признаваат на жените и мажите еднакви права во поглед на законот за движење на лицата и слободен избор на местото на престој и живеалиште.

Член 16

- 1.Државите членки ги преземаат сите соодветни мерки за отстранување на дискриминацијата на жените во сите прашања кои се однесуваат на бракот и семејните односи, а посебно обезбедуваат врз основа на рамноправноста на мажите и жените:
  - а)еднакво право на склучување брак,
  - б)еднакво право на слободен избор на брачен другар и склучување брак само по слободна волја и со целосна согласност,
  - в)еднакви права и одговорности во бракот и при разводот,
  - г)еднакви родителски права и обврски во однос на децата без оглед на брачниот статус. Во сите овие случаи интересите на децата мораат да бидат на прво место.
  - д)еднакви права слободно и одговорно да одлучуваат за планирање на семејството како и да имаат пристап до информациите, образованието и средствата кои ќе им овозможат да ги користат овие права.

г) еднакви права и одговорности во поглед на старателството, туторството, управувањето со имотот и усвојувањето на деца или слични институции ако постојат во националното законодавство. Во сите случаи интересите на децата мора да бидат на прво место.

е) еднакви лични права на мажот и жената вклучувајќи го правото на избор на семејно име, професија и занимање.

ж) еднакви права на двата брачни другари во поглед на сопственоста над имотот, односно стекнувањето, управувањето, уживањето и отуѓувањето на имотот без оглед на тоа дали ова се прави бесплатно или за значителна награда.

2. Веридбата и стапувањето на детето во брак не може да има никакви правни последици, а ќе се преземат сите потребни мерки вклучувајќи ги законодавните, за утврдување на минимална возраст за склучување брак, како и воведување обврска бракот да се склучи во официјален матичен уред.

Дел 5

Член 17

1. Заради следењето на напредокот остварен во примената на оваа Конвенција ќе се формира Комитет за елиминирање на дискриминацијата на жените (во натамошниот текст комитет) кој при стапувањето на конвенцијата во сила ќе има 18, а по ратификацијата или пристапувањето на 35 држави членки, 23 стручњаци со високи морални квалитети и стручност во областа на која се однесува оваа Конвенција.

Државите членки меѓу своите државјани бираат стручњаци кои во работата на комитетот ќе учествуваат во лично својство. При изборот на членовите на комитетот ќе се води сметка за рамномерна географска застапеност како и за тоа да бидат избрани стручњаци кои ги претставуваат различните цивилизации и главните правни системи.

2. Членовите на комитетот се бираат со тајно гласање врз основа на списокот на кандидати кои ги именувале државите членки. Секоја држава членка може да именува еден свој државјанин.

3. Првиот избор ќе се одржи 6 месеци од денот на стапување во сила на оваа Конвенција. Најмалку 3 месеци пред датумот на секои избори Генералниот секретар на ОН ќе упати повик до државите членки да поднесат предлози во рок од 2 месеци. Генералниот секретар ќе подготви список на сите на тој начин именувани лица по азбучен ред со називот на државите членки кои ги именувале и ќе го достави до државите членки.

4. Изборите за членови на комитетот ќе се одржат на состанокот на државите членки кој ќе го свика Генералниот секретар на ОН и кој ќе се одржи во седиштето на ОН. На тој состанок на кој кворумот го сочинуваат 2/3 од членките ќе бидат избрани оние кандидати кои ќе добијат најголем број гласови и апсолутно мнозинство на гласови од присутните претставници на државите членки кои гласаат.

5. Членовите на комитетот се бираат на 4 години, меѓутоа мандатот на 9 члена избрани на првото гласање истекува по 2 години, веднаш по првите избори претседателот на комитетот со ждрепка ќе ги избере имињата на овие 9 члена.

6. Изборите за додатните 5 члена на комитетот ќе се одржат во согласност со одредбите на ст. 2, 3, 4 на овој член по соопштението за 35-тата ратификација или пристапување на конвенцијата. Мандатот на двајцата додатни членови на комитетот кои ќе бидат притоа избрани истекува по две години. Овие два члена ги бира претседателот на комитетот со ждрепка.

7. За пополнување на евентуално празните места, државата членка на чиј претставник му престанала функцијата во својство на член на комитетот, именува друго лице од редот на своите државјани под резерва на одобрување од комитетот.

8. Членовите на комитетот во согласност со Генералното Собрание примаат награда од средствата

на ОН под услови кои ќе ги одреди Генералното собрание имајќи го во предвид значењето на функцијата која ја врши Комитетот.

9. Генералниот секретар на ОН обезбедува потребен персонал и услови за ефикасно вршење на функциите на комитетот во рамките на оваа конвенција.

Член 18

1. Државите членки се обврзуваат на генералниот секретар на ОН да му поднесуваат за разгледување во Комитетот извештај за законодавните, судските, управните и другите мерки кои ги усвоија заради примена на одредбите на конвенцијата како и за напредокот остварен во тој период:

а) во рок од 1 година по стапувањето во сила на Конвенцијата во соодветната држава;

б) најмалку секоја 4-та година по тоа и секогаш кога тоа ќе биде побарано од Комитетот

2. Во извештаите можат да се наведат факторите и потешкотите кои влијаат на тоа во која мерка се извршуваат обврските кои произлегуваат од оваа Конвенција.

Член 19

1. Комитетот усвојува деловник за работа.

2. Комитетот бира свои функционери за период од 2 години.

Член 20

1. Комитетот обично се состанува еднаш годишно во траење најмногу до 2 недели, за разгледување на извештаите поднесени во согласност со членот 18 на оваа Конвенција

2. Состаноците на Комитетот обично се одржуваат во седиштето на ООН или на кое било друго соодветно место што ќе го одреди Комитетот.

Член 21

1. Комитетот, преку Економскиот и Социјалниот совет, секоја година го известува Генералното собрание за својата работа и може да дава предлози и општи препораки врз основа на разгледаните извештаи и информации кои ги примил од државите членки. Таквите предлози и општи препораки се внесуваат во извештајот на Комитетот заедно со евентуалните забелешки на државите членки.

2. Генералниот Секретар ги доставува извештаите на Комитетот до Комисијата за положбата на жените, заради информирање.

Член 22

Специјализираните агенции имаат право да присуствуваат на состаноците при разгледувањето на примената на оние одредби на оваа Конвенција во областите кои спаѓаат во делокругот на нивната работа. Комитетот може да побара специјализираните агенции да поднесат извештаи за примената на одредбите на Конвенцијата во обласите кои спаѓаат во делокругот на нивната работа.

ДЕЛ 6

Член 23

Ниедна одредба на оваа Конвенција не смее да влијае на кои било одредби кои поефикасно водат кон постигнување на рамноправноста на мажите и жените, а кои можат да бидат содржани во:

а) законодавството на државите членки; или

б) во која било друга меѓународна конвенција, договор или спогодба која е во сила во соодветната држава членка.

Член 24

Државите членки се обврзуваат да ги усвојат сите потребни мерки на внатрешен план за целосно остварување на правата признати во оваа Конвенција.

Член 25

1. Оваа Конвенција е отворена за потпис за сите држави.

2. Генералниот секретар на ООН е одреден за депозитар на Конвенцијата.

3. Оваа Конвенција подлежи на ратификација. Инструментите на ратификацијата се депонираат кај Генералниот секретар на ООН.

4. Оваа Конвенција е отворена за пристапување за сите држави. Пристапувањето се врши со депонирање на инструментите за пристапување кај Генералниот секретар на ООН.

Член 26

1. Барање за ревизија на Конвенцијата може да поднесе секоја држава членка, во секое време, по пат на соопштение во писмена форма упатено до Генералниот секретар на ООН.

2. Генералното собрание на ООН одлучува за евентуалните мерки кои треба да се преземат во врска со барањето.

Член 27

1. Оваа Конвенција стапува во сила 30-иот ден од денот на депонирањето кај генералниот секретар на ООН на 20-иот инструмент за ратификација или пристапување.

2. За секоја држава која ја ратификувала оваа Конвенција или и пристапила по депонирањето на 20-иот инструмент за ратификација или пристапување. Конвенцијата стапува во сила 30-иот ден од денот на депонирање на нејзиниот инструмент за ратификација или пристапување.

Член 28

1. Генералниот секретар на ООН го прима и доставува до сите држави текстот на резервите кои државите ги изјавиле при ратификацијата или пристапувањето.

2. Резерва која не е споива со предметот и целите на оваа Конвенција не е дозволена.

3. Резервите можат да се повлечат во секое време по пат на соопштение упатено до генералниот секретар на ООН, кој за тоа ги известува сите држави. Таквото соопштение стапува во сила почнувајќи од денот на приемот.

Член 29

1. Секој евентуален спор меѓу 2 или повеќе држави членки во поглед на толкувањето или примената на оваа Конвенција кој не се решава по пат на преговори, се поднесува на арбитража на барање на едната од нив. Ако во рок од 6 месеци од датумот на поднесувањето на барањето за арбитражата, државите членки не успеат да се согласат за организацијата на арбитражата, секоја странка може да се обрати до Меѓународниот суд на правдата за решавање на спорот со барање кое се поднесува согласно со Статутот на Судот.

2. Секоја држава членка може при потпишувањето или ратификацијата на оваа Конвенција или при пристапувањето на Конвенцијата да изјави дека не се смета за обврзна согласно со ставот 1 на овој член. Другите држави членки нема да бидат обврзни согласно ставот 1 на овој член во однос на секоја држава членка која изјавила таква резерва.

3. Секоја држава која изјавила резерва во согласност со ставот 2 на овој член може во секое време да ја повлече резервата по пат на соопштение до генералниот секретар на ООН.

Член 30

Оваа Конвенција е составена на арапски, кинески, англиски, француски, руски и шпански јазик, при што сите текстови се еднакво веродостојни и ќе се депонираат кај генералниот секретар на ООН. Во потврда на што, долу потпишаните прописно овластени за таа цел, ја потпишаа оваа Конвенција.

Анекс II

ФАКУЛТАТИВЕН ПРОТОКОЛ КОН КОНВЕНЦИЈАТА ЗА ЕЛИМИНИРАЊЕ НА СИТЕ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ЖЕНИТЕ

(Усвоен од страна на Генералното Собрание со резолуцијата 54/4 од 6 октомври 1999 и отворен за потпишување, ратификација и пристапување на 10 декември 1999)

Стапи во сила на 22 декември 2000, во согласност со членот 16

Земјите членки на овој Протокол,

Констатирајќи дека Повелбата на Обединетите нации ја реafirмира вербата во основните права на човекот, во достоинството и вредноста на човековата личност и во еднаквоста на правата меѓу мажите и жените,

Констатирајќи исто така дека Универзалната декларација за правата на човекот прокламира дека сите човечки суштества се раѓаат слободни и еднакви во достоинството и правата и дека секој човек има право да ги ужива сите права и слободи утврдени во Декларацијата, без никакви разлики, вклучително и разлики врз основа на нивниот пол,

Потсетувајќи дека меѓународните пактови за човековите права и меѓународни инструменти за правата на човекот ја забрануваат дискриминација врз основа на полот,

Потсетувајќи исто така дека Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација врз жените (во понатамошниот текст: вКонвенцијав) со која државите членки ја осудуваат дискриминацијата врз жените во сите нејзини форми и се согласуваат да постигнат, преку сите соодветни средства без одлагање, политика на елиминирање на дискриминација врз жените,

Потврдувајќи ја својата решеност да обезбедат целосно и рамноправно уживање на сите човекови права и основни слободи за секоја жена, и да преземат ефикасна акција за спречување на кршењето на овие права и слободи,

Се согласија на следново:

Член 1

Секоја земја членка на овој Протокол (во понатамошниот текст: земја членка в) ја признава надлежноста на Комитетот за елиминирање на дискриминација врз жените (во понатамошниот текст: вКомитетв), да ги прима и разгледува претставките поднесени согласно со членот 2.

Член 2

Претставките може да бидат доставени од страна или во име на поединци или група на поединци кои се под надлежност на земја членка, а кои тврдат дека се жртви на кршење на било кое од правата утврдени со Конвенцијата од страна на таа земја членка.

Член 3

Претставките треба да бидат поднесувани во писмена форма и не може да бидат анонимни. Претставка која е поднесена против некоја земја која е членка на Конвенцијата, но не е членка на овој Протокол, нема да биде прифатена од страна на Комитетот.

Член 4

Комитетот нема да разгледува претставка пред да утврди дека се исцрпени сите достапни домашни правни лекови, освен ако примената на таквите лекови неразумно се одолговлекува или ако постои веројатност дека помошта нема да биде ефикасна.

Комитетот ќе ја прогласи претставката за неприфатлива доколку:

Комитетот веќе го разгледувал истото прашање или тоа е предмет на постапување во рамките на друга меѓународна истражна постапка или решавање;
не е во согласност со одредбите на Конвенцијата;
(в) очигледно е неоснована или недоволно образложена;
(г) се работи за злоупотреба на правото на поднесување на претставка;
(д) фактите кои се предмет на претставката настанале пред датумот на стапување на сила на предметниот Протокол за таа земја членка, освен кога тие факти продолжиле и после тој датум.

Член 5

Во секој момент, по приемот на претставката, а пред да донесе одлука за предметот, Комитетот може до засегнатата земја членка да поднесе барање за преземање на потребните временни мерки со кои би се спречило да дојде до ненадоместлива штета за жртвата на наводното кршење на правата. Кога Комитетот го користи своето право согласно ставот 1 на овој член, тоа не прејудиира одлука за прифатливоста или за предметот на претставката.

Член 6

Освен ако Комитетот одлучи дека претставката е неприфатлива без да се обрати до засегнатата земја членка, и под услов ако поединецот или поединците се согласиле нивниот идентитет да и се соопшти на земјата членка, Комитетот доверливо ја запознава земјата членка со секоја претставка која е доставена согласно овој Протокол.

Земјата членка која ја примила претставката, во рок од шест месеци до Комитетот ќе поднесе писмено објаснување или изјава која го појаснува предметот на претставката или правниот лек, доколку постои, кој можел да биде искористен во земјата членка.

Член 7

Претставките поднесени согласно овој Протокол Комитетот ќе ги разгледува земајќи ги предвид сите достапни информации обезбедени од страна на поединците или групите на поединци и од страна на земјите членки, под услов ваквите информации да се проследат до заинтересираните страни.

Разгледувањето на претставките согласно овој Протокол, Комитетот ќе го врши на затворени состаноци.

По разгледување на претставките, Комитетот своите ставови околу претставката, како и препораките, доколку ги има, ќе ги достави до заинтересираните страни.

Земјата членка ќе им посвети должно внимание на ставовите на Комитетот и на евентуалните препораки, и во рок од шест месеци до Комитетот ќе достави писмен одговор, заедно со информации за активностите кои ги презела врз основа на ставовите и препораките на Комитетот.

Комитетот може да ја покани земјата членка да достави дополнителни информации за мерките кои ги презела како одговор на неговите ставови и евентуални препораки, а доколку Комитетот смета дека е соодветно, истото да биде содржано во понатамошните извештаи на земјите членки согласно членот 18 од Конвенцијата.

Член 8

Ако Комитетот добие сигурни информации дека некоја земја членка сериозно и систематски ги повредува правата утврдени со Конвенцијата, тогаш тој ја повикува земјата да соработува при истражување на точноста на таквите информации и за таа цел да достави примедби кои се однесуваат на предметната информација.

Земајќи ги предвид примедбите кои ги поднела земјата членка како и сите други информации, Комитетот може да именува еден или повеќе свои членови да спроведат истрага и за тоа итно да го известат Комитетот. Кога околностите тоа го бараат и ако земјата членка е согласна, истрагата може да вклучи и посета на нејзината територија.

По разгледувањето на наодите од таквата истрага, Комитетот наодите, заедно со сите коментари и препораки, ќе ги проследи до земјата членка.

Засегнатата земја членка ќе поднесе свои примедби до Комитетот во рок од шест месеци од приемот на наодите, коментарите и препораките проследени од Комитетот.

Таквата истрага ќе биде спроведена доверливо и ќе се бара земјата членка да соработува во сите фази на постапката.

Член 9

Комитетот може да ја повика земјата членка во својот извештај согласно членот 18 од Конвенцијата да ги вклучи и деталите околу сите мерки превземени како одговор на истрагата спроведена согласно членот 8 на овој Протокол.

По истекот на рокот од шест месеци предвиден со ставот 4, член 8, Комитетот може, доколку е потребно, да ја повика односната земја членка да го извести за мерките превземени како одговор на истрагата.

Член 10

Секоја земја членка може, во моментот на потпишување, ратификација или пристапување на овој Протокол да изјави дека не ја прифаќа надлежноста на Комитетот предвидена со членовите 8 и 9.

Секоја земја членка која дала изјава согласно со ставот 1 на овој член, може во секое време да ја повлече оваа изјава со известување до Генералниот секретар.

Член 11

Земјата членка ќе ги преземе сите соодветни чекори со кои ќе осигура дека поединците кои се под нејзина надлежност не се малтретирани или заплашувани како последица на поднесување претставка до Комитетот согласно овој Протокол.

Член 12

Комитетот во својот годишен извештај согласно членот 21 од Конвенцијата да приложи резиме за своите активности согласно овој Протокол.

Член 13

Секоја земја членка се обврзува дека Конвенцијата и овој Протокол ќе бидат општопознати и ќе им даде публицитет и дека ќе го олесни пристапот до информации за ставовите и препораките на Комитетот, особено за работи кои се однесуваат за земјата членка.

Член 14

Комитетот ќе донесе свој деловник за работа по кој ќе постапува при извршувањето на функциите кои му се доверени со овој Протокол.

Член 15

Овој Протокол е отворен за потпис за секоја земја која ја потпишала, ратификувала или и пристапила на Конвенцијата.

Овој Протокол подлежи на ратификација од било која земја која ја ратификувала или и пристапила на Конвенцијата. Инструментите за ратификација или пристапување ќе бидат депонирани кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

Овој Протокол ќе биде отворен за пристапување од страна на било која држава која ја ратификувала или и пристапува на Конвенцијата.

Пристапувањето ќе стапи на сила со депонирање на инструмент за пристапување до Генералниот секретар на Обединетите нации.

Член 16

Овој Протокол ќе стапи на сила три месеци по депонирањето на десеттиот инструмент за ратификација или пристапување.

За секоја земја која овој Протокол ќе го ратификува или ќе пристапи кон него по неговото стапување во сила, Протоколот ќе стапи на сила три месеци по депонирањето на нејзиниот инструмент за ратификација.

Член 17

На овој Протокол не се дозволени никакви резерви.

Член 18

Секоја земја членка може да предложи амандман и да го достави истиот кај Генералниот секретар на Обединетите нации. Генералниот секретар во тој случај ќе го препрати доставениот амандман до земјите членки со барање да известат за својот став дали да се одржи Конференција на земјите членки за разгледување и гласање по предлозите. Доколу најмалку една третина од земјите членки се во корист на таквата конференција, Генералниот секретар ќе свика конференција под покровителство на Обединетите нации. Секој амандман усвоен од мнозинството на земји членки кои се присутни и гласаат на конференцијата, ќе биде поднесен до Генералното собрание на Обединетите нации за одобрение.

Амандманите ќе стапат на сила по нивното одобрување од страна на Генералното собрание и прифаќање од две третини на земјите членки на овој Протокол во согласност со нивните соодветни уставни постапки.

Кога амандман стапи на сила, тој ќе биде обврзувачки за оние земји кои го прифатиле, додека другите земји членки сèуште ќе бидат обврзани со одредбите на овој Протокол и на претходните амандмани кои ги прифатиле.

Член 19

Секоја земја може да го откаже овој Протокол во секое време со писмено известување до Генералниот секретар на Обединетите нации, кој потоа ќе ги информира другите земји членки и потписнички на Конвенцијата. Откажувањето ќе стапи на сила една година по приемот на известувањето на Генералниот секретар.

Откажувањето нема да ја ослободи земјата членка од примената на одредбите на овој Протокол за било која претставка поднесена согласно членот 2 или истрага покрената согласно членот 8 пред датумот на кој откажувањето влегува во сила.

Член 20

Генералниот секретар на Обединетите нации ќе ги информира сите држави за:

- (а) Потпишување, ратификација или пристапување кон овој Протокол;
- (б) Датумот на влегување во сила на овој Протокол и на било кој амандман согласно членот 18;
- (в) Секое откажување согласно член 19.

Член 21

Овој Протокол, чии арапски, кинески, англиски, француски, руски и шпански текстови се подеднакво автентични, ќе биде депониран во архивите на Обединетите нации.

Генералниот секретар на Обединетите нации ќе достави потврдени копии на Протоколот на сите земји наведени во членот 25 од Конвенцијата.

Модел-инструменти на пристапување и ратификација

МОДЕЛ-ИНСТРУМЕНТ НА ПРИСТАПУВАЊЕ

(да се потпише од Шеф на држава, Претседател на Влада или Министер за надворешни работи)

[ПРИСТАПУВАЊЕ]

ПРИ ШТО [име на договорот, конвенцијата, спогодбата, итн.] беше [склучен(а), усвоен(а), отворен(а) за потпишување, итн.] во [место] на [датум],

СЕГА ЗАТОА, ЈАС, [име и титула на Шефот на државата, Претседателот на Владата или Министерот за надворешни работи] изјавувам дека Владата на [име на државата], земајќи го (ја) предвид горе споменатиот(ата) [договор, конвенција, спогодба, итн.], пристапува кон истиот(ата) и се обврзува верно да ги спроведува и да ги извршува одредбите содржани во него (неа).

ВО СВЕДОШТВО НА ШТО, јас го потпишав овој инструмент на пристапување во [место] на [датум].

[Потпис]

* * * *

МОДЕЛ-ИНСТРУМЕНТ НА РАТИФИКАЦИЈА, ПРИФАЌАЊЕ ИЛИ ОДОБРЕНИЕ

(да се потпише од Шеф на држава, Претседател на Влада или Министер за надворешни работи)

[РАТИФИКАЦИЈА / ПРИФАЌАЊЕ / ОДОБРЕНИЕ]

ПРИ ШТО [име на договорот, конвенцијата, спогодбата, итн.] беше [склучен(а), усвоен(а), отворен(а) за потпишување, итн.] во [место] на [датум],

И ПРИ ШТО споменатиот(ата) [договор, конвенција, спогодба, итн.] беше потпишан(а) во името на Владата на [име на државата] на [датум],

СЕГА ЗАТОА, ЈАС, [име и титула на Шефот на државата, Претседателот на Владата или Министерот за надворешни работи] изјавувам дека Владата на [име на државата], земајќи го (ја) предвид горе споменатиот(ата) [договор, конвенција, спогодба, итн.], [го (ја) ратификува, прифаќа, одобрува] истиот(ата) и се обврзува верно да ги спроведува и да ги извршува одредбите содржани во него (неа).

ВО СВЕДОШТВО НА ШТО, јас го потпишав овој инструмент на [ратификација, прифаќање, одобрение] во [место] на [датум].

[Потпис]

Други меѓународни инструменти од конкретна важност за жените и девојчињата

2000

- ▷ Протокол за спречување, сузбивање и казнување трговија со луѓе, особено со жени и деца
Ја дополнува Конвенцијата на ОН против транснационален организиран криминал и е наменета кон „спречување и борба против“ трговијата со луѓе, а посебно со жени и деца, и ја оплеснува меѓународната соработка против таквата трговија.

1999

- ▷ Конвенција на МОТ (Меѓународна организација на трудот) бр. 182 за најлошите форми на детски труд
Бара државите што ја ратификувале да елиминираат некои особено неприфатливи и опасни форми на детски труд во краток временски рок (види Прирачник на ИПУ/МОТ за таа тема, бр. 3, 2002).

1993

- ▷ Декларација за елиминација на насилството врз жените
Го дефинира насилството врз жените коешто го опишува како „еден од круцијалните механизми со кои жените се присилуваат на потчинета положба во однос на мажите“.

1989

- ▷ Конвенција за правата на детето
Најсеопфатниот меѓународен договор за правата на детето.

1974

- ▷ Декларација за заштита на жените и децата во итни ситуации и вооружени конфликти
Ги потенцира правата и потребите на жените и децата за време на вооружен конфликт.

1973

- ▷ Конвенција на МОТ бр. 138, Конвенција за минимална возраст
Го дефинира опсегот на минимални возрасти под кои од ниедно дете не смее да се бара да работи.

1967

- ▷ Декларација за елиминација на дискриминацијата врз жените
Афирмира дека „дискриминацијата врз жените, која им ја одрекува или им ја ограничува, како што и прави, еднаквоста на правата со мажите, е суштински неправедна и претставува повреда на човечкото достоинство“.

1962

- ▷ Конвенција за согласност на брак, минимална возраст за брак и регистрација на бракови
Прогласува дека не смее да дојде до брак брз согласност на двете страни.

1960

- ▷ Меѓународен пакт за економски, социјални и културни права
Ги обврзува државите-членки да обезбедат економски, социјални и културни права и да обезбедат еднаквост меѓу жените и мажите во нивното уживање.

▷ Меѓународен пакт за граѓански и политички права
Ги подвлекува граѓанските и политичките права и бара еднаквост пред законот при уживањето на тие права.

▷ Конвенција против дискриминација во образованието
Усвоена од Генералната конференција на Организацијата на Обединетите нации за образование, наука и култура (УНЕСКО), таа го поплочува патот за еднакви образовни можности за девојчињата и жените.

1958

▷ Конвенција на МОТ за дискриминација (при вработување и занимање)
Промовира еднаквост на правата меѓу мажите и жените на работното место.

1957

▷ Конвенција за државјанство на мажените жени
Го предвидува општиот принцип дека мажите и жените имаат еднакви права да стекнат, да го променат или да задржат државјанство и наведува дека ниту формирањето, ниту раскинувањето на бракот меѓу државјанин и странец, ниту промената на државјанството од страна на сопругот во текот на бракот, нема автоматски да го засегнат државјанството на сопругата.

1952

▷ Конвенција за политички права на жените
Ги обврзува државите-членки да им овозможат на жените да гласаат и да вршат јавни функции под еднакви услови со мажите.

1951

▷ Конвенција на МОТ за еднаков надомест
Ги утврдува принципот и практиката на еднаква плата за работа со еднаква вредност.

1949

▷ Конвенција за сузбивање на трговијата со луѓе и на експлоатацијата на проституцијата на други
Повикува на казнување на оние што купуваат други заради проституција.

1948

▷ Универзална декларација за човекови права
Ги истакнува човековите права што треба да ги уживаат сите без каква било разлика, вклучувајќи и пол.

Упатства за известување

А. Вовед

- A.1. Овие упатства ги заменуваат претходните упатства за известување издадени од Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените, (CEDAW/C/7/Rev. 3) кои сега може да се отфрлат. Овие упатства не влијаат врз постапката на Комитетот во врска со какви било вонредни извештаи кои може да бидат побарани, а кои се владеат според Правилото 48.5 од Деловникот на Комитетот и неговата Одлука 21/1 за вонредни извештаи.
- A.2. Овие упатства ќе бидат правосилни за сите извештаи кои треба да се поднесат по 31 декември, 2002 година.
- A.3. Државите-членки треба да ги следат упатствата при подготовката на почетните и сите последователни периодични извештаи.
- A.4. Почитувањето на овие упатства ќе ја намали потребата Комитетот да бара дополнителни информации кога продолжува со разгледување на некој извештај; тоа, исто така, ќе му помогне на Комитетот на еднаква основа да ја согледа ситуацијата со човековите права во секоја држава-членка.

Б. Обврски за известување во Конвенцијата во врска со извештаите

- B.1. Секоја држава-членка, по ратификувањето или пристапувањето кон Конвенцијата, се обврзува, според членот 18, да поднесе, во рок од една година од влегувањето на Конвенцијата во сила за таа држава, иницијален извештај за законодавните, судските, административните или други мерки што ги усвоила за да им даде правна сила на одредбите од Конвенцијата и за направениот напредок во таа смисла; а потоа, периодични извештаи најмалку на секои четири години и понатаму секогаш кога Комитетот ќе го побара тоа.

В. Општи упатства за содржината на сите извештаи

- V.1. Членови и општи препораки на Комитетот. Одредбите од членовите во деловите I, II, III и IV од Конвенцијата, заедно со општите препораки усвоени од Комитетот за секој таков член, или за тема третирана со Конвенцијата, мора да се земат предвид при подготвувањето на извештајот.
- V.2. Резерви и изјави. Секоја резерва или изјава во однос на кој било член од Конвенцијата, од страна на државата-членка треба да се објасни, а нејзиното продолжено одржување треба да се оправда. Земајќи ја предвид изјавата на Комитетот околу резервите, усвоена на неговата осумнаесетта седница (A/53/38/Rev. 1, Part I), треба да се објасни точниот ефект од која било резерва или изјава во смисла на националното право и политика. Државите-членки кои вложиле општи резерви што не се однесуваат на конкретен член, или што се насочени кон членовите 2 и/или 3, треба да известат за ефектот и толкувањето на тие резерви. Државите-членки треба да обезбедат информации за какви

било резерви или изјави што можеби ги вложиле во однос на слични обврски во други договори за човекови права.

- V.3. Фактори и тешкотии. Членот 18.2 од Конвенцијата предвидува дека треба да се наведат факторите и тешкотиите што го засегаат степенот на исполнување на обврските според Конвенцијата. Извештајот треба да ги објасни природата, степенот и причините за секој таков фактор и тешкотија, доколку постојат; и треба да даде детали за чекорите што се преземаат за тие да се надминат.
- V.4. Податоци и статистика. Извештајот треба да вклучува доволно податоци и статистика расчленети според пол, кои се однесуваат на секој член и на општите препораки од Комитетот, за да му овозможи на Комитетот да го процени напредокот во спроведувањето на Конвенцијата.
- V.5. Основен документ. Кога државата-членка веќе подготвила основен документ, тој ќе му се стави на располагање на Комитетот: тој треба да се ажурира според потребите во извештајот, особено во однос на „Општата правна рамка“ и „Информирање и публицитет“ (HRI/CORE/1, annex).

Г. Иницијален извештај

Г.1. Општо

Г.1.1. Овој извештај е прва можност за државата-членка да му го презентира на Комитетот степенот до кој нејзините закони и практики ја почитуваат Конвенцијата што таа ја ратификувала. Извештајот треба:

- Да утврди уставна, правна и административна рамка за спроведување на Конвенцијата;
- Да ги објасни усвоените правни и практични мерки заради давање правосилност на одредбите од Конвенцијата;
- Да го демонстрира направениот напредок при обезбедувањето уживање на одредбите од Конвенцијата од страна на луѓето во државата-членка, а кои се предмет на нејзината јурисдикција.

Г.2. Содржина на извештајот

Г.2.1. Државата-членка треба да се занимава конкретно со секој член во деловите I, II, III и IV од Конвенцијата; треба да се опишат правните норми, но тоа не е доволно: треба да се објаснат и да се образложат со примери фактичката ситуација и практичната достапност, ефектот и примената на правни лекови и санкции за повреда на одредбите од Конвенцијата.

Г.2.2 Извештајот треба да објасни:

- Дали Конвенцијата е директно применлива во домашното право по нејзината ратификација, или била вградена во националниот Устав и/или домашното право, за да може директно да се применува;
- Дали одредбите од Конвенцијата се гарантирани во Уставот или во другите закони и до кој степен; или
- Ако не, дали нејзините одредби може да се повикаат на суд и дали судовите, трибуналите и управните органи може да им дадат правосилност;

Како се применува членот 2 од Конвенцијата, наведувајќи ги главните правни мерки што државата-членка ги презела за да им даде правосилност на правата од Конвенцијата; и опсегот

на правни лекови што им е достапен на лицата чии права можеби биле повредени;

- Г.2.3. Треба да се дадат информации за судските, управните и другите надлежни органи кои имаат надлежност во врска со примената на одредбите од Конвенцијата.
- Г.2.4. Извештајот треба да вклучи информации за каква било национална или официјална институција или машинерија која е одговорна за спроведување на одредбите од Конвенцијата или за одговарање на жалби околу прекршувања на тие одредби, и да даде примери за нивните активности во таа смисла.
- Г.2.5. Извештајот треба да даде преглед на какви било забрани или ограничувања, дури и од привремена природа, наложени со закон, практика или традиција, или на кој било друг начин, врз уживањето на секоја одредба од Конвенцијата.
- Г.2.6. Состојбата на невладините организации и женските асоцијации и нивното учество во спроведувањето на Конвенцијата и подготовката на извештајот.

Г.3. Анекси кон извештајот

- Г.3.1. Извештајот треба да содржи доволно цитати или резимеа од релевантните главни уставни, законски и други текстови кои гарантираат и обезбедуваат правни лекови во однос на правата од Конвенцијата. Извештаите треба да бидат придружени со копии од нив, коишто нема да се копираат или да се преведуваат, туку ќе им бидат достапни на членовите на Комитетот.

Д. Последователни периодични извештаи

- Д.1. Општо, последователните периодични извештаи на државите-членки треба да се фокусираат врз периодот меѓу разгледувањето на нивниот претходен извештај и презентацијата на актуелните извештаи. За тие извештаи треба да има две појдовни точки:
  - Заклучните коментари (особено „Загриженост“ и „Препораки“) за претходниот извештај;
  - Образложение од државата-членка на напредокот направен кон, и актуелната имплементација на Конвенцијата во рамките на нејзината територија и јурисдикција, како и уживањето на одредбите од неа од страна на лицата на таа територија и јурисдикција.
- Д.2. Периодичните извештаи треба да се структурираат така што да ги следат членовите од Конвенцијата. Ако нема ништо ново да се извести според некој член, тоа треба и да биде наведено. Периодичните извештаи, исто така треба да потенцираат каква било преостаната пречка за учеството на жените, врз еднаква основа со мажите, во политичкиот, социјално-економскиот и културниот живот на државата-членка.
- Д.3. Државата-членка треба повторно да се наврати на упатствата околу почетните извештаи и анексите, доколку тие може да се применат на периодичните извештаи.
- Д.4. Може да постојат околности кога треба да се третираат следниве работи:
  - Можеби дошло до фундаментална промена во политичкиот и правен пристап на државата-членка, што ја засега имплементацијата на Конвенцијата: во таков случај може да се побара потполн извештај член по член;
  - Можеби биле воведени нови правни или административни мерки коишто бараат придодавање на текстови и судски или други одлуки.

Ѓ. Факултативен протокол

- Ѓ.1. Ако државата-членка го ратификувала или пристапила кон Факултативниот протокол, а Комитетот издал Мислења што повлекуваат обезбедување на некаков правен лек или што изразуваат некаква друга загриженост во врска со некоја претставка добиена според тој Протокол, извештајот треба да вклучи информации за чекорите преземени да се обезбеди правен лек, или да се одговори на таквата загриженост, и да се обезбеди повторно да не дојде до каква било околност што ја предизвикала претставката.
- Ѓ.2. Ако државата-членка го ратификувала или пристапила кон Факултативниот протокол, а Комитетот извршил истрага според членот 8 од Факултативниот протокол, извештајот треба да вклучи детали за сите мерки преземени во одговор на истрагата и да обезбеди да не се случуваат повреди што ја предизвикале истрагата.

Е. Мерки за имплементирање на резултатите од конференциите, самитите и ревизиите на Обединетите нации

- Е.1. Во светло на ставот 323 од Пекиншката платформа за акција, усвоена на Четвртата светка конференција за жените во септември 1995 година, иницијалните и последователните периодични извештаи на државите-членки треба да содржат информации за спроведувањето на акциите што треба да се преземат во поглед на 12 клучни области на загриженост утврдени во Платформата. Извештаите треба да содржат информации и за спроведувањето на Понатамошните акции и иницијативи за спроведување на Пекиншката декларација и Платформа за акција договорена од страна на дваесетитретата специјална седница на Генералното собрание, „Жените во 2000-тата: родова еднаквост, развој и мир за дваесетипрвиот век“ во јуни 2000 година.
- Е.2. Земајќи ги предвид родовите димензии на декларациите, платформите и програмите за акција усвоени од релевантните конференции, самити на Обединетите нации и специјални седници на Генералното собрание (како што се Светската конференција против расизам, расна дискриминација, ксенофобија и поврзана нетолеранција, и Второто светско собрание за стареењето), извештаите треба да вклучат информации за имплементацијата на конкретните аспекти од овие документи кои се однесуваат на конкретните членови од Конвенцијата во светло на темите со кои тие се занимаваат (на пример, жени-мигранти, постари жени).

Ж. Разгледување на извештаите од страна на Комитетот

Ж.1. Општо

- Ж.1.1. Комитетот има намера неговото разгледување на извештајот да заземе форма на конструктивна дискусија со делегацијата, чија цел е во државата да се подобри состојбата во однос на правата од Пактот.

Ж.2. Листа на теми и прашања во врска со периодичните извештаи

- Ж.2.1. Врз основа на сите расположиви информации, Комитетот однапред ќе достави листа на теми или прашања кои ќе ја формираат основната агенда за разгледување периодични извештаи. Од државата-членка ќе се бараат писмени одговори на листата на теми и прашања неколку месеци пред сесијата на која ќе се разгледува извештајот. Делегацијата треба да дојде подготвена за третирање на листата со теми и да одговори на понатамошни прашања од членовите, со такви ажурирани информации какви што ќе

бидат потребни; и да го направи тоа во рамките на времето дозволено за разгледување на извештајот.

Ж.3. Делегација на државата-членка

Ж.3.1. Комитетот сака да осигури да е во можност ефективно да ги врши своите функции според членот 18 и државата-членка која го поднесува извештајот да добие максимална корист од обврската за известување. Затоа, делегацијата на државата-членка треба да вклучи лица кои, преку своето знаење и компетентност за објаснување на ситуацијата со човековите права во таа држава, можат да одговорат на писмените, усните прашања и коментарите на Комитетот во врска со целата низа одредби од Конвенцијата.

Ж.4. Заклучни коментари

Ж.4.1. Бргу по разгледувањето на извештајот, Комитетот ќе ги објави своите заклучни коментари за извештајот и конструктивниот дијалог со делегацијата. Ваквите заклучни коментари ќе бидат вклучени во годишниот извештај на Комитетот пред Генералното собрание; Комитетот очекува државата-членка да ги дистрибуира овие заклучоци, на сите соодветни јазици, со цел јавно информирање и дискусија.

Ж.5. Дополнителни информации

Ж.5.1. Во текот на разгледувањето на извештајот, Комитетот може да побара или делегацијата може да понуди уште информации; секретаријатот ќе ги забележи оние работи коишто треба да се расправаат во следниот извештај.

I. Формат на извештајот

- I.1. Извештаите треба да се поднесуваат на еден од шесте јазици на Обединетите нации (арапски, кинески, англиски, француски, шпански или руски). Трие треба да се поднесат на хартија и во електронски формат.
- I.2. Извештаите треба да бидат што е можно поконцизни. Иницијалните извештаи не треба да бидат подолги од 100 страници; периодичните извештаи не треба да бидат подолги од 70 страници.
- I.3. Ставовите треба да бидат редоследно нумерирани;
- I.4. Документот треба да биде на хартија со формат A4; и напишан во проред 1;
- I.5. Документот треба да биде отпечатен само на едната страница од листовите за да се овозможи негова репродукција со фото-офсет.

Поднесување претставка според Факултативниот протокол кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените

Факултативниот протокол кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените влезе во сила на 22 декември, 2000 година. Тој му дава право на Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените, тело од 23 независни експерти, да прима и да разгледува претставки (жалби) од, или во името на, поединци или група поединци кои тврдат дека се жртви на повреда на правата заштитени со Конвенцијата.

За да биде разгледана од Комитетот, претставката:

- мора да биде во писмена форма;
- не смее да биде анонимна;
- мора да се однесува на држава којашто е членка и на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените, и на Факултативниот протокол;
- мора да биде поднесена од, или во името на, поединец или група поединци според јурисдикцијата на држава која е членка на Конвенцијата и на Факултативниот протокол. Во случаи кога претставката е поднесена во името на поединец или група поединци, нивната согласност е неопходна освен ако лицето што ја поднесува претставката не може да оправда постапување во нивно име без таква согласност.

Претставката обично нема да биде разгледана од Комитетот:

- ако сите расположиви домашни правни лекови не биле исцрпени;
- кога истата работа се испитува или веќе била испитана од Комитетот или преку друга меѓународна постапка;
- ако се однесува на наводна повреда што се случила пред влегувањето во сила на Факултативниот протокол за таа држава.

За претставката да биде разгледана, жртвата или жртвите мора да се согласат да го обелоденат својот идентитет пред државата против која се наведува повредата. Претставката, доколку е прифатлива, во доверливост ќе се изнесе на внимание на засегнатата држава-членка.

* * *

Ако сакате да поднесете претставка, ве молиме следете ги упатствата подолу колку што е можно постриктно. Исто така, ве молиме доставете какви било релевантни информации кои стануваат достапни откако ќе го доставите овој образец.

Понатамошни информации за Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените и нејзиниот Факултативен протокол, како и деловникот на Комитетот може да се најдат на: <http://www.un.org.womenwatch/daw/cedaw/index.html>

Упатства за поднесување

Следниов прашалник ги упатува оние кои сакаат да поднесат претставка за разгледување од страна на Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените. Ве молиме дајте колку што е можно повеќе информации во одговор на прашањата наведени подолу.

Испратете ја претставката до:

Committee on the Elimination of Discrimination against Women
c/o Division for the Advancement of Women, Department of Economic and Social Affairs
United Nations
2 UN Plaza, DC2-12th Floor
New York, NY 10017 – USA
Fax: +1 212 963 3463

1. Информации за авторот(ите) на претставката

- Презиме
- Име
- Датум и место на раѓање
- Националност/државјанство
- Број на пасош/лична карта (ако има)
- Пол
- Брачна состојба/деца
- Професија
- Етничка припадност, верска определба, социјална група (ако е релевантно)
- Актуелна адреса
- Поштенска адреса за доверлива кореспонденција (ако се разликува од актуелната адреса)
- Факс/тел./е-пошта

Неведете дали ја поднесувате претставката како:

- Наводна(и) жртва(и). Ако постои група поединци кои се наводни жртви, обезбедете основни информации за секој поединец.
- Во име на наводната(ите) жртва(и). Обезбедете докази кои ја покажуваат согласноста на жртвата(ите), или причините што го оправдуваат поднесувањето на претставката без таква согласност.

2. Информации за наводната(ите) жртва(и) (ако се различни од тие за авторот)

- Презиме
- Име
- Датум и место на раѓање
- Националност/државјанство
- Број на пасош/лична карта (ако има)
- Пол
- Брачна состојба/деца
- Професија
- Етничка припадност, верска определба, социјална група (ако е релевантно)
- Актуелна адреса
- Поштенска адреса за доверлива кореспонденција (ако се разликува од актуелната адреса)

- Факс/тел./е-пошта

3. Информации за засегнатата држава-членка

- Име на државата-членка (земјата)

4. Природа на наводната(ите) повреда(и)

Обезбедете детални информации во поткрепа на вашето тврдење, вклучувајќи и:

- Опис на наводната(ите) повреда(и) и наводниот(ите) сторител(и)
- Датум(и)
- Место(а)
- Одредби од Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените коишто наводно биле прекршени. Ако известувањето се однесува на повеќе од една одредба, опишете го секое прашање поединечно.

5. Чекори преземени за исцрпување на домашните правни лекови

Опишете ги преземените дејствија за исцрпување на домашните правни лекови; на пример, обиди за добивање правни, административни, законодавни, политички или програмски решенија, вклучувајќи и:

- Вид(ови) барани лекови
- Датум(и)
- Место(а)
- Кој го отпочнал дејствието
- До кој орган или тело било направено обраќање
- Име на судот што го водел случајот (ако има таков).

Ако домашните лекови не се исцрпени, објаснете зошто.

Ве молиме забележете: Приложете копии од целата релевантна документација.

6. Други меѓународни постапки

Дали истата работа веќе била испитана или се испитува според друга постапка на меѓународна истрага или решавање? Ако да, објаснете ги:

- Видот на постапката(ите)
- Датумот(ите)
- Местото(ата)
- Резултатите (ако ги има)

Ве молиме забележете: Приложете копии од целата релевантна документација.

7. Датум и потпис

Датум/место: _____

Потпис на авторот(ите) и/или жртвата(ите): _____

8. Список на приложени документи (не испраќајте оригинали, само копии)

Дополнителна литература и ресурси

Публикации и статии:

Afra Afsharipour (Афра Афшарипур), "Empowering Ourselves: The Role of Women's NGOs in the Enforcement of the Women's Convention" („Јакнење на самите нас: Улогата на женските НВО во спроведувањето на Конвенцијата за жените"), *Colombia Law Review*, том 99 (1), 1999, стр. 129-172

Amnesty International (Амнести интернешонал), "Claiming Women's Rights: The Optional Protocol to the UN Women's Convention" („Барање на женските права: Факултативниот протокол кон Конвенцијата за жените на ОН"), *AI Index*, IOR 51/001/2001, март 2001.

Noreen Burrows (Норин Бароус), "The 1979 Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" („Конвенцијата од 1979 за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените"), *Netherlands International Review*, том 32 (1980), стр. 419-60.

Mara Bustelo (Мара Бустело), "The Committee on the Elimination of Discrimination against Women at the crossroads" („Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените на крстопат"), *The Future of UN Human Rights Monitoring (Иднината на мониторингот на ОН на човековите права)*, (Cambridge, Cambridge University Press, 2000), стр. 79-111.

Andrew Byrnes (Ендрју Бирнс), "Human Rights Instruments Relating Specifically to Women, with Particular Emphasis on the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" („Инструменти на човековите права конкретно за жените со посебен акцент врз Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените"), *Advancing the Human Rights of Women: Using International Human Rights Standards in Domestic Litigation (Унапредување на човековите права на жените: користење на меѓународните стандарди за човекови права во домашни спорови)*, Andrew Byrnes, Jane Connors and Lum Bik, eds. (Hong Kong and New York, Commonwealth Secretariat, 1997), стр. 39-57.

Andrew Byrnes (Ендрју Бирнс), *The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women in The Human Rights of Women: International Instruments and African Experiences (Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените кај човековите права на жените: меѓународни инструменти и африкански искуства)*, уредено од Wolfgang Benedek, E. M. Kissakye и G. Oberleitner, Zed Books, во соработка со World University Service, Австрија, 2002, стр. 119-172.

Andrew Byrnes (Ендрју Бирнс), "The "Other" Human Rights Treaty Body: The Work of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women" („Другото“ договорно тело за човекови права: работата на Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените"), *Yale Journal of International Law*, том 21 (3), 1996, стр. 679-797.

Silvia Cartwright (Силвија Картрајт), "Rights and Remedies: The Drafting of an Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" („Права и правни лекови: изработка на Факултативниот протокол кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените"), *Otago Law Review*, том 9 (2), 1998, стр. 239-54.

Jane Connors (Џејн Конорс), "The Women's Convention in the Muslim World" („Конвенцијата за жените во муслиманскиот свет"), *Human Rights as General Norms and a State's Right to Opt Out: Reservations and Objections to Human Rights Conventions (Човековите права како општи норми и правото на државата да исклучи: резерви и приговори на конвенциите за човекови права)*, J.

P. Gardner, ed., (London, British Institute of International and Comparative Law, 1997), стр. 85-103.

Rebecca Cook (Ребека Кук), State Accountability under the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women in Human Rights of Women: National and International Perspectives (Одговорноста на државата според Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените кај човековите права на жените: национални и меѓународни перспективи), (Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1994), стр. 228-56.

Fayeeza Kathree (Фаиза Катри), "Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" („Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените“), South African Journal of Human Rights, том 11, 1996, стр. 421-37.

Канцеларија на Високиот комесар за човекови права на ОН, Human Rights, Fact Sheet No.7 (Rev. 1), Complaint Procedures (Човекови права, информатор бр. 7 (рев. 1), Постапки на жалба) (Женева, Обединети нации, 2002).

Канцеларија на Високиот комесар за човекови права на ОН, Human Rights, Fact Sheet No. 22, Discrimination Against Women: The Convention and the Committee (Човекови права, информатор бр. 22, Дискриминација врз жените: Конвенцијата и Комитетот), (Женева, Обединети нации, 1995).

Обединети нации, Оддел за унапредување на положбата на жените, Bringing International Human Rights Law Home: Judicial Colloquium of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and the Convention on the Rights of the Child (Внесување на меѓународното право за човекови права дома: судска дискусија околу Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените и Конвенцијата за правата на детето), (Њујорк, Обединети нации, 2000).

Обединети нации, The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. The Optional Protocol: Text and Materials (Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените. Факултативен протокол: текст и материјали), (Њујорк, Обединети нации, 2000).

Обединети нации, Multilateral Treaty Framework: An Invitation to Universal Participation, Focus 2001: Rights of Women and Children (Мултилатерална договорна рамка: покана за универзално учество, фокус 2001: правата на жените и децата), (Њујорк, Обединети нации, 2001).

Обединети нации, The United Nations and the Advancement of Women: 1945-1996, Department of Public Information (Обединетите нации и унапредувањето на положбата на жените: 1945-1996, Одделение за јавно информирање), рев. изд., (Њујорк, Обединети нации, 1996), серија на Сини книги на Обединетите нации, том VI. Aloisia Woergetter (Алојзија Воегретер), "The Draft Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women" („Нацрт-факултативен протокол кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените“), Austrian Review of International and European Law, том 2, 1997, стр. 261-268.

ЦД-ром

Обединети нации, Оддел за унапредување на положбата на жените, Women Go Global: The United Nations and the International Women's Movement, 1945-2000, An Interactive, Multimedia CD-ROM (Жените тргнуваат глобално: Обединетите нации и меѓународното женско движење, 1945-2000, интерактивен мултимедијален ЦД-РОМ), (Њујорк, Обединети нации, 2002).

Оддел за унапредување на положбата на жените на ОН

Дел од Одделението за економско-социјални работи (DESA) на ОН, Одделот за унапредување на положбата на жените (DAW) служи како катализатор за унапредување на глобалната агенда за женски прашања и насочување на родовата перспектива во сите сектори во, и надвор од ОН. Тој тесно соработува со владите, неговите партнери во системот на ОН и граѓанскиот сектор, вклучувајќи ги и пратениците. DAW има четири широки функции: анализа на родовите прашања; промоција на женските човекови права; обезбедување родови советодавни услуги и техничка помош; и координација и теренска работа околу прашања од посебна релевантност за жените.

DAW е важен секретаријат за Комисијата за статусот на жените на ОН, 45-члено меѓувладино тело со задача да развива меѓународна политичка рамка за унапредување на жените. Тој ги поддржува напорите низ системот на ОН за координирање и усогласување на надоврзувањето врз Пекиншката декларација и Платформа за акција од 1995 година, усвоени од Четвртата светска конференција за жените, и петгодишната ревизија на имплементацијата на Пекиншката платформа за акција од страна на Генералното собрание во јуни 2000 година, како и резултатите од други конференции и самити на ОН.

DAW, исто така, е технички и важен секретаријат за Комисијата за елиминација на дискриминацијата врз жените, договорно тело кое го мониторира спроведувањето на правните стандарди во Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените. Освен промовирање ратификација и пристапување кон Конвенцијата и нејзина имплементација на национално ниво, тој му дава поддршка на Комитетот при неговата работа според Факултативниот протокол кон Конвенцијата. Одделот им обезбедува техничка помош на државите-членки околу имплементацијата на Конвенцијата, а особено околу исполнувањето на обврската за поднесување извештај утврдена во членот 18 од Конвенцијата. Тој подготвува и извештаи за меѓувладините тела за женски човекови права и насилство врз жените.

Работата на Одделот е под надзор на Специјалниот советник на Генералниот секретар на ОН за родови прашања и унапредување на жените. Специјалниот советник, олеснува, мониторира и советува околу спроведувањето на општите политички цели на ОН во поглед на родовата анализа и родовото насочување; постпаува како заговорник на прашања за родова еднаквост и насочување на родовите прашања низ целиот систем на ОН, и нуди совети и поддршка на повисоките раководители околу родовите прашања во областа на нивната одговорност. Специјалниот советник го советува Генералниот секретар за тоа како родовите перспективи може целосно да се интегрираат во насока на вкупната политика на ОН, и му обрнува внимание на прашања од особен интерес за жените глобално, така што да им се даде приоритетно внимание. Таа помага во изработка на политики и стратегии за постигнување на целите утврдени во Стратегискиот план за акција за подобрување на статусот на жените во системот на ОН, вклучувајќи и назначување и промоција на повеќе жени на политички и позиции на одлучување.

Оддел за унапредување на положбата на жените (Division for the Advancement of Women)

Одделение за економско-социјални работи (Department of Economic and Social Affairs)

2 UN Plaza, DC-2-1250,

New York, NY 10017 – USA

Тел.: +1 212 963 3104

Факс: +1 212 963 3463

Е-пошта: daw@un.org

Веб-локација: www.un.org/womenwatch/daw

Интерпарламентарна унија

Основана во 1889 година, ИПУ е меѓународна организација од парламенти на суверени држави. Нејзиниот нов статус на набљудувач во Обединетите нации го означува најновиот чекор во нејзиниот стремеж да ја внесе парламентарната димензија на меѓународната арена и да овозможи да се чуе гласот на избраните претставници на народот во меѓународните преговарчки процеси.

Заклучно со 6 март 2003 година, 144 национални парламенти беа членови на ИПУ. Организацијата ги здружува парламентите од светот за:

- ▷ да разгледува прашања од меѓународен интерес и загриженост,
- ▷ да придонесе кон одбраната и промоцијата на човековите права на парламентарците,
- ▷ да помогне да се консолидираат претставничките институции низ целиот свет.

Притоа, таа ги промовира суштинските вредности на демократијата и доброто владеење. Примарна цел е да се зајакнат институционалните темели кои се од витално значење за постигнување на Милениумските развојни цели.

Многуге страни на работата на ИПУ на полето на родова еднаквост сите се водат според еден принцип, утврден во Универзалната декларација за демократија (1997). Четвртиот принцип од Декларацијата вели:

Постигнувањето на демократијата претпоставува вистинско партнерство меѓу мажите и жените при вршењето на општествените работи, во кои тие работат во еднаквост и комплементарност, извлекувајќи меѓусебно збогатување од нивните разлики.

ИПУ нуди форум за дијалог меѓу мажите и жените пратеници околу родовите прашања на секој од своите статутарни состаноци и по повод специјализирани конференции и настани. Преку студии и истражувања, како и преку статистички истражувања, таа, исто така, обезбедува редовно ажурирани информации за женското учество во политиката заради градење на свеста и олеснување на мобилизацијата. ИПУ развива и спроведува проекти чија цел е да ја поддржат женската акција во некои конкретни земји: неодамнешни проекти им помогнаа на жените во Бурунди, Џибути, Источен Тимор и Руанда.

Седиште на ИПУ

Inter-Parliamentary Union
Chemin du Pommier 5
Case Postale 330
CH-1218 Le Grand Saconnex, Geneva
Switzerland
Тел.: +41 22 919 41 50
Факс: +41 22 9919 41 60
Е-пошта: postbox@mail.ipu.org
Веб-локација: www.ipu.org

Канцеларија на Постојаниот набљудувач на ИПУ во ОН

Inter-Parliamentary Union
220 East 42nd Street
Suite 3102
New York, N.Y. 10017
USA
Тел.: +1 212 557 58 80
Факс: +1 212 557 39 54
Е-пошта: ny-office@mail.ipu.org

Изданието на публикацијата на Обединетите нации и Интер-парламентарната унија “Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените и нејзиниот Факултативен протокол; Прирачник за пратеници” на македонски е подготвено од страна на Министерството за труд и социјална политика.

Изработката и печатењето на оваа публикација се поддржани од канцеларијата на Фондот за население на Обединетите нации (UNFPA) во Скопје.

Издавач:

Министерство за труд и социјална политика

Ул. “Даме Груев” бр. 14

Тел/факс: 02 3129-308

www.mtsp.gov.mk

1000 Скопје

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

341.231.14-055.2(094.2)(035)

316.647.82-055.2(094.2)(035)

КОНВЕНЦИЈА за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените и нејзиниот факултативен протокол : прирачник за пратеници. - Скопје : Министерство за труд и социјална политика, 2010. - 125 стр. ; 21 см

Содржи и: Анекс I-VII

ISBN 978-608-4595-15-1

а) Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминација на жената - Прирачници
COBISS.MK-ID 86363402

